

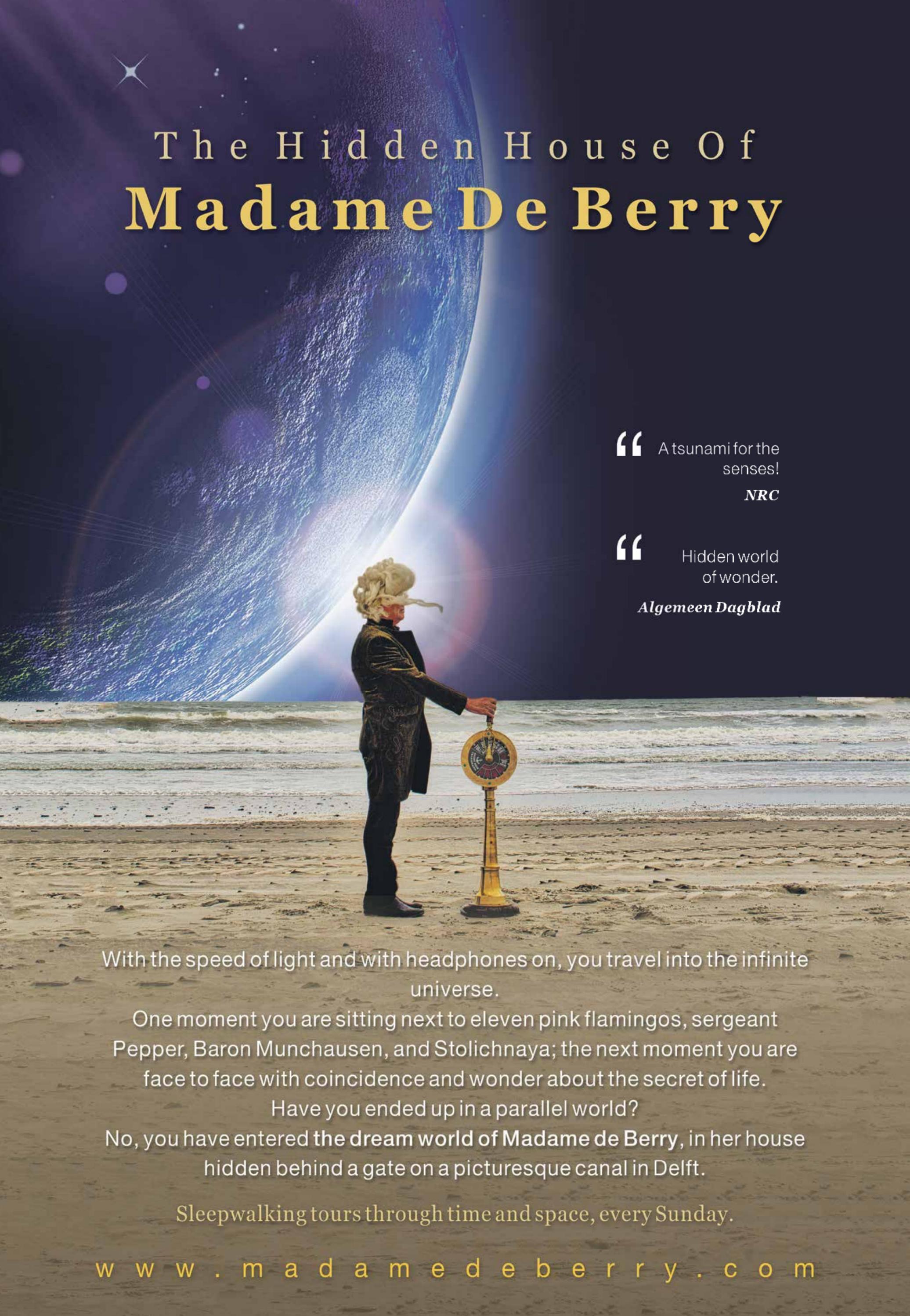
ArtDog Istanbul

“ CONTEMPORARY DEDUCTIONS ”

ve KIYAMET

KIYAMET, HEMEN ŞİMDİ... | SON ŞANSIMIZ |
HEPİMİZ YANIYORUZ | BİLDİĞİMİZ DÜNYANIN
SONUNA GELİRKEN | BİR ÖZGÜRLÜK OLARAK
ACIYA DAYANMAK | SANAT BİR PERİ MASALI
DEĞİL MİDİR? | YAŞAYACAĞIMIZ ALAN
KALACAK MI?

www.artdogistanbul.com

The Hidden House Of Madame De Berry

“ A tsunami for the
senses!
NRC

“ Hidden world
of wonder.
Algemeen Dagblad

With the speed of light and with headphones on, you travel into the infinite universe.

One moment you are sitting next to eleven pink flamingos, sergeant Pepper, Baron Munchausen, and Stolichnaya; the next moment you are face to face with coincidence and wonder about the secret of life.

Have you ended up in a parallel world?

No, you have entered the dream world of Madame de Berry, in her house hidden behind a gate on a picturesque canal in Delft.

Sleepwalking tours through time and space, every Sunday.

www.madamedeberry.com

ArtDog

a term that describes those that are **totally consumed** and **obsessed** with art, “**art aficionado**”

editörden

Kıyametin İçinden

Bu sayıyı yayına hazırlarken Avustralya yangınları girdi gündeme. Cayır cayır yanan hayvanların ağızlarını açık bırakacak sayıları manşetlere düştü, patileri yanmış koalaların fotoğraflarının altına sosyal medyada gelenek olduğu üzerine sadece “dua edin” değil bu sefer “yardım edin” hashtag’leri yer almaya başladı.

Bir kıyama yerle bir eden bu kıyamet gibi yangın silsilesinin günahı, vebali, hesabı hepimize...

Elimizde plastik su şişeleriyle gezen, bilinçsizce alışveriş yapmaya devam eden bizlerin suçu.

Yıllar yıllar evvel “Ozon tabakası delinmiş, kimyasallar dünyaya zarar veriyor-muş,” söylentilerini sanki çok uzakta bir yerde olan biten bir habermiş gibi kulak ardı eden, ‘bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın’cı bencil, her şeye hükmettiğini zanneden insan türünün, bizim marifetimiz o yangınlar. Yıllardır ‘geliyorum’ diyen felaket nihayet kapımızda, istesek de sırtımızı dönmeyiz artık.

Battaniyenin altında, kıyamet günü temalı bir bilim kurgu filmi izleyip hafif ürpererek ama sıcak yatağında olmanın verdiği huzur ve keyifle filmdeki karaktere acıdığımız günler geride kaldı. Çünkü o karakterler artık bizim! İçinde olduğumuz durum da gerçek, bir bilim kurgu filmi falan değil.

Durdurulamaz bir güce dönmüş iklim krizi kapıdan içeri girdi, evimizi yakıyor.

Yeni bir yıla, yeni bir 10 yıla girdiğimiz şu günlerde meselemiz çok açık.

Yaşayacağımız bir dünya falan kalmadı.

Bütün bunlar olup bitirken bizim de konularımız farklı olamazdı.

Zaten bir süredir nereye kafamızı çevirsek, İstanbul Bienali’nden tutun da Oslo Mimarlık Bienali’ne tema aynı: Mahvettiğimiz dünya.

Yok oluşumuz geri döndürülemez bir hızla başladı. Bu işi beceremedik. Ağaçlara, çiçeklere, hayvanlara, her şeye hükmettiğini zanneden insan yaşadığı gezegeni sonunda mahvetmeyi başardı.

Şimdi atılmaya çalışılan adımlar bizi ne kadar kurtarmaya yetecek? Şahsen ben hiç ümitli değilim. Kapitalizmin yaratıcısı, doğanın efendisi, üstün ırk insan! Ne kadar kurtulmayı hak ediyor, ondan da emin değilim.

Yılın ilk aylarında ümit dolu bir yayını hazırlamak isterdik ama varolan gerçekleri

yok sayarak ümide ulaşmak mümkün değil. Küresel iklim krizine karşı mücadele ve acil önlem çağrılarının gittikçe yoğunlaştığı bu dönemde; İngiltere, Amerika, Fransa ve Türkiye’den örneklerle fosil yakıt ve enerji şirketlerinin sanat alanındaki işbirliklerini mercek altına aldığımız bir dosya hazırladık.

SALT, Türkiye’de ekoloji temalı bir program geliştiren ilk sanat kurumlarından biri oldu. Kasım 2015’te Paris İklim Değişikliği Konferansı’nda başlatılan *Bu Son Şansımız mı?* adlı belgesel gösterimi halen devam ediyor. Bu fikrin nasıl ortaya çıktığını ve nasıl bir farkındalık yarattığını Direktör Meriç Öner ile konuştuk.

Köşe yazarımız Saruhan Doğan, *Bildiğimiz Dünyanın Sonuna Gelirken* başlıklı yazısında “İnsanların, devletlerin bir araya gelip kendi bireysel çıkarlarının ötesini görüp küresel ısınmaya karşı toplu bir eyleme geçebileceklerine ben inanmıyorum.” diyor.

Diğer köşe yazarımız Yvan Barbaryan, *Kıyamet, Hemen Şimdi...* başlıklı yazısında 1980’lerin ilk yarısında Philadelphia sokaklarında Afro-Amerikalı bir dansçının, “şirketlerin açgözlülüğünden, soyguncu çete devletlerden, karbon salınımından, ozon tabakasından, yok edilen kaynaklardan, tahrip edilen doğadan ve tüm bunların birbiriyle ilişkisinden bahsettiği” performansıyla haberdar olduğunu anlatıyor bunun başlangıcından. ‘Yokoluş’ ve müzik arasındaki ilişkiye baktığı yazısının en can alıcı yönü 80’lerin başında ‘uyanmış’ birilerinin bu gerçeği haykırdığı gerçeği değil mi?

Yaşayacağımız bir alan kalacak mı? başlıklı dosya konusunda iklim krizi ve mimari ilişkisine baktık. Türk mimarlara durumun ne kadar vahim olduğunu ve bu konuda aldıkları önlemleri sorduk.

Ve kapak konumuz Tim Walker. İngiliz fotoğrafçının bir peri masalını andıran kareleri iklim kriziyle beraber âdeta mahşer günü gibi korkunç görüntülere sahne olan dünyamızın içler acısı durumuyla bir tezat oluşturduğu ve kusursuz güzellikte bir hayal evreni sunduğu için mi bu kadar gündem oldu şu aralar? Peri masallarını andıran bu karelerin bu kıyametin içinde yeri var mı?

Önümüzdeki on yıl dünyayı nelerin beklediğinin izlerini bulacağımız yeni yılın ilk sayısını sevmemiz dileğiyle...

Şebnem Kırmacı
sebnem@artdogistanbul.com

İMTİYAZ SAHİBİ
KAHİN Organizasyon
Reklam Dan. Ltd. Şti. adına
Boğaçhan Buğra Kaya

Görsel Yönetmen
Samet Zeydan

Dijital Tasarım
Oğuz Koçak

İllüstrasyon
Meryem Tat

Hukuk Danışmanı
Tuğba Balkaya

Reklam ve Pazarlama
ads@artdogistanbul.com

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Şebnem Kırmacı

EDİTÖRYEL ASİSTAN

Talya Nakkaş

EDİTÖRLER

Bahar Turkay (Tasarım), Matt Hanson (İngilizce)

Eda Öztürk

KATKIDA BULUNANLAR

Aylin Çaylak Yegül, Barış Kaya, Berry Viser, Brooke Wilson, Can Koçak, Cem Yegül, Ceren Çıplak Drillat, Cihan Erdem, Deniz Tufan, Dick van Zuijlen, Didem Çaylak van Zuijlen, Ebru Kavkeralp, Emre Eminoğlu, Gamze Kantarcıoğlu, Habibenur Çikilioğlu, Helun Fırat, Joe Kennedy, Murat Can Karataşoğlu, Murat Cem Baytok, Murat Öztürk, Nazlı Berivan Ak, Onur Kaya, Özge Tabak, Saro Dadyan, Saruhan Doğan, Sefer Çağlar, Seyhan Özdemir, Tahir Özyurtseven, Tolga Yüksel, Uğur Yüksel, Ümit Ferah, Yvan Barbarian, Zafer Aracagök, Zeynep Aksoy, Zihni Tümer

Yönetim Adresi

Şahkulu Mahallesi, Serdar-ı Ekrem Sokak
no:27/4, Galata | Beyoğlu | İstanbul
T: +90 212 244 09 87
F: +90 212 243 46 20

Basım Yeri

12. matbaa
İbrahim Karaoğlanoğlu Cad. No.35
Kat:1 34418 Seyrantepe, Kâğıthane / İstanbul
Sertifika No: 33094
T: +90 212 281 25 80
www.onkincimatbaa.com

Yayın Türü: İki aylık, süreli.

ArtDog İstanbul'da yer alan yazı ve fotoğrafların tüm hakları eser sahiplerine veya ArtDog İstanbul'a aittir. İzinsiz alıntı yapılamaz.

Telif hakkı bulunan materyalin kaynağını göstermek için azami gayret gösterilmiştir. Herhangi bir eksiklik tamamen kasıtsızdır.

www.artdogistanbul.com

YVAN BARBARYAN

Kıyamet, Hemen Şimdi...

1980'lerin ilk yıllarıydı. Philadelphia'nın bana yabancı sokaklarında aylak aylak dolamıyordum. Bir sokak sanatçısı -ki o yıllarda onlara da yabancıydım- Afrika ritimleri eşliğinde hem dans ediyor, hem de dünyanın yaklaşmakta olan sonuyla ilgili bir diskur çekiyordu. Bedenini kullanma biçiminden klasik eğitilmiş, kullandığı dilden de entelektüel kapasitesinin oldukça yüksek olduğu kolayca anlaşılıyordu. O güne dek, dünyanın sonuyla ilgili kehanetlerin hep İncil eşliğinde anlatıldığına şahit olduğum için, önce kısa bir tereddüt geçirdim; ardından da kısa ve çarpıcı performansı büyük bir ilgiyle sonuna kadar izledim. Afro-Amerikalı dansçı, şirketlerin açgözlülüğünden, soyguncu çete devletlerden, karbon salınımından, ozon tabakasından, yok edilen kaynaklardan, tahrip edilen doğadan ve tüm bunların birbiriyle ilişkisinden bahsediyordu. Geri dönüşü olmayan yokoluşu ve bunun sürdürmekte olduğumuz hayatla ilgisini ilk kez Philadelphia sokaklarında, Afro-Amerikalı bir dansçıdan dinledim. Distopyaya ilk yolculuk. Ardından kendine dönüş ve müziğin iyileştirici gücüyle buluşma. Hep yaptığım ve yapacağım gibi. Benim ilacım da müzikti. "Siyaseten doğruluk" ve "sosyal sorumluluk" zamanlarında değildik henüz. Her şey çok daha sahibiydi. Meseleler gerçek, insanlar cesurdu. 69'un üstünden henüz on yıl geçmişti. Müzik de daha gerçektir. Sun Ra, Arkestra'yla Philadelphia'da, Morton Street'te bir sıra evde yaşıyordu. Sun Ra da mavi gezegene alternatif bir dünya arayışındaydı. Yokoluş şarkılarını, başka bir dilde söylüyordu.

Francis Ford Coppola'nın *Apocalypse Now*'u 1979'da sinema salonlarına ulaşmıştı ve hala bazı sinema salonlarında gösterilmekteydi. Ben de o güne dek filmi dört beş kez seyretmişim. O yıllardan sonra bu sayı daha da arttı. Filmin beni bu kadar etkilemesinin nedeni, Albay Kilgore'un yönettiği Charlie's Point saldırısı sırasında askerlerini savaşın sarhoş ediciliği ile yükseltmek ve de Vietnamlıları dehşete düşürmek için hoparlörlere verdiği, Wagner'in *Ride of the Valkyries* adlı parçasının insanı allak bullak eden tokatıydı. Seyredeni esir alıyor, vahşeti sıradanlaştırıyor, soyutluyordu. Vahşeti, savaşın acıma-

Malcolm McDowell, *Clockwork Orange* (1971) filminde.

sızlığı ve anlamsızlığını, ihtişamlı bir fırçaıyla boyuyordu *Ride of the Valkyries*. Filmi Wagner'siz düşünmek imkânsızdı.

Anthony Burgess ve Stanley Kubrick'in *A Clockwork Orange*'ında da benzer şeyler hissetmişim. Burgess'in distopiasında da, Beethoven'ın 9'uncusuyla şiddete başka bir yerden bakmıştı. Yine distopya ve bu kez birlik, beraberlik, çözüme, bölünme ve yokoluş bir arada. Yokoluş ve Beethoven.

Bu güzel ve heyecanlı yıllardan sonra, 80'lerin sonunda, Lawrence "Butch" Morris'le müzik, savaş, ölüm, yokoluş, dünyanın sonu üzerine konuştuğumuzu hatırlıyorum. Butch özellikle savaş ve müzik üzerine çok düşündüğünü söylemişti. Osmanlı'nın mehter takımı ve bandosunun dünyadaki tüm askeri bandoların ilk örneği olduğunu ve savaş sırasında da hem moral vermek, hem de düşmanı korkutmak için kullanıldığını anlatmıştı. Yine yokoluş ve müzik.

Savaşın ve yokoluşun görkemli, ihtişamlı bir tarafı var kuşkusuz. Savaşın ve yokoluşun estetiği. Ve de müziği. Savaşların yani yokoluşa giden yolun yolunda gitme-

yen bir şeyleri değiştirmek, yoluna sokmak için başladığı söylenebilir. Yol yanlış bir yol olsa bile. Savaş ve yokoluş öncesinde, "savaş tamamları" nı duymaya başlarız. Savaşa giden yolun taşları müzikle örülmeye başlanır. Ölümün ve yokoluşun yaklaşmakta olduğunu haber veren sesler. İnsanları bir şeye inandırmak, sarhoş etmek için, vasat ve banal fikirleri görkemli kılmak için müzik çok kullanışlı bir araçtır. Yokoluşun eşliğindeyken, yokoluşa aramıza mesafe koymamızı sağlar. Yokoluşu kabullenmenizi, hatta yokoluşa kendinizi bulmanızı. Doğduğumuz andan itibaren "öteki"yle mücadele ederiz; "öteki"ni "öteki"leştirmek varoluşu kolaylaştırıyor belki de. Eşyanın tabiatı. "Öteki"leştirmenin dayanılmaz hafifliği ve bu hafifliğin bir estetik coğrafyası var.

Bu kaçınılmaz "öteki"leştirme hezeyanının bizi topyekün yokoluşun kıyılarına taşıdığı hepimizin malumu. Topyekün yokoluşa hiç bu kadar yakın olmamıştık kuşkusuz. Ve de bu noktaya "medeniyet" yolculuğumuzda oldukça kısa bir sürede geldik. Bazılarımız sessiz kalarak, bazılarımız işbirlikçi olarak, bazılarımız kategorik kötülüğümüzle "cehennem taşları" nı döşedik. Şu anda özenle kurguladığımız distopyanın kucağındayız. Tabii ki bu topyekün yokoluşun, kıyametin de bir müziği olmalı. Yedi melek tarafından üflenecek yedi trompet. Kıyametin yedinci mührü kırıldığında ve yedinci trompeti duyduğumuzda, cennet ve cehennemim kapılarındayız kehanete göre.

Hikâyemiz büyük patlamayla başladı. Uçsuz bucaksız evrenin üçü bir köşesinde, büyük bir mucizenin kuyusunda, hem hikâyemizi yazdık, hem de müziğimizi yarattık. Yokoluş için bu kadar çabalamamıza gerek yoktu büyük ihtimalle. Ancak yokoluşun sarhoş ediciliği ve müziği bizi büyütüldü. İş dönüp dolaşıp eşyanın tabiatına geliyor. Belki de başka türlü olamayacağı için böyle oldu. Ne yaparsak yapalım, aynı sona başka bir yoldan ulaşacak büyük ihtimalle. Kaderimiz belki de başka bir müzikle mühürlenecekti ama müziğimiz hiçliğin müziği olacaktı yine de.

Kültür İşçileri Grevde

Paris Opera sanatçıları, 24 Aralık 2019'ta Garnier Sarayı önünde yeni emeklilik tasarısını protesto ettiler. Fotoğraf: Ludovic Marin / Getty Images

PARİS - Opera Garnier'in, "Paris Operası grevde", "Kültür tehlike" yazılı grev afişlerinin asılı olduğu giriş kapısında, Parislilerin ve turistlerin şaşkın bakışları altında, Kuğu Gölü balesinden "birkaç dakikalık zarafet" sergileyen balerinler, tüm dünyanın ilgisini çekmişti. 24 Aralık'taki performansın görüntüleri, sosyal medya ve televizyona yayılınca "merak ve saygının çifte etkisi" gerçekleşti. Peki neler oluyor? 300 yıllık Paris Operası bir aydır felç durumda. Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un emeklilik reform paketi, en çok Paris Operası sanatçıları ve çalışanlarını etkiliyor, çünkü onlar özel bir emeklilik paketinden faydalanıyorlar. 1698'de, 17. yüzyılda, Paris Operası sanatçıları ve çalışanları için Kral XIV. Louis tarafından, 42 yaşında emekliliği içeren özel bir emeklilik planı başlatılmıştı. 2019'da, Macron'un önerdiği emeklilik reform paketinde ise 42 yaş, 64'e çıkarılıyor. Diğer mesleklerdeki emeklilik yaşı ise 62'den 64'e çıkarılıyor. Emeklilik yaşı ve koşulların yeni düzenlenmesi nedeniyle süresiz başlatılan büyük grev devam ediyor.

12 MİLYON EURO ZARAR

Grev nedeniyle, Paris'in ana ulaşımı olan metrolar kapalı, ciddi bir araç trafiği var. İş hayatından gündelik hayata her şey yavaşladı... Bu durum kültür-sanatı da olumsuz etkiledi. Örneğin, Paris Operası sanatçıları ve çalışanlarının büyük kısmı grevde olduğu için gösterimler iptal oluyor. Bir operayı iptal etmenin, bilet bü-

rosundaki gecelik kaybı ortalama 358 bin euro. Şu anda kurum, 12.3 milyon euro zararda. Grevin başlamasından bu yana, Paris Operası yıllık gelirlerinin onda birini kaybetti. Genellikle yılın bu zamanında, Opera Bastille ve Opera Garnier binaları, temsillerle dolup taşıyordu. Grevden etkilenen Paris Operası, aralık ayından bu yana 50'den fazla opera ve bale gösterisi iptal etti.

5 Aralık'ta, emeklilik reformuna yönelik grevin başlamasından bu yana grevçiler, özel emeklilik planlarını korumak istiyorlar ve bu konuda geri atmayacaklarını söylüyorlar.

Paris Operası yönetimi ise çok ciddi bir krizden geçtiklerini ve tüm bunların önümüzdeki ve gelecek sezonlarda ciddi sonuçları olacağını açıkladı.

"GELECEK NESLİ FEDA EDEMEYİZ" Hükümet, yeni emeklilik paketinin 2022 yılında uygulamayı düşündüklerini ve bu tarihten önceki sanatçı ve çalışanları etkilemeyeceğini açıklayarak sanat temsilcilerine devam edilmesini talep etti. Ancak kültür işçisi grevçiler, "Yeni emeklilik paketinin sadece gelecek nesillere uygulanacağını söylüyorlar. Ama, biz 350 yıllık bir zincirin sadece küçük bir bağıyız. Bu zincir, geleceğe kadar uzanmalıdır: Aşağıdakileri feda eden nesil olamayız." diye yanıtladı.

BALEDE 64 YAŞ İMKÂNSIZ!

Paris Opera Balesi, Fransa'da, 8 yaşından itibaren gelecekteki çalışanlarını eğiten

tek kurum. Kısa bir süre önce, kurumun dansçısı Adrien Couver, "Sahnede harika dansçılar görmeye devam etmek istiyorsanız, 64 yaşına kadar dans edemeyiz. Bu imkânsız" dedi. Bir diğer dansçı Heloise Jocqueviel ise klasik baleye sekiz yaşında başladıklarını, ergenlik çağının sonuna doğru kronik rahatsızlıklarının ortaya çıktığını belirterek "Balerinlerin 42 yaşına kadar mükemmellik seviyesini korumaları zor, 64 yaşında ise imkânsız" dedi.

"VÜCUDUMUZ BİZİM ÇALIŞMA ARACIMIZ"

Dansçı Alexandre Carniato, "Her zaman kendimize zarar vermekten korkarız çünkü vücudumuz bizim çalışma aracımız-

dır." dedi.

"EMEKLİLİĞİMİZ BİR FRANSIZ KOMEDİSİ OLMAYACAK"

Paris Operası'nın grevçileri, Opera Bastille'in merdivenlerinde ince bir espiri barındıran şu sözleri haykırdı: "Bizim emekliliğimiz bir Fransız komedisi olmayacak...". "Papis Ulusal Operası" (Emeklilikteki 64 yaşa vurgu yapmak için Paris yerine büyükbaba anlamına gelen Papi kelimesi kullanılarak kelime oyunu yapıyor) ve 5 Aralık'tan bu yana kurumun dansçıları, mesleğin zorlu doğasına bağlı olarak özel emeklilik planlarının sürdürülmesini talep ediyor. Hükümet ise önerilerini şimdiye kadar reddetti.

Julius Adler, *La Grève au Creusot*

300 yıllık kurum Paris Operası bir aydır felç durumda. Macron'un önerdiği reform paketiyle emeklilik yaşı 42'den 64'e çıkarılıyor.

Ceren ÇIPLAK DRİLLAT

Müzeler ve sanat kurumları da krizde. Sanat kurumları, açılış ve kapanış saatlerini önceden duyurmadan değiştirmek ve bazı günler de kapatmak zorunda kalıyorlar. Alınan biletler erteleniyor ve ertelenen gün yine iptal olabiliyor.

YÖNETMENLERDEN MALİ DESTEK Sinemacı kooperatifi Les Mutins de Pangée bazı filmlerin gösteriminden kazanılacak parayı, grevçilere bağışlama kararı aldı. Grev fonlarını finanse etmek için yönetmenler bir araya geldi. Yönetmen Gilles Perret de Twitter hesabından "Filmlerimizi gösterin, parasını grevçilere verin. Filmlere, Les Mutins de Pangée'den ulaşabilirsiniz." dedi.

Sergideki grev

Paris'teki büyük grev devam ederken gündeme denk düşen bir sergi de izleyicilerin karşısına çıktı. Fransız realist ressam Jules Adler'in sergisi. Adler, 19. yüzyılda, endüstriyel toplumun sefalet tarafını, grevleri, işçileri özellikle Paris'teki işçileri konu ediniyor. Zamanının ayaklanmaları üzerine bir sergi...

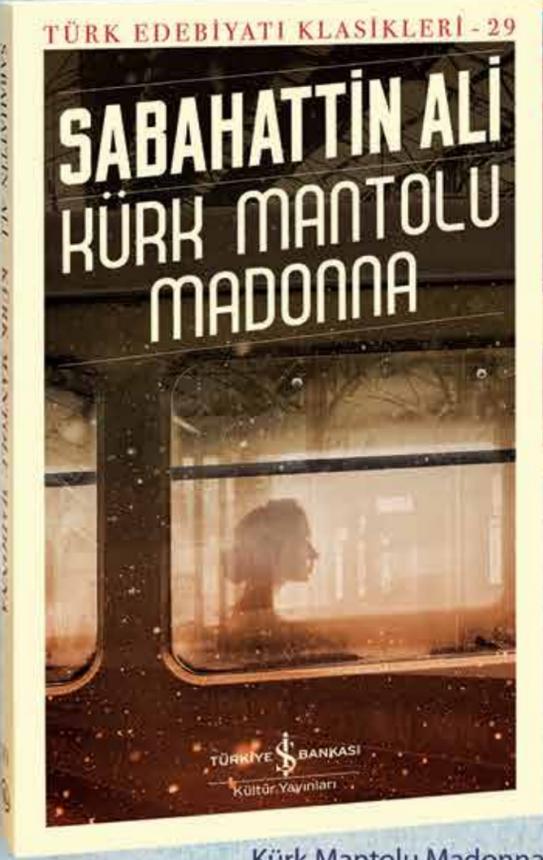
Yaklaşık 200 resim, çizim, gravür ve belgeden oluşan sergi, sanatçıya adanmış ilk retrospektif sergi.

Emile Zola'ya (1840-1902) yakın bir bakış açısı geliştiren Adler, Parisli esnaflardan fabrikalarda çalışanlara, köylülerden denizcilere pek çok farklı sınıftan insanları tuvaline taşıyor.

Sergide öne çıkan *La Grève au Creusot* (1899) adlı resim ise döneminde, işçilerin mücadelesinin bir simgesi haline gelmesine rağmen bugün gözden kaçıyor. Adler'in döneminde bu kadar tanınmamasının nedeni ise zamanında avangart sanat tartışmalarına ilgisiz kalması ve kırsal dünyaya artan ilgisi olarak gösteriliyor.

Sabahattin Ali kahramanlarını yazmadan çok daha önce tanıdı, sevdi. Sevdi ki bütün insani gerçeklikleriyle kanlı canlı dikildiler karşımıza. Ve böylelikle gerçekçi edebiyat akımımızın öncülerinden oldu.

Sabahattin Ali'nin yapıtlarına Türk Edebiyatı Klasikleri Dizimizde yer vermeyi sürdüreceğiz.

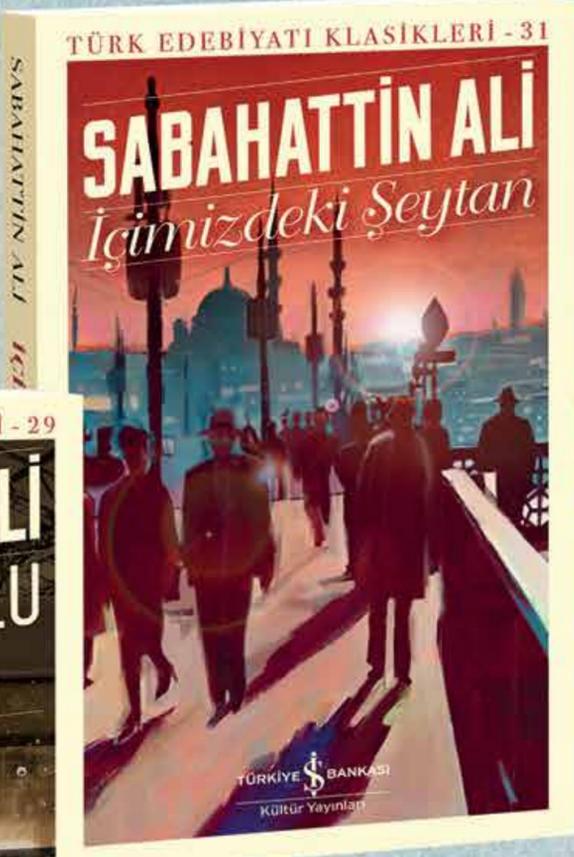

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 29
SABAHATTİN ALİ
KÜRK MANTOLU MADONNA

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

Kürk Mantolu Madonna
Sabahattin Ali
170 sayfa, 7 TL

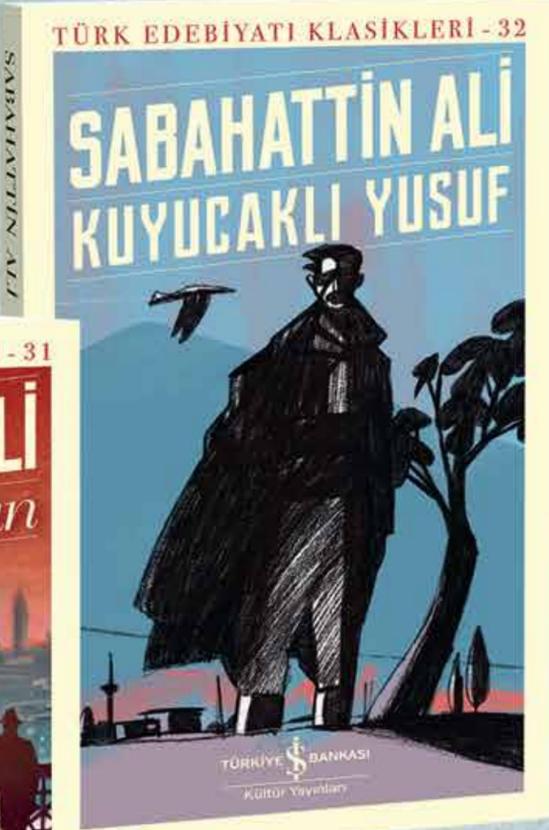

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 31
SABAHATTİN ALİ
İçimizdeki Şeytan

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

İçimizdeki Şeytan
Sabahattin Ali
268 sayfa, 9 TL

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 32
SABAHATTİN ALİ
KUYUCAKLI YUSUF

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

Kuyucaklı Yusuf
Sabahattin Ali
232 sayfa, 8 TL

1. BASKI
50.000'er
adet

Maximum
Mobil'den
QR ile ödemelerde
ücretsiz
kargo!

Antalya kitabemimiz açıldı.

Balbey Mahallesi Cumhuriyet Caddesi No:2 Muratpaşa / Antalya Tel: (0242) 243 87 33

Kitabevlerimiz: • İstanbul - Kadıköy, Tel: (0216) 348 97 84 Eminönü - Müze, Tel: (0212) 511 13 37
Beşiktaş, Tel: (0212) 258 77 43 Bakırköy, Tel: (0212) 571 20 32 Nişantaşı, Tel: (0212) 234 80 71
Taksim, Tel: (0212) 238 08 37 • Ankara - Yenışehir, Tel: (0312) 430 33 66 Tunalı Hilmi, Tel: (0312) 324 10 73
Bahçelievler, Tel: (0312) 222 63 38 • İzmir - Karşıyaka, Tel: (0232) 364 71 42 Konak, Tel: (0232) 484 77 21
Diyarbakır - Ofis, Tel: (0412) 228 42 16 • Eskişehir - Tepebaşı, Tel: (0222) 220 49 13
Konya - Selçuklu, Tel: (0332) 351 16 07 • Kayseri - Melikgazi, Tel: (0352) 222 56 92 • Manisa, Tel: (0236) 231 69 24
Samsun - Çiftlik, Tel: (0362) 233 38 30 • Trabzon - Merkez, Tel: (0462) 326 98 39 • Mersin - Yenışehir, Tel: (0324) 327 55 12

Kurucusu olduğumuz İş Bankası Kültür Yayınları yeni kitaplarla büyümeye devam ediyor.

TÜRKİYE BANKASI
Türkiye'nin Bankası

Son Şansımız

Anthropocene: The Human Epoch filminden görüntü
Anthropocene Films Inc. izniyle ©2018

Anthropocene: The Human Epoch filminden görüntü
Anthropocene Films Inc. izniyle ©2018

David Gómez Rollán, Chamán (2018) filminden görüntü.

Aquarela (2018) filminden bir kare

Sasha Friedlander, Cynthia Wade, Grit (2018) filminden bir kare

Fikir nasıl ortaya çıktı, nasıl etkinleştirildi? Tüm süreci anlatır mısınız?
“Bu son şansımız mı?” programının 2015’ten itibaren SALT’ın müfredatına eklenmesine vesile olan, dünya genelinde iklim çevresinde şekillenen tartışmalar oldu. Nitekim Paris’te düzenlenen ilk İklim Değişikliği Konferansı (COP21), bugün 196 ülkenin imzacısı olduğu Paris Anlaşması’nın çıkış yeriydi. Kültürü geniş kapsamıyla tarif ederek güncel sorulara ve bunlara yönelik üretimlere odaklanan bir kurum için iklim aciliyetine dair tespit ve çözüm önerilerinin bu anına tanıklık edecek bir ortam sağlamak olağan. Sanatı, tasarımı ve yine SALT’ın ilgi alanında olan toplumsal tarih çalışmalarını bağımsız bilgi yığınları olarak değil, birbirleriyle örülen araştırmalar, soruşturmalar olarak değerlendiriyoruz. O hâlde dünyaya dair bu meseleyi merak etmek; onun inceleme-ye elverişli, nitelikli bir yansımaları sunmak yaptığımız işe uygun. İklim değişikliği üzerine tartışmalar, sınırlar ötesi bir yörüngede seyreliyor. Türkiye’de 1980’lerden itibaren gündelik dile hakim olan “çevre” argümanından farklılaştığımız bu bakımdan altını çizmek gerek. Bana kalırsa o günlerin refleksinde şehir ve “doğa”nın ayrımına dayanan bir iyileştirme arzusu baskın. Şehrin yapılaşma biçimindeki şiddete -ki bugün hâlâ sürdüğünü görüyoruz- karşı durmanın ve bunun doğa saydığımız uzaktaki yerlere sığmamasına engel olmanın sorumluluğu sivil toplum örgütlerinde yer alan kişilerde toplanmıştı. COP21, sorumluluğun devletlere teslim edildiği ve dünyaya yayıldığı bir an. Beklentiler ile gerçekleşenler uyuşmadı ancak 2015’teki atmosferi anımsamak önemli. SALT’ta, baskın olan jargonun dışına çıkmak ve uluslararası bir mutabakatı gerektirdiği tarif edilen sorunları izlemek için taze belgesellerden oluşan bir seçkiye gidilmesi tercih edildi.

5 sene boyunca devam eden belgesel gösterimleriniz boyunca farklı kurum ve izleyicilerden nasıl geri bildirimler aldınız? Sizin bu konudaki -belki öncül olarak nitelendirilebileceğimiz- rolünüzün sanat alanında daha geniş bir düzlemde nasıl yansımaları oldu? İlk dönemde kurumlardan veya seyircilerden pek bir geri bildirim almadık işin doğrusu. Filmlerin

uzantısında yaptığımız birkaç program daha olmuştuk. Bir STK fuarı düzenledik, bazı gösterimlerin ardından söyleşiler gerçekleştirdik. Bunlara rağmen programın ilk iki, belki üç yılında az sayıda insan bir araya geliyordu. Kültür kurumlarında olabilecek tipik bir zaaf var, o da içerikler hedefler ve beklentiler üzerine inşa etmek. Eğer SALT’ın böyle bir tutumu olsaydı katılım oranına yönelik bir kararlar “Bu son şansımız mı?” programına 2016’dan sonra devam edilmezdi. Oysa kurumların alışkanlıklarında yer yer hızlı kopmalar, yer yer ısrar gerekiyor. Belgesel seçkisini yeni filmleri tarayarak sürdürüyor, son üç senedir Ankara’ya da taşıyoruz. Programın artık çok sayıda izleyicisi, hatta takipçileri var. Geçtiğimiz dönemde istek doğrultusunda liseler ve kurumsal yapılara özel gösterimler dahi yaptık.

SALT, 2015 yılında petrol, kömür veya gaz şirketlerinden destek kabul etmeyeceğini açıklamıştı. Sizce, sanat kurumları ve müzelerin sponsor şirketlerle ilişkilerini düzenlemenin ötesinde, iklim kriziyle alakalı olarak yerine getirmesi gereken sorumluluklar neler?
Sponsorluk kavramının artık destekçilik anlayışına dönüşmesi şart. Destek, kültür üretimi becerisi olan bir yapı ile bunun gerçekleşmesini önemseyen, buna aracılık etmek isteyen bir diğer yapının ortaklığı olarak tarif edilebilir. Bu, ilk bakışta genel bir not gibi gözüküyor ancak kritik mesele böyle bir ortaklığa girişecek yapıların birbirine uygun niyetleri bünyelerinde barındırmaları. Kısacası söylediğiniz ile yaptığınız birbirine denk düşmesi gerekli. Petrol, kömür veya gaz şirketlerinden destek almama kararını böyle bir doğrultuda yorumlayabilirsiniz. Kültür kurumlarının iklim uzantısında ele alınabilecek diğer sorumluluklarına gelince, SALT söz konusu tartışmayı üyesi olduğu Avrupa müzeler konfederasyonu L’Internationale bünyesinde uzun süredir yürütüyor. Temelde listelenmiş bir dizi kural veya yeni bir sihirli formül sunmaktansa süregelen alışkanlıklarımızı sorgulamaya açık olmanın önemli olduğuna inanıyorum. Geçmişe ait yapılar olan müzeler, nesnelere kişisel beğeni, merak ve zevklerin ötesinde değerler biçip onları koruma ve neredeyse sonsuzluğa taşıma zorunluluğuna

SALT, Türkiye’de ekoloji temalı bir program geliştiren ilk sanat kurumlarından biri oldu. Kasım 2015’te Paris İklim Değişikliği Konferansı paralelinde başlatılan “Bu son şansımız mı?” adlı belgesel gösterimi hâlâ devam ediyor. Bu fikrin nasıl ortaya çıktığını ve nasıl bir farkındalık yarattığını SALT Araştırma ve Program Direktörü Meriç Öner’le konuştuk.

Eda ÖZTÜRK

yönelik inançlar inşa etti. Bu keskin ve emin tavır, dozu giderek yükselen çeşitli değişimler ile test ediliyor. İmzalanacak anlaşmalar, edinilecek sertifikalardan her adımdaki uygulamamızı o anda değerlendirmeye özen göstermek asıl etkili yol. Ezberlerimizi kırarken yeni ezberler yaratmak için bu canlılığa gereksinim var. Gerçek aciliyetin ne olduğunu, çeşitli vesilelerle hepimizin bireysel olarak sorguladığını tahmin ediyorum. Kurumların da varsaydığı bir statüyü savunmak ve kullanıcılarına pazarlamak yerine insanların içinde olduğu durumu yansıtmak şeklinde hareket etmesi kaçınılmaz.

Belgesel gösterimlerinin Türkiye’den seçkinde Mert Gökalp Lüfer’in Boğazın Prensi (2015), Umut Vedat’ın Kara Atlas’ı (2016), Ethem Özgüven’in Kötü Tohum’u (2018) yer alıyor. Bu seçkiyi oluştururken hangi kriterleri göz önünde bulundurdunuz? Program dahilinde Türkiye’den özgün içerikleri tanyor ve nitelikli olanlarla karşılaştıkça yer vermekten memnuniyet duyuyorsunuz. Bu bahsettiğiniz de bu nitelikte işler.

Programınızın duyuru metninde, “iklim kriziyle alakalı işleri kamuyla paylaşmanın ‘yeterli olmadığını’ belirterek, bu alandaki mevcut araştırmaları görünür ve anlaşılır kılmak üzerine” bir yaklaşım geliştirdiğinizin altını çiziyorsunuz. Bu neticeye nasıl ulaştınız, hangi noktalarda bu yetersizliğin farkına vardınız, neler deneyimlediniz?
Neticeleri tam alınmamış bir girişimde, son noktayı koymaksızın günümüzden şahitlikleri, araştırma ve önerileri çeşitli biçimlerde sunmak samimi bir tavrıdır. İşlere yer verilmesinden öte araştırmaların görünürlüğünün sağlanması ve bu yolla herkesin kendi incelemesine olanak tanınması SALT’ın daimi tutumu. Bir sonuç ürünün seyrinden ziyade konunun etraflıca incelendiği ortamların sürdürülmesini, herkese açık ve kapsayıcı olması sebebiyle değerli buluyoruz.

Benzer çalışmalarınız olacak mı, bu konuda vizyonunuz nasıl açılımlar içine olacak?
İklim değişikliğini bir başlık ya da büyük bir hedef gibi alıp içini doldurmaya çalışmaktan yana değilim. SALT’ın bünyesinde süren çeşitli çalışmaların farklı kesişim alanlarında bu meselenin tekrar ettiği ise gerçek. Örneğin, 2017’de SALT Galata’da yer alan *Sanat Kullanımları: Son Sergi*, günümüzde kültür kurumları için “acil durum”, “sorumluluk” ve “hedef” kavramlarının ne karşılık bulunduğu irdeliyordu. Futurefarmers, sergide Oslo’dan İstanbul’a yola çıkan yelkenli bir tekne içerisinde Rusya’daki bir müze ile Norveç’tir bir saunada bulunmuş bir avuç eski buğday ve arpa tohumunun yolculuğunu aktarıyordu. Bu iş dünyadaki değişime yönelik başka bir tespiti ve başkaldırısı anlatıyor. 2020 projeleri dahilinde Cooking Sections ikilisiyle yürüttüğümüz bir başka projede ise iklimin dönüştürdüğü coğrafyalarımızda alışkanlıklarımızdan farklı olarak neler yetiştirebileceğimiz ve neler yiyebileceğimize dair bir araştırma ve tartışma alanı kurulacak. Nisan ayı ortasında SALT Beyoğlu’nda yer alacak bu sergiyi ve kamu programlarını takip edebilirsiniz.

sonar[®]
2020
Istanbul

**Music, Creativity
& Technology**
www.sonaristanbul.com

Istanbul
05.06.07 March

adam beyer, ben klock, bjarki, catnapp, christian löffler (live), denis sulta, dj python, erdem tunalı (live av), gülnihal, kelly moran (grand piano av), max cooper (live av), oceanvs orientalis / ex nihilo (live av), paul kalkbrenner, paula temple, red axes (live), seefeel, skee mask, steffi, tzusing, umfang and many more.

organizasyon

ZORLU
PERFORMANS
SANATLARI
MERKEZİ

partner

CHARMUSIC

ana sponsor

%100MUSIC
#yüzdeyüzümüz

medya partneri

POWERAPP
BİLETLERİNİZİN KULLANIMI

biletler

zorlupsm.com passo.com.tr

Hepimiz Yanıyoruz

Yokoluş İsyanı (Extinction Rebellion) BP'nin Londra The National Portrait Gallery'de sponsoru olduğu bir sergiyi 20 Ekim 2019'da protesto etti. Fotoğraf: REUTERS / Henry Nicholls

İçinde bulunduğumuz ve yıkıcı etkilerini deneyimlemek zorunda kaldığımız küresel iklim krizine karşı mücadele ve acil önlem çağrılarının gittikçe yoğunlaştığı bu dönemde; İngiltere, Amerika, Fransa ve Türkiye'den örneklerle fosil yakıt ve enerji şirketlerinin sanat alanındaki iş birliklerini mercek altına aldık.

Eda ÖZTÜRK

Sanat ve para arasındaki ilişkinin, sanat tarihinin ilk dönemlerinden bu yana tartışmaları beraberinde getiren dinamik bir ilişki olduğu ileri sürülebilir. Tarihsel süreç içerisinde sanat ve sanatçılar; başta kilise olmak üzere krallar, soylular ve aristokrat aileler tarafından himaye ediliyordu. Günümüzde ise bu himaye sistemi yerini başta çok uluslu şirketler, bankalar ve holdingler olmak üzere sermaye gruplarına ve kâr amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşlarına bırakmış durumda. İçinde bulunduğumuz ve yıkıcı etkilerini deneyimlemek zorunda kaldığımız küresel iklim krizine karşı -belki de artık çok geç kalınan- mücadele ve acil önlem çağrılarının gittikçe yoğunlaştığı bu dönemde, sanat kurumları ve sermaye grupları arasındaki bu süregelen ortaklığın çelişkileri iyice gün yüzüne çıkıyor.

SUÇLU FOSİL YAKITI
Climatic Change isimli bilim dergisinde 2017 yılında yayımlanan "New Climate Attribution Study: Tracing Who's Responsible for Temperature Increase and Sea Level Rise" başlıklı raporda aralarında British Petroleum ve Shell'in de bulunduğu fosil yakıt şirketlerinden kaynaklı emisyonlar ile iklim değişikliği arasındaki ilişki vurgulanıyor. ABD'de bulunan Climate Accountability Institute Direktörü Richard Heede tarafından yürütülen başka bir araştırmanın verilerine göre ise 1965'ten bu yana küresel sera gazı emisyonlarının üçte birinden fazlasından 20 büyük fosil yakıt şirketi sorumlu. "Carbon Majors: Updating activity data, adding entities, & calculating emissions: A Training Manual" başlıklı araştırmanın bulgularına göre listede yer alan şirketler arasında Chevron, Exxon, BP, Shell, Saudi Aramco ve Gazprom gibi şirketler yer alıyor. Araştırma, hem devletlerin hem de çok uluslu şirketlerin, gezegenimizi tehlikeye atan iklim krizini nasıl hızlandırdığını ve bu endüstrinin gezegene verdiği zararların farkında olarak operasyonlarını büyütme nasıl devam ettiğini ortaya koyuyor.

DOĞA DÜŞMANI, SANATIN SPONSORU
Küresel iklim krizinin başlıca sorumluları olarak görülebilecek bu şirketlerin, ulus-

lararası sanat alanındaki prestijli kültür ve sanat kurumlarıyla gerçekleştirdikleri sponsorluk anlaşmaları son yıllarda sert eleştiriler ve protestolarla karşılanıyor.

İNGİLTERE
Bu protestoların sonucunda BP petrol şirketi, Tate Modern müzeleriyle 26 yıldır devam eden sponsorluk anlaşmasını 2017 yılında bitirmeye karar verdiğini açıkladı, daha doğrusu açıklamak zorunda kaldı. BP'nin sanat ve kültür alanında üstlendiği sponsorluk faaliyetleri, uzun zamandır aktivistler tarafından protesto ediliyordu. Bu protestolar, 2010 yılında Meksika Körfezi'ndeki BP petrol platformunda yaşanan patlama sonucunda şirketin sebep olduğu petrol sızıntısı ve çevre felaketi nedeniyle başlamıştı. Bu olaydan sonra Liberate Tate (Tate Müzelerini Özgürleştir) sanat kolektifi üyeleri, Tate ile BP arasındaki sponsorluk anlaşmasının 20. yıldönümü dolayısıyla verilen partide Tate Britain'ın merdivenlerine pekmez dökerek protestolarını gerçekleştirdi. 2014 yılında Tate Modern'in BP'den aldığı sponsorluk desteğinin miktarını kamuya paylaşmaması üzerine, Liberate Tate kolektifi üyesi kişiler tarafından "Hidden Figures" isimli bir performans gerçekleştirildi. Performansa katılan yüzlerce kişi, Tate Modern'de Malevich sergisi kapsamında sergilenen Kazimir Malevich'in ikonik Black Square (Siyah Kare) adlı eserini Turbine Hall'da yeniden yorumladı.

BP'yle sponsorluk anlaşmasını sonlandıran diğer kurumlardan biri de Royal Shakespeare Company. Royal Shakespeare Company, 2 Ekim 2019 tarihinde şirketle 2013 yılından beri devam eden sponsorluk anlaşmasını sonlandıracağını duyurdu. BP, Royal Shakespeare Company'nin 16-25 yaş arası gençler için uygulanan indirimli bilet kampanyası için sponsor oluyordu.

PETROL DEĞİL SANAT

8 Kasım 2018-24 Şubat 2019 tarihleri arasında British Museum'da yine BP'nin sponsorluğuyla gerçekleşen *I am Ashurbanipal: King of the World, King of Assyria* başlıklı sergi, Art not Oil ve BP or not BP? gibi gruplar tarafından protes-

to edildi. 300'e yakın protestocu, müzeyi işgal ederek müzenin avlusunu kaplayan devasa bir canlı eser oluşturdu.

Bu arada British Museum'un 28 Mayıs tarihi itibarıyla Kuzey Kutbu bölgesinde yaşayan halkların kültürel birikimlerine ve gündelik hayatlarına dair kapsamlı bir bakış sunacak *The Citi Exhibition Arctic: Culture and Climate* başlıklı bir sergiye ev sahipliği yapmaya hazırlandığını not düşelim. Sergi, küresel ısınmanın buradaki yerel toplulukların üzerinde nasıl bir baskı oluşturduğunu ve yaşam tarzlarını nasıl tehdit ettiğini gösterecek olması bakımından dikkat çekiyor. Bu sergiyle birlikte, müzenin BP ile olan iş birliği yeniden eleştiri oklarını üzerine çekti. British Museum Direktörü Hartwig Fischer, 6 Ocak tarihinde Twitter hesabından müzenin bu sergiyi gerçekleştirmesine destek olan Cite Investment'a teşekkür ettiğini ifade etti. Bununla birlikte Culture Unstained Eş Direktörü Chris Garrard yaptığı açıklamada, BP'nin logosunun müzenin itibarına daha fazla zarar gelmesini önlemek için sergiden uzak tutulduğunu belirtti.

SANATA KATRAN BULAŞMASIN

National Portrait Gallery'nin BP sponsorluğunda düzenlediği BP Portrait Award töreni, Extinction Rebellion adlı iklim aktivistleri tarafından geçtiğimiz yılın ekim ayında protesto edildi. National Portrait Gallery, BP'nin Portrait Award adlı ödüle verdiği desteğin dünyanın dört bir yanındaki sanatçıların çalışmalarını teşvik ettiğinin ve aynı yıl 300.000'den fazla ziyaretçinin bu sayede sergiyi ücretsiz görme imkânı yakaladığının altını çizse de bu, protestocuları yollarından döndürmedi. Aktivistler, National Portrait Gallery'nin ana salonunun zeminine beyaz bir çarşaf yaydılar, ten rengi iç çamaşır giyen iki kadın ve bir adam bu zeminin üstüne anne karnındaki cenin pozisyonuna benzer bir şekilde uzandılar. Eylemcilerden biri, National Portrait Gallery'nin BP'nin sponsorluk parasını kabul etmemesi gerektiğini anlatan bir şiir okuyan protestocular kendilerini petrole benzer siyah bir sıvıya batırdılar.

GORMLEY, LUCAS VE

KAPOOR'DAN DA PROTESTO

National Portrait Gallery'nin, BP'nin desteğiyle düzenlediği BP Portrait Award töreni, BP or not BP? grubu tarafından da ayrıca protesto edilmişti. BP or not BP? grubunun üyeleri, kendilerini kor-kuluklara zincirleyerek mekânın girişini yaklaşık yarım saat boyunca engellediler. Kurumun BP'yle arasındaki 30 yıldır devam eden ilişkiyi sona erdirmesi için, bekleyen misafirlere sahte programlar dağıttılar. Bir aktivist, 2019 yılı Şubat ayında öldürülen Meksikalı çevre aktivisti Samir Flores Soberanes'in duvar resmini yaptı.

Antony Gormley, Anish Kapoor ve Sarah Lucas'ın da aralarında bulunduğu İngiliz sanatçılardan oluşan bir grup, 2019 yılında National Portrait Gallery'nin BP ile iş birliğini sonlandırması yolunda bir çağrı yaptılar.

BP harici protestoların hedefindeki bir başka petrol devi şirket ise Shell. 2018 yılında Londra'daki National Gallery, Shell ile 12 yıldır devam eden sponsorluk anlaşmasına son verdiğini açıklamak zorunda kaldı. National Gallery'nin petrol şirketlerinin sponsorluğunu kabul etmesi, senelerdir protestolara sebep oluyordu. 2012'de Shell'in Kuzey Kutbu bölgesinde petrol çıkarma planlarını protesto etmek üzere aktivistler, National Gallery'nin çatısına "It's No Oil Painting" yazılı, 40 metrelik bir pankart astı. Aynı yıl içerisinde, Hollanda Lahey'deki Mauritshuis Müzesi ile Amsterdam'daki Van Gogh Müzesi, Shell ile olan sponsorluk anlaşmalarına son verdi.

AMERİKA

Amerikan çok uluslu şirket Koch Industries'in sahiplerinden David H. Koch, 2016 yılında American National Museum of Natural History'nin (AMNH) yönetim kurulu üyeliğinden istifa edene kadar protestoların hedefindeki başka bir isimdi. Koch, aynı zamanda küresel ısınmanın tehlikeli olmadığına dair söylemleriyle de tanınıyordu. İş adamının müze üzerindeki etkisiyle birlikte kurumun petrol, kimya ve enerji alanlarında faaliyet

gösteren bir şirketten bağış kabul etmesi, çevreciler ve bilim adamları tarafından eleştiriliyordu. Koch, New York'un en çok ziyaret edilen kamusal müzelerinden biri olan, Smithsonian Institution's National Museum of Natural History'ye yaptığı bağışla, müzenin salonlarından birine ismini yazdırdı. Müzenin bugün, "The David H. Koch Hall of Human Origins" olarak anılan salonunda, insan türünün küresel ısınmaya uygun olarak nasıl evrim geçirdiği gibi bölümlere yer veriyor. 2015 yılı Mart ayında, Not An Alternative isimli bir sanat kolektifi tarafından kurulan The Natural History Museum, AMNH ve Smithsonian Institution's National Museum of Natural History kurumlarının Koch ile olan anlaşmalarını sonlandırmaları için açık bir mektup yayımladı. Koch, ikinci müzenin danışma kurulunun üyelerinden biri olarak yer alıyordu.

İSTİFA BASKISI

New York'taki Whitney Museum müteveli heyeti üyesi milyoner iş adamı Warren Kanders, kendisine yöneltilen eleştiri ve protestolar sonucunda, 25 Temmuz 2019 tarihinde yönetim kurulu üyelüğünden istifa etmek zorunda kaldı. Hyperallergic'de yer alan 27 Kasım 2018 tarihli Jasmine Weber imzalı habere göre Kanders'ın sahip olduğu Safariland silah şirketi, ABD askerî sanayi kompleksine göz yaşartıcı gaz sağlıyordu. Maddenin ABD-Meksika sınırına ve Porto Riko'ya gelen göçmenlere karşı birçok kez kullanıldığı ortaya çıkınca 100'ü aşkın Whitney Müzesi çalışanı, müze yönetimine hitaben bir mektup yayınladı. Whitney Müzesi çalışanları, müze yönetimine hitaben kaleme aldıkları bu mektupta Kanders'ın istifa etmesini istiyorlardı. Aynı yıl içerisinde, Decolonize This Place adlı bir aktivist grubu, müzenin lobisini işgal ederek Kanders'ın yönetim kurulundan çekilmesini talep etti. Decolonize This Place öncülüğünde 9 hafta süren eylemlerin sonucunu, 10 Mayıs 2019 tarihinde gerçekleştirdi. Warren Kanders kısa bir süre sonra istifa etti.

DÜNYANIN GELECEĞİ MÜZELERİN Mİ ELİNDE ?

Büyük sanat kurumları için ilkeli bir durum geliştirerek büyük bağışlarda bulunan ama "etik" olmayan iş birliklerinden vazgeçmek, ciddi bir risk oluşturuyor. Ancak "American Alliance of Museums Code of Ethics" adlı resmî bildiri, bu kurumların etik hareket etmesinin onların rollerinin bir parçası olduğunu ileri sürüyor. Bu etik daha göre dünya mirasının gelecek nesiller için korunması, müzelerin tavrına bağlı.

FRANSA

2018 yılında Paris'te Louvre Müzesi'nde ise, Libérons le Louvre (Louvre'u Kurtaralım) adlı gruba dahil olan eylemciler, müzenin başlıca sponsorlarından biri olan petrol şirketi Total'le 20 yıla yakındır devam eden sponsorluk anlaşmasını bitirmesi için bir protesto düzenlediler. Eylemciler Louvre Müzesi'nde, Théodore Géricault'nun bir deniz kazasının kurbanlarını tasvir eden *Le Radeau de la Méduse* (1818-19) tablosunun önünde beklenmedik bir anda yere yığılıp bir süre hareket-siz uzanarak performanslarını gerçekleştirdiler. 2017 yılında ise grubun üyeleri

Libérons le Louvre, Louvre Müzesi. Fotoğraf: Romain Nicolas

Yokoluş İsyancıları, İstanbul 2019. Fotoğraf: Erhan Demirtaş

Louvre Müzesi'ndeki Helenistik döneme ait ünlü heykel *Victoire de Samothrace* önünde sembolik bir petrol sızıntısı yaratmıştı. Kolektif ayrıca Louvre'u fosil yakıt endüstrisi ile bağlarını koparmaya çağırarak bir imza kampanyası da düzenlemişti. 2019 yılında ise aynı kolektifin üyeleri, yedinci eylemlerini düzenleyerek Louvre'un cam piramidini pekmeze bulaayan protestolarını gerçekleştirdiler.

TÜRKİYE

Türkiye'nin sanat ve sermaye ilişkilerine baktığımızda, geride bıraktığımız senede "Yedinci Kıta" başlığıyla gerçekleşen 16. İstanbul Bienali'nin iklim aktivistlerinin protestolarına sahne olduğunu hatırlıyoruz. 16. İstanbul Bienali küresel iklim krizi ve ekolojik tahribat sorunlarını odağına alırken bienalin sponsorları arasında fosil yakıt şirketlerinin olması çelişkisi, gerçekleştirilen protestolarla yeniden gözler önüne serildi. Fosil yakıt şirketlerine karşı mücadele eden 350 aktivistleri, bienalin düzenlendiği mekânlardan biri olan Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Resim ve Heykel Müzesi önünde "Fosil yakıt parasından vazgeç!" yazılı pankart açtılar. Aktivistler ayrıca bienal katılımcılarına, arkasında "İklim krizi çağında sanat kurumlarının fosil yakıt şirketlerinden finansal destek alması kabul edi-

lemez" yazan sahte dolarlar dağıttılar. Bienal'i protesto eden bir başka grup olan Yok Oluş İsyanı aktivistleri ise vuvuzelalar eşliğinde başlayan performansları sırasında "Sanata petrol bulaştı" diye bağıştılar. Sonrasında performansları, müze binasının girişine gıda boyasıyla yapılmış petrol dökülerek davul ritimleriyle devam etti. Performansın sonunda ise temsili bir ölüm sahnelendi. *Skop Bülten*'de 2015 yılında çıkan "SALT Çevre Konusunda Samimi Mi?" başlıklı yazıda Cihan Küçük, 2012 yılında Full Petrol şirketinin "Türkiye çağdaş sanatının gelişmesini desteklemek bahanesiyle" 40 yaş altı sanatçılara açık FULL Art Prize adlı bir ödül yarışması düzenlemeye başlamasını ve bu ödülle ilgili iki sanatçı konuşmasının SALT Galata'da yapılmasını eleştirmişti. FULL Art Prize sanatçı konuşmalarının iki tanesinin SALT Galata'ya alınmasının sebebiyse ZULart Prize mahlashı anonim sanatçı grubunun DEPO'da yer alacak konuşmaları protesto etmesiydi. Aynı yazıda bahsettiği gibi SALT, 3 Ekim 2015 tarihinde ise Fossil Funds Free kapsamında petrol, kömür ve gaz şirketlerinden destek kabul etmeyeceğini duyurdu. Sonrasındaki süreçte ise SALT Türkiye'de ekoloji temalı bir program geliştiren ilk sanat kurumlarından biri oldu.

ŞEFFAF VE AYDINLIK BİR İMAJ İÇİN SANAT

Chin-Tao Wu'nun ar-tık kültür olan "Kültürün Özelleştirilmesi" (2005) başlıklı araştırması, şirketlerin kültür ve sanat alanındaki sponsorluk girişimlerinin; kurumsal imajlarını içeride ve dışarıda güçlendirmek, hedef kitleler nezdinde sanatta kurulan ilişki sayesinde "aydınlanmış" ve "şeffaf" bir imaj yansıtmak olduğunu ortaya koyuyor.

Küresel dünyada kültür ve sanatın çatışmaları önlediği, uzlaşmanın ve iyileştirmenin araçları olarak kabul gördükleri zaten birçok düşünür tarafından defalarca altı çizilen bir gerçek.

Zaten BP ve Shell gibi çok uluslu şirketlerin de amacı ekolojik, toplumsal ve politik dokuda yarattıkları tahribatı sanat alanında yaptıkları sponsorluklarla temize çıkarmaya çalışmaktan başka bir şey değil.

GERİ DÖNÜŞ YOK

Günümüzde çağdaş sanat platformunu; büyük sermaye gruplarının sponsorluk, bağış, fon ve üyelik programları gibi farklı formatlarda yarattığı destek mekanizmaları olmadan düşünmek oldukça zor görünüyor.

Bununla birlikte son yıllarda artan protestolarla, bu yazıda adı geçen bazı dev sanat kurumlarının finansman biçimleriyle ilgili somut adımlar atması olumlu olarak değerlendirilmeli.

Artık geri dönülemez bir noktaya ulaşan ve hepimizin hayatının tehlikede olduğunu ortaya koyan iklim krizine sebep olan kapitalist sistemin çalışmadığı ve kültür-sanat kurumlarına günah çıkarıncasına bağışta bulunan sermayenin, sorumluluk sahibi alternatif çalışma modelleri geliştirmesi gerektiği gerçeğini kabul etmekten başka çaremiz yok.

Aynı şekilde uygarlığımız iklim kriziyle birlikte yerle bir olmadan önce, bu uygarlığın temel taşlarından biri olan kültür ve sanat dünyasının da ayakta kalmak için acil olarak etik ve sorumluluk sahibi bir destek mekanizması arayışı içine girmesi gerekiyor.

"ACI" VEREN AİLENİN İSMİ MÜZELERDEN SİLİNDİ

Müzeler son yıllarda; fosil yakıt, enerji ve ilaç şirketleriyle "etik" olmayan iş birliklerinden uzaklaşırken, "Sackler" adı dünyanın en iyi kurumlarından siliniyor. Yakın zamana kadar, "Sackler" adı dünyanın en önemli müze ve üniversitelerine yaptıkları cömertçe bağışlarla birlikte anılıyor. Sackler ailesi, sadece 1997 yılında Paris'teki Louvre Müzesi'ne 10 milyon frank (bugünün değeriyle yaklaşık olarak 1,5 milyon dolar) bağışlaştı. Buna karşılık Louvre, sergi odalarının bir-kaçına Sackler'in adını vermişti.

Sackler ailesinin sahip oldukları Purdue Pharma adlı ilaç şirketinin üreticisi olduğu OxyContin adlı ağrı kesicinin uyuşturucu bağımlılığına ve çok sayıda ölüme de neden olduğu birçok makale ve yayın tarafından ortaya koyuldu. İlacın bağımlılarından biri olan fotoğraf sanatçısı Nan Goldin, Sackler ailesine karşı Pain adını verdiği bir kolektif oluşturdu. "Ağrı" anlamına gelen Pain, aynı zamanda da "Prescription Addiction Intervention Now" sözcüklerinin baş harfleri. Pain ilk eylemini, 2018'de New York'taki Metropolitan Sanat Müzesi'nin Sackler Wing'inde düzenledi.

Mart 2019'da, hem Guggenheim Museum hem de New York'taki Metropolitan Museum of Art, Sackler ailesinden artık bağış kabul etmeyeceklerini açıkladılar. Benzeri bir açıklamayı Tate de yapmıştı. Pain'in son eylemi, 2019 yılında Louvre Müzesi'nde gerçekleşti. Protestoların ardından Louvre Müzesi, "Sackler" adını ismin yer aldığı salonlarından sildiğini duyurdu.

Saruhan DOĞAN

Bildiğimiz Dünyanın Sonuna Gelirken

Böyle olacağını herhâlde hiç kimse düşünmemişti. Evet dünya ısınıyor gibiydi -bu da tam olarak emin olmadığımız bir şeydi- ama bugün, şimdi bir etkisini göreceğimizi kimse söylememişti. Buzlar eriyecek, deniz seviyesi yükselecekti. Maldivler'de ev almadıysanız sorun yoktu, Venedik'i de dünyaya gözüyle gördüyseniz üzülecek bir şey kalmıyordu.

Ama işler böyle gitmedi. Üç ay içinde hem de çok medeni beyazların yaşadığı bir kuta, yaşanmaz hâle gelmenin eşliğinde. Eviniz, çiftliğiniz, çocuklarınızın okulu yanmıyorsa bile hava solunamayacak kadar duman olduysa ve yangınların ne zaman biteceği, veya bitip bitmeyeceği tamamen bir bilinmez ise hayatınızın bu üç ayda tamamen tepetaklak olduğunu söyleyebiliriz. Bu durumun en azından bundan sonra bir şeylerin değişmesi için yeterince sert bir mesaj olabileceğini de bu fikre ekleyebiliriz. Yani artık bundan sonra bir şeyler değişecek diye bekleyebiliriz. Ne yazık ki bu konuda en azından ben hiç iyimser değilim.

Diğer ülkeleri bir kenara bırakalım, dünyanın önemli kömür ihracatçılarından Avustralya henüz karbon emisyonları konusunda bir adım atmış değil. Ülkelerinin/kıtalarının sonuna kadar yanmasını mı bekliyorlar diye sorabilirsiniz, görünen o ki düne kadar pek çoğumuz gibi Avustralyalılar da "aman benim işim gücüm bozulmasın, birileri bir şeyler yapsın ama o ben olmayayım" demişler. Bugün belki farklı düşünüyor olabilirler, ama milyonlarca koala, kanguru ve diğer canlılar için artık çok geç.

Peki ya bizler ne yapıyoruz? Önce kısaca devletler bu konuda nerede duruyor ona bakalım. Bir Türk çevre aktivistiyle konuşursanız Türkiye'nin Kyoto ve Paris anlaşmalarındaki tutumunu çok sert bir şekilde eleştirip hükümetimizin acilen emisyonlarımızı düşürmek için hareket geçmesi gerektiğini söyleyecektir. Kömür ve doğalgaz santralleri, emisyonu yüksek sanayi tesisleri kapatılmalı, benzinli ve dizel yakıtlı taşıtların en azından kısıtlanmalıdır. Evet bu ekonomimiz için ağır bir darbedir ama yakın gelecekte kuraklık, susuzluk, salgın hastalıklar veya seller tarafında yok edilmekten iyidir.

Ancak devlet yönetimleri meseleye farklı bakarlar. Yine Türkiye örneğini verelim. Gelişmekte olan bir ülke olarak pek çok başka gelişmekte olan ekonomi gibi Türkiye de gelişmiş ülkelere şunu söylüyor: "Bizler tarım ve el işleriyle geçinirken sizler kömür çıkarıp sanayileştiniz. Dünyayı ilk ve en uzun süre kirleten ve ısıtan da sizlersiniz ve bu sayede zenginleştiniz. Şimdi bizler sanayileşirken bize "dur" diyorsunuz. Eğer sıra tam bize gelmişken sanayileşme duracaksa, ya da en azından yavaşlayacaksa, bir zamanlar sınırsız sanayileşmeyle zenginleşmiş olan sizler bizim bugünkü zararlarımızı karşılamasınız."

Bu söylem hiç de haksız sayılmaz. Sorun, bu konuda bugüne dek bir anlaşma sağlanamamış olmasında. Bundan sonra da gelişmiş ülkelerin bu gerçeği kabul etmeleri ihtimali en azından düşüktür.

Küresel ısınmayla mücadele ancak tüm insanlığın ortak çabasıyla mümkün. Biz burada benzinli arabalarımızdan vazgeçerken Brezilya ormanlarını keşerse, Çin yeni kömür santralleri kurarsa boşuna çabalamış oluruz. Peki dünya ülkeleri birleşip ortak bir iradeyle küresel ısınmayla mücadeleye başlayacaklar mı? Hiç sanmıyorum. Her hükümet ken-

di vatandaşın çıkarını düşünerek oturacaktır masaya.

Dünya düzenini, siyaseti, liderleri suçlayabiliriz. Çocuklarımız için fedakârlık yapalım, bu çılgınlığa bir son verelim diyebiliriz, çoğumuz da diyoruz. Ama bu son derece haksız bir yargı. Gelin bizler kendi hayatımızda neler yapıyoruz bir bakalım.

Bir şehirde yirmi milyona yakın insan yaşayıp günde üç öğün yemek yiyorsa o şehre günde kaç tavuk dolu kamyon gelir? O şehirde yazın kaç klima çalışır, kaç arabanın egzozu havaya karbondioksit saçar? Bunlar zaruri ihtiyaçlar diyelim, peki en son ne zaman kendinize bir kıyafet aldınız? Geçen hafta mı? Evvelsi hafta? Hiçbirimiz yeni bir giysi almasak herhâlde üç yıl (bazılarımız için belki daha da uzun bir zaman) idare ederiz. Bu, elbette, hiç gerçekçi bir önerme değil, hayat artık böyle yaşanmıyor. Modayı takip ediyoruz, herşeyin yenisini istiyoruz, istemek de değil, bu yeni hayatımız. Refahımız yükselmiş, ömrümüz uzamış, çoğalmışız; anemem 10 yaşındayken 21 milyon olan nüfusumuz bugün 82 milyon.

Ne bekliyoruz bilemiyorum. Sürekli alışveriş yapalım, herşeyin yenisini olsun, evimizden her pazar torbalarca çöp çıksın, bol bol seyahat edelim, ama dünya ısınmasın. Bunu böyle söylemek istemezdim, ama hepimiz hayat tarzlarımızı radikal şekilde değiştirmesek dünyamızın ısınması durmayacak.

Üstelik küresel ısınmanın nereyi vuracağını hiç belli olmadığını da pek anlayamamışız. Kimin aklına gelirdi müreffeh beyaz Avustralya'nın ilk kurban olacağını? Avustralya yangınları kitlesel dramların ne zaman ve nerede ortaya çıkacağını tam bir bilinmezlik olduğunu çok acı bir şekilde göstermiş oldu.

İnsanların, devletlerin bir araya gelerek kendi bireysel çıkarlarının ötesini görüp küresel ısınmaya karşı toplu bir eyleme geçebileceklerine ben inanmıyorum. Bütün insanlığın katıldığı bir dava bugüne kadar hiç olmamış. En temel, kimsenin tartışmayacağı bir prensip düşünelim: Çocukların korunması. Mülteci akınını önlemek isteyen ülkeler çocukları, bebekleri sınırlarda soğukta bekletip mülteci kamplarında tutmaktan çekinmiyorlar. Aynı ülkelerin birleşip bugünkü çıkarlarını bir kenara bırakıp küresel ısınmayla mücadele edeceklerini zannediyor-sak yargı melaikelerimizi gerçekten bir kez daha değerlendirmemizde yarar olacaktır.

Peki durum gitgide kötüleşirse ne olacak? Bölgesel iklimlerde radikal değişimler, seller, kuraklık, aşırı ısı seviyeleri görmeye başladığımızda değiştirmemekte ısrar ettiğimiz hayat tarzlarımız ister istemez değişmeye başlayacak. Küresel ısınmanın önümüzdeki on yılda piyasalardaki en önemli etken olma ihtimali gayet yüksek. Avustralya'daki gayrimenkuller birkaç ay içinde değerini neredeyse tamamen kaybetti. Benzer bir felaket dünyanın başka bir yerindeki tarım alanları, turistik tesisler veya limanlar için söz konusu olabilir. Yıllar, hatta on yıllar içinde kapımıza geleceğini düşündüğümüz, heyecanlı bir bilimkurgu/felaket filminden daha gerçek bir tehlike olarak addetmediğimiz değişimler kapımıza gelmiş olabilir. Yarın mı? Gelecek ay mı? Yok artık olur mu öyle şey diyorsanız Avustralya çiftçileriyle bir konuşmanızı tavsiye ederim.

Bir Özgürlük Olarak Acıya Dayanmak, Marina Abramović İstanbul'da

Marina Abramović, *Seven Easy Pieces* (2005) kapsamında *Lips of Thomas* performansı (orijinali 1975)

Yangında neredeyse boğularak ölüyordu, sırtı kanayana kadar kendini kırbaçladı, beton sütunlara doğru dümdüz koştu... 1946 yılında Belgrad'da doğan Marina Abramović, "Bedenimin limitlerden yoksun olduğunu fark ettim, acının bir önemi yoktu, hiçbir şeyin önemi yoktu, artık özgürdüm," diye anlattığı ilk performansından bugüne kadar yolundan hiç ayrılmadı. Performans sanatının "geçici" olmadığını ve insanın muhteşem gücünü ortaya koyan Abramović ilk kez şubat ayı itibarıyla İstanbul'da, Sakıp Sabancı Müzesi'nde.

Şebnem KIRMACI

Hayatını âdeta bir sanat eserine dönüştüren ve bu yıl 73 yaşına giren Marina Abramović, hayata çok az insanın yapabildiği gibi dürüst ve cesur yaklaşabilen biri. Abramović'in her daim dünyanın en tanınmış ve özgün sanatçılarından biri olarak kabul gördüğü tartışılmaz ancak hepimizin malumu, 2010 yılında MoMA'da gerçekleştirdiği 700 saatlik performansı onu bir efsaneye dönüştürdü. Bedenini kullanarak yaptığı performansları, performans sanatını bambaşka bir yere konumlandırarak onu çağın en önemli kültürel ikonlarından biri haline getirdi. Ancak izleyicisine performanslarıyla ilham veren bu kadının yaşam öyküsüne bakıp onu performans yapmaya iten nedenleri keşfedince onun sanatsal pratiğini çok daha iyi anlıyor ve yaptığını çok daha kıymetli buluyorsunuz.

KOMÜNİST YUGOSLAVYA

2016 yılında anılarını kaleme aldığı *Walk Through Walls* adlı kitabı yayın-

lanan Abramović'in dünyaya geldiği yıllarda Belgrad, komünist Yugoslavya'nın başkentiydi. Abramović de kitabında anne ve babasının son derece disiplinli, katı ve otoriter rejim destekçileri olduğunu anlatıyor. Küçük Marina öyle bir baskı altında yetişmiş ki sanat pratiğine başladığı yıllar, aynı zamanda sanatçının özgürlüğüne kavuştuğu zamana denk geliyor. Bundan 3 sene önce, 70 yaşındayken verdiği bir röportajda artık "gereksiz aptallıkları ve acıları" geride bıraktığını ancak geri kalan ömrünü elinden geldiğince tehlike sınırlarında gezinerek yaşamak istediğini söyleyen Abramović'in çocukluğu ve gençliği son derece acımasız ve vahşi bir ortamda geçmiştir.

70 YAŞINDA DÜNYA TURU

Marina Abramović'in 2017 yılında başladığı ve bu yılın ilk ayında sona eren "The Cleaner" adlı retrospektif dünya turu, aralarında Bonn ve Floransa'nın da bulunduğu yedi şehirde gösterildi. Bu retrospektif turun en son durağı ise sanatçının dünyaya geldiği Belgrad'dı. 1975'ten sonra ilk defa Belgrad'da bir performans yapan ve *Nedeljnik* adlı Sırp dergisine yazdığı yazıda "Belgrad'a dönüşüm benim için çok anlamlı oldu," diyen Abramović bu performansın, 2010 yılında New York'ta gerçekleştirdiği *The Artist is Present*'tan sonra yaptığı en kayda değer performans olduğunu altını çizdi. 44 yıl sonra doğduğu topraklara, 1970'lerden 2000'lere uzanan 100'ü aşkın işini bir araya getiren "The Cleaner" adlı retrospektifiyle dönen sanatçının performanslarının yanı sıra video, fotoğraf, resim ve enstalasyonları da sergilendi.

JOSEPH BEUYS İLE TANIŞMA

1946 yılında Belgrad'da doğan Abramović, Zagreb'de sanat okuma kararı aldı. Çok genç yaşlardan itibaren performans sanatına ilgi duymaya ve ses enstalasyonları ile deneyler yapmaya başladı. 1973 yılında İskoçya'da uluslararası bir festivale davet edilen Abramović, orada *Rhythm 10* adını verdiği ilk performansını sergiledi. Bu performansında, araladığı parmaklarının arasına keskin bıçaklar sapladı. İskaladığında eli kanlar içinde kaldı. Abramović aynı festivalde Joseph Beuys ile tanıştı ve işte o dönem kendini ifade edeceği mecrayı bulduğunu anladı. İlk performansı ve Joseph Beuys'la tanışması, onun hayatının en önemli dönüm noktaları oldu.

ACININ HİÇBİR ÖNEMİ YOK

Abramović, 2016 yılında basılan *Walk Through Walls* adlı otobiyografisinde ilk performansını şöyle anlatıyor: "Mutlak özgürlüğü yaşadım. Bedenimin limitlerden yoksun olduğunu fark ettim, acının bir önemi yoktu, hiçbir şeyin önemi yoktu ve bu duyguların hepsi beni artık ele geçirmişti. Deneyimlediğim şey, o enerji, beni âdeta sarhoş etti. İşte o an kendi mecramı bulduğumu anladım. Yaptığım bir resim veya obje bana asla o hissi veremezdi ve o hissi tekrar tekrar aramam gerektiğini o anda anladım." Abramović işte o günden sonra, fiziksel ve psikolojik limitleri sınyan tavrıyla öncü bir performans sanatçısı olma yönünde ilerledi.

KOMÜNİST SAVAŞ

KAHRAMANLARININ KÜÇÜK KIZI
Savaş sonrası dönemde, Yugoslavya'da Tito rejimi altında yaşayan komünist savaş kahramanlarının çocuğu olan Abramović, amansız bir çalışma ahlakı ile büyütüldü. Sanatçı, uluslararası anlamda bir kariyer elde etmeye başladığında bile annesinin kontrolcü ve baskıcı tavırları altında yaşıyordu, hatta gece 10'dan önce eve dönmesi gerekiyordu. Fakat hiçbir şey onun sanatını ve hayatını belirleyen özelliklerini yani iflah olmaz merak duygusunu, insanlarla bağ kurma arzusunu ve Balkanlar'a ait mizah anlayışını dizginlemiyordu. *Walk Through Walls* adlı kitabı, sanatçının hayatında çok önemli bir yere sahip olan bir başka performans sanatçısı Ulay ile olan iş birliğine ve ilişkisine de odaklanıyor. 12 yıl süren ilişkilerinin büyük bir kısmı Avrupa'yı bir karavanla dolaşıp beş parasız yaşadıkları, âdeta süründükleri günleri gözler önüne seriyor.

DİKTATÖRLER ARASINDA BÜYÜMEK
Tüm gençliği, biri annesi diğeri de Yugoslav diktatör Josip Broz Tito olmak üzere iki büyük tiranlık altında geçen birinden bahsediyoruz. Abramović'in sadece kariyerinin değil, tüm hayatının bir dayanıklılık gösterisi olduğunu söylemek mümkün.

KARANLIK BİR YERDEN GELMEK

Abramović, ıstırabın günlük hayatın genelgeçer bir yönü olduğu düşüncesiy-le büyüdüğünü şu sözlerle anlatıyor: "Karanlık bir yerden geliyorum. 1940'ların ortalarından 1970'li yılların ortalarına kadar savaş sonrası Yugoslavya'da yaşadım," diye tarif ediyor bu karanlık dönemi. Savaşta madalya kazanmış bir anne-babanın kızı olan Marina'nın ayrıcalıklı durumu, onu Tito'nun komünist rejiminin karanlığından biraz da olsun korumuştur belki. Orduda üst düzey bir görevde olan annesi ve Tito'nun korumalarından biri olan babası, Belgrad'ın merkezinde geniş bir ev ile ödüllendirilmiş olmalarına rağmen ortada mutlu bir aile ortamı yoktu. Küçük Marina'nın anne ve babası uzun saatler çalışıyor, onu ve erkek kardeşini yarıdımçılara bırakıyorlardı. Sürekli yavgalar kopan evde annesi Marina'yı bıkmadan usanmadan yıllarca baskı altına tuttu, ona âdeta nefes aldırmiyordu. O kadar ki Marina 30 yaşına bastığı zaman bile gece 10'dan önce eve dönmesi gerekiyordu.

ÖLESİYE DAYAK

Abramović anılarını kaleme aldığı kitabında erkek kardeşini yıkamaya çalışırken neredeyse onu boğduğunu anlatıyor. "Tabii ki cezalandırıldım. Zaten sık sık cezalandırılırdım, en küçük hatalarım için bile ve aldığım cezaların çoğu fiziksel. Bana tokat atarlar ya da daha sert şekilde vururlardı." Annesi ve teyzesinin onu vücudunun "her yeri siyah ve mavi olana kadar" dövdüklerini, her yerinde morluklar ve yaralar olduğunu anlatıyor. Abramović'in küçükken maruz kaldığı bütün bu istismarların, hatta işkencelerin izlerinin onun performanslarına yansıtıldığı görmek mümkün. *Thomas Lips* adını verdiği performans için bedninde açtığı yaraların izleri, *Rhythm 5* adlı performansında bilincini kaybetmesi ve *Relation in Space* adlı performansında ki inanılmaz güç gösterisi bunların en iyi örneklerinden.

KARANLIK DOLABIN İÇİNDE

Abramović'in annesi Danica'nın onu cezalandırmak için kullandığı metotlar kimi zaman fiziksel olanın da ötesine geçiyordu. Abramović sık sık içine kitlendiği "plakar" adlı derin ve karanlık Sırp-Hırvat yapımı bir dolaptan bahsediyor. Çok küçük yaştan itibaren plakar'ı bir saplantı hâline getiren Abramović, ilk başlarda ondan çok korkmasına rağmen zaman içinde orayı hayal gücünün derinliklerini keşfettiği bir mekâna dönüştürmeyi başarıyor. Bu mekân, "belirli bir formları olmayan, sessiz ve şekilsiz hayal-letlerle ve ruhani varlıklarla doluydu ama hiç korkutucu değillerdi. Onlarla konuşuyordum... Hayatımın, benim gerçekliğimin birer parçasıydılar," diye anlatıyor.

SESSİZ HAYALETLER

Yaşlıları oyuncak bebeklerle oynarken Abramović, oyuncaklara ve objelere hiç ilgi duymaz. Annesinin onu ceza olarak dolaba kilitlediği saatlerde "sessiz hayaletler" dediği hayalî arkadaşlarıyla vakit geçirdiğini anlatır. Karanlık dolabın içine kilitlendiği saatler boyunca bu ruhani varlıklarla iletişim kurmaya çalışır. Belki de bu dönem beden ve ruh-tan oluşan kendi varlığını iyice keşfetmeye başlar. Abramović'in performansla olan eğilimi kaçınılmaz gibidir; 25 yaşına geldiğinde odasının duvarlarını, pencerelerini ve kapısını kahverengi bir ayakkağı boyasıyla isyanını dile getirircesine boyar. Bu "performansı" sayesinde Marina istediğini elde etmiştir, odasını bu hâlde gören annesi bir daha odasına hiç girmez. Bir keresinde ona çok sert davranan babasının üzerine çorba döker. İlk performans denemeleri, bu şekilde bilinçsizce ortaya çıkar.

Marina Abramovic, *Thomas Lips*, Krincinger Gallery, Innsbruck 1975. Sean Kelly Gallery New York

DOĞANIN GÜCÜ

2010 yılında, Marina Abramovic'in MoMA'daki retrospektifinin bir parçası olmak için 750.000'i aşkın kişi sıraya girdi. 700 saati aşan bu akıl almaz performans sırasında katılımcılar, sanatçının karşısına oturup onunla sözlü olmayan bir iletişime girme fırsatı yakaladılar. Küresel bir fenomene dönüşen bu performans sürdüğü sürece onunla birkaç dakika göz göze geçirmek binlerce insanın sırada beklemesi de hafızalara kazındı. 50 yıllık çığır açan bir tarihin, performans sanatının âdeta bir kutlaması olan *The Artist is Present*, Marina Abramovic'in sanatının inkâr edilemez gücünü kanıtladı, hatta onun doğanın bir gücü olduğunu gözler önüne serdi.

YENİK DÜŞMEMEK

Abramovic'in ruhu ve bedeni şiddeti ne olursa olsun hiçbir korku, acı ve yorgunluğa yenik düşmedi. Ödün vermeden ve çoğu zaman kendi limitlerini zorlayarak duygusal ve ruhani bir dönüşümü arayan Abramovic, eşi benzeri olmayan bir sanat kariyerine sahip oldu.

ABRAMOVİC İSTANBUL'DA

31 Ocak-26 Nisan arasında SSM'de yer alacak dev proje, Marina Abramovic'in retrospektif niteliği taşıyan Türkiye'deki ilk büyük ölçekli sergisi. Marina Abramovic Institute iş birliğiyle Türkiye'den ve dünyadan performans sanatçılarıyla beraber geliştirilen canlı performanslar ve ziyaretçilerin katılımıyla tamamlanan proje, "Abramovic Metodu"nun deneyimlenmesinden oluşacak.

ESAS MESELE ÇOCUKLUK ACILARI

Dayanıklılık, şiddetli acıya karşı koyabilme becerisi olarak tanımlanabilir. Abramovic de *The Artist Is Present* adlı performansı için yaptığı hazırlık sürecinde bedeninin nasıl normal insani limitlerin ötesine geçmeyi öğrendiğini anlatıyor. Ancak asıl etkileyici olanın, yani sanatçının gerçekten ne kadar dayanıklı olduğunu gösteren şeyin esasında çocukluğunda maruz kaldığı ıstıraplar olduğunu söyleyebiliriz.

BULUTSUZ GÖKYÜZÜ

Bir bütün olarak çocukluğu ve annesinin sert cezaları, ona performans sanatçılığının zeminini hazırlamış olsa da Abramovic, sanat hayatına performans ile başlamaz. 14 yaşındayken babasından ona boya takımı almasını ister. Ergenliği ve 20'li yaşlarının ortalarına kadar sanatçının ana mecrası resimdir. Belgrad'daki Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğren-

ci olan Abramovic, kafasını "gerçekçi" olmayan bulutlar çizmeye takmıştır; bulut resimlerine değil ama temsili, "soyut bulutlara". Çimlerin üzerine uzandığı bir gün "bulutsuz gökyüzüne" bakarken başının üstünde 12 savaş uçağının uçtuğunu fark eder. Uçakların mavi gökyüzü üzerinde bıraktığı izleri hayranlıkla izleyen sanatçı için bu an âdeta bir dönüm noktası olur: "Neden resim? İstedğim her şeyi kullanarak; 'ateş, su, insan bedeni' ile sanat üretebilecekken neden sadece 'iki boyutla' sınırlıyorum kendimi?" diye düşünür.

BEUYS'LA PERFORMANS

1973 yılında Yugoslavya'nın sanat dünyasında adından söz edilmeye başlanan Abramovic'i görmeye gelen küratör Richard Demarco, onu İskoçya'daki bir festivale davet eder. Abramovic, Edinburgh için yola koyulur ve festivalde Joseph Beuys'la birlikte bir performans gerçekleştirir. 1975 yılında ise Amsterdam'da De Appel adlı bir galeri tarafından davet edilir ve Beeldspraak adlı Hollandalı televizyon programı için bir performans üretmesi istenir. O dönemde Amsterdam'da, Ulay adında genç bir Alman sanatçı ile tanışır. Abramovic'e şehri gezdiren ve *Thomas Lips* adlı, karnımı beş köşeli bir yıldız şeklinde kestiği performansını gerçekleştirmesine yardımcı olan Ulay, performans sonrasında oluşan yaralarının tedavisi sırasında ona destek olur. O günlerde baş başa bir akşam yemeğine gittiklerinde aynı gün doğduklarını (30 Kasım) ve o tarihlî sayfayı ajandalarından kopardıklarını keşfeden ikili bunun karmik bir işaret olduğuna karar verir. Tanıştıktan kısa bir süre sonra iyice yakınlaşan ikilinin 1976'da başlayan ilişkileri, 1988 yılına kadar yani tam 12 yıl boyunca devam eder. Birlikte oldukları dönem Alba adını verdikleri bir sokak köpeğine bakan ve sık sık karavanlarıyla dolayan çift, neredeyse sıfır para ile yaşamaya alışır.

1977 yılında birlikte gerçekleştirdikleri *Imponderabilia* adlı performansları için 350 dolara anlaşılan çift, mazeretler bil-diren kişiden paralarını alamazlar. Ulay, paranın bir kısmını çok ısrar edip alır ancak performansları süresince tuvalette saklar. İlişkileri boyunca finansal işlerle Ulay ilgilenir ve Abramovic sık sık bu konudan uzak olduğunu belirtir.

SANAT HER ŞEYİN ÜSTÜNDE

Ulay finansal konularla ilgilenirken, Abramovic sosyal çevre oluşturma konusunda daha becerikli, üstelik sanata daha büyük bir tutkuyla bağlıdır. Avustralya'da karavanlarıyla aylar geçiren ikili, Sydney'de yer alan bir galeri

için, *Gold Found by the Artists* adlı bir performans gerçekleştirirler. Bu performans için yemek yemeden ve yerlerinden kalkmadan birbirlerinin karşısında oturup 16 gün geçirmeyi planlarlar. Fakat 10 günün sonunda Ulay kalkıp gider. Kritik durumda olmalarına ve doktorlarının uyarılarına rağmen performans ertesi gün devam ederler. Ulay masadan bir kez daha kalkınca o gece, Abramovic günlüğüne acıya daha kolay katlanabildiğini fark ettiğini yazmış. "Performans sırasında ayağa kalkınca benim de kalkacağımı düşündü, fakat ben kalkmadım. Bense onun limitine ulaştığını, ama benim henüz benimkine ulaşmadığımı düşündüm... Sanat benim için her şeyden önce geliyordu."

ATAERKİL NORMLARI YIKMAK

Abramovic işine olan adanmışlığının ailesinin ona bıraktığı "partizan miras"-tan geldiğini öne sürse de sanatçının işlerini ataerkil normları yıkan bilinçdışı bir dürtü olarak yorumlamak da mümkün. Ulay'ın ikilinin finansal durumunu kontrol ettiği yıllarda Abramovic'in çok daha iyi kontrol etmeyi başardığı şey, insanüstü dayanma gücüydü.

Elbette Abramovic, sadece kâr getiren performans işleri üretmekle ilgilenmiyor, aynı zamanda performansın "mirasını" oluşturmaya da odaklanıyordu. *Seven Easy Pieces* adlı işinde "tarihi" performans sanat işlerini yeniden üreten sanatçı, ana motivasyonunun geçici olanı korumak olduğunu açıklıyordu.

Abramovic'in performansın sanat dünyasındaki yerini yeniden tanımlayan isim olduğu konusunda herkes hem-fikir olacaktır. İnsan bedenini, objeleri ve mekânları sınırlarının ötesine gitmeleri için zorlayan da odur. Hâlâ yapmaya devam ettiği gibi maddesel olarak var olmayan bir iş yaparak hayatını kazanıyor. Çok ciddi fiziksel zorluklara katlanmayı başaran sanatçı, tüm performanslarının tarihsel yolculuğunu bedenine izlerle kazıyan bir isim.

KARANLIKTAKİ KÜÇÜK KIZ

Küçüklüğünde bir dolaba kilitlenen ve kendine o karanlığın içinde görünmeyen hayalî arkadaşlar edinen, annesi ve teyzesi tarafından ölesiye dövülen bir kız çocuğu tüm bu olumsuzluklara görünmeyen düşünceler ve duygularıyla karşı durmayı başarmış, dahası bütün bu görünmeyeni insanların ağızda bırakacak fiziksel bir dayanıklılığa dönüştürmüş durumda. Bize de, hem bir tür olarak performans sanatını somutlaştırmayı başaran hem de insanlığın ne kadar güçlü olabileceğini ortaya koyan bu çetin ruha hepimiz adına teşekkür etmek düşüyor.

SALT'ta İki Yeni Sergi

Almanya'dan bütün dünyaya yayılan okula güncel bir yorumlama getiren "*bauhaus imaginista: Uzaklarda. İstanbul*" SALT Beyoğlu'nda, SALT Galata'daysa mekânın üç katına yayılan Filistin diasporasından sanatçı Basma Alsharif'in video ve enstalasyonlardan oluşan *Orada Her Kimse* adlı sergisi yer alıyor.

ArtDog İstanbul

Bauhaus'un kuruluşundan bir yüzyıl sonra gerçekleştirilen *bauhaus imaginista* dört bölümlü bir sergi. Bir dizi yayın, panel ve sempozyumdan oluşan uluslararası araştırma projesi, SALT Beyoğlu'nda *Moving Away* [Uzaklarda] bölümüyle sunuluyor. Bauhaus anlayışının farklı siyasi ve kültürel bağlamlarda geçirdiği değişimlere odaklanan bu bölüme, *bauhaus imaginista* incelemelerinin derlendiği "Toplu Araştırmalar" ile "Türkiye Tasarım Eğitiminin Örnekler" eşlik ediyor.

Filistin diasporasından görsel sanatçı Basma Alsharif'in SALT Galata'nın üç katına yayılan film, video ve enstalasyonlardan oluşan sergisi *Orada Her Kimse*, yepyeni bir görsel hikâye üzerinden geçmişini tekrar inşa ediyor. Yerinden etme politikası, sınırları yeniden tanımlama gibi zorlamalarla bireysel hikâyelerin ortak bellekten kopmasına neden olan durumların bir anlatısı olan sergi, Alsharif'in bilinç altından açığa çıkan "sınırsız top-

rak" fikrine odaklanıyor. Sanatçının fikri, bambaşka coğrafya ve medeniyetlerden beslenen üretimlerinde karşılık buluyor.

ORADA HER KİMSE

SALT Galata, 11 Şubat - 26 Nisan tarihleri arasında Filistin diasporasından Basma Alsharif'in *Orada Her Kimse* başlıklı sergisine ev sahipliği yapacak. Sanatçının pratiği, hem kökleri hem de evi temsil eden yurt kavramına dair sorgulamalara dayanıyor. Bu "kalıtsal yersizlik" hâli, sanatçının zaman ve mekân sınırlamalarını aşmasına; değişen jeopolitik koşullarla parçalanmış ulusal kimliğini özgün bir dille yansıtmaya olanak tanıyor.

Genellikle hegemonyanın lehindeki tek taraflı anlatılara gölge düşürmeye girişen sergi, yepyeni bir görsel hikâye üzerinden geçmişini tekrar inşa ediyor. Alsharif'in bilinç altından açığa çıkan "sınırsız toprak" fikri, bambaşka coğrafya ve medeniyetlerden beslenen üretimlerinde karşılık buluyor. Film, video ve enstalasyonlardan oluşan sergi İngilizce adını, "antik Filistinli ve cahil/kültürsüz kimse" gibi anlamlara gelen *Philistine* sözcüğünden alıyor.

Alsharif'in yazdığı, aynı adlı kısa romana dayanan *A Philistine* (2019) enstalasyonu, zamanda geriye giden hikâyeyi okumaya imkân veriyor. 2017 yapımı *Ouroboros* (*Kuyruğunu Yiyen Yılan*) filmi, Nietzsche'nin "ebedî dönüş" fikrini irdeleyiyor. SALT Araştırma mekânında belirli aralıklarla gösterimi planlanan 77 dakikalık film, ardı ardına yaşanan yıkıcı olaylar karşısında insanın ancak yenilenerek ilerleyebileceğini öne sürüyor. Sanatçının videoları birinci katta konumlanırken, *Trompe l'Oeil* (*Göz Aldanması*) (2016) adlı enstalasyon Alsharif'in bir zamanlar California'daki evinin oturma odasını SALT Galata'ya taşıyor. Arabistanlı Lawrence olarak bilinen T. E. Lawrence'ın

Basma Alsharif, *Ouroboros* [Kuyruğunu Yiyen Yılan] (2017) filminden bir kare. Sanatçı ve Paris - Galerie Imane Farès'in izniyle

Londra'daki Imperial War Museum'da (İmparatorluk Savaş Müzesi) yer alan koleksiyonundan sanatçının izinsiz kullandığı üç fotoğraf ile 38 arşiv görselinin yeniden basımını içeren enstalasyon, kolonyal bir geçmişin hayaletleriyle çevrili bir ev mizansenine meydana getiriyor.

bauhaus imaginista: Uzaklarda. İstanbul

Bauhaus'un kuruluşunun 100. yıl dönümüne özel olarak hazırlanan *bauhaus imaginista: Uzaklarda. İstanbul*, yeni bir tasarım eğitimi ve üretiminin önünü açan, fikirleri Almanya'dan bütün dünyaya yayılan okula güncel bir yorumlama getiriyor. Marion von Osten ve Grant Watson'ın küratörlüğünde düzenlenen serginin yanı sıra bir dizi yayın, panel ve sempozyumdan oluşan uluslararası araştırma projesi, SALT Beyoğlu'nda *Moving Away* (Uzaklarda) bölümüyle sunulacak. Bauhaus anlayışının farklı siyasi ve kültürel bağlamlarda geçirdiği değişimlere odaklanan bu bölüme,

projenin incelemelerinin derlendiği "Toplu Araştırmalar" ile "Türkiye Tasarım Eğitiminden Örnekler" eşlik ediyor.

Projenin sergi bölümleri, Bauhaus'la ilişkili dört üretime dayanıyor: *Corresponding With* (Karşılıklı Yazışmalar) 1919'da yayımlanan *Bauhaus Manifesto*'yu, *Learning From* (Alınan Dersler) Paul Klee'nin 1927'den bir çizimini, *Moving Away* (Uzaklarda) Marcel Breuer'in 1926'da yaptığı bir kolajı ve *Still Undead* (Hâlâ Yaşayan Ölü) Kurt Schwertdfefer'in 1922 tarihli *Reflektorisches Farblightspiel* (Renk-Işık Oyunu Yansıması) işini çıkış noktası alıyor. Bauhaus tasarım anlayışının dünyada kabul görmesini ayırtılandırılan dört bölümün içeriği, temelinde üç yılı aşkın bir sürede hazırlandı.

"Uzaklarda", Bauhaus tasarım tartışmalarının 20. yüzyılın ilk yarısında ne gibi sosyopolitik ve jeopolitik koşullar altında biçimlendiğine; söz konusu fikirlerin değişik coğrafyalarda nasıl dönüştürülüp

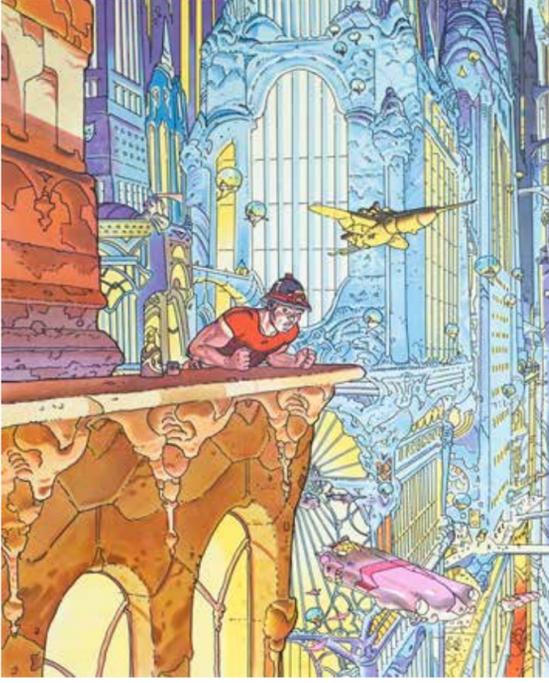

M. P. Ranjan, *Küp Şeklinde Bambu Tabureler*. 2008-2009 Hindistan Ulusal Tasarım Enstitüsü Arşivi Koleksiyonu izniyle

yorumlandığına bakıyor. Sovyetler Birliği, Hindistan, Çin, Tayvan, Kuzey Kore ve Nijerya'ya yerleşen Bauhauscuların üretimlerine yer veren bölüm, tasarımcıların gerek fikirleri gerekse çalışma biçimlerini sürekli uyarlamak zorunda kalmış olduğuna dikkati çekiyor. "Uzaklarda"nın İstanbul sunumunda ayrıca, Türkiye'deki temel tasarım ve temel sanat eğitimlerinde öncü yaklaşımlar ve eğilimler irdele-necek.

Orada Her Kimse
Basma Alsharif
11.02.2020 - 26.04.2020
SALT Galata

bauhaus imaginista
Uzaklarda. İstanbul
28.01.2020 - 03.04.2020
SALT Beyoğlu

Jean Henri Gaston Giraud "Moebius", Balcon, 1989

| Enki Bilal ve Moebius CerModern'de

Koleksiyoner Murat Cem Şerbetçi'nin dünyanın bir çok farklı bölgesinden toplayıp koleksiyonuna kattığı sanatçı Enki Bilal ve Jean Giraud (Moebius)'un 100'den fazla eseri CerModern Ana Galerisi'nde görücüye çıkıyor. 1977 yılından bu yana titizlikle oluşturulan koleksiyonda daha önce Türkiye'de sergilenmemiş Enki Bilal eserlerini görmek ve 70'li yıllardan günümüze kadar iki sanatçının evrimine tanıklık edebilmek mümkün. Şerbetçi, Enki'yle ilk kez 2003 yılında Brüksel'deki ünlü çizgi roman kitabevi "Brüsel Comic Shop"ta tanışmış ve imzasını almış. Türk olduğunu söyleyince Enki Bilal'den "Ben de oralardan sayılırım..." cevabını almış. Boşnak asıllı olan sanatçının kendini Belgradlı olarak tanıttığı ve soyadının da Osmanlı olduğunu her zaman vurguladığı biliniyor. Moebius'u da yaklaşık 50 sene önce Fransa'da Angouleme'de yapılan bir çizgi roman festivalinde tanıma fırsatı bulan Şerbetçi, sanatçıyı ölüm yılı olan 2012'ye kadar yakından takip etmiş. Şerbetçi Koleksiyonu 7 Şubat – 9 Nisan tarihleri arasında CerModern Ana Galerisi'nde görülebilir.

| Geçmişle Gelecek Arasında

Önceki çalışmalarında çeşitli mekân ve nesnelerin fotoğraflarını resmin yüzeyine aktararak boya müdahaleleriyle yeni kompozisyonlar yaratan Erman Özbaşaran, ArtOn'daki yeni sergisi Eksen'de yapıtlarına dışarıdan herhangi bir öğeyi dahil etmiyor. Neredeyse aralıksız şekilde ürettiği 60 parça eseri bir araya getiren sergi, sanatçının çocukluğunu geçirdiği Çorlu'nun geçmişini ve bugününü bir araya getiren hayali peyzajlardan oluşuyor. Verimli tarım arazilerinin fabrikalara dönüştüğü, hızlı sanayileşen bir kasaba olan Çorlu'ya dair hatırlarını anımsayan sanatçı, yüzeyi bir ufuk çizgisiyle ikiye bölerek yaşanan zamanın geçmiş ve gelecek ile nasıl ayrıştığına ve birleştiğine işaret ediyor. Aynı ölçüde üretilmiş resimler, birbirinden doku, renk ve ışık farklılıklarıyla ayrılıyor. Eksen, 18 Ocak'a kadar ArtOn'da görülebilir.

| Yalnızlık ve Suyu Dair

Hüsamettin Bahçe, Fatma Çelik ve Serpil Polat'ın işleri ile Aylin Kızıl, Lezgin Kâni ve Serdar Bayram'ın ortak işine yer veren Yalnızlık ve Suyu Dair, Depo'da. Kültür için Alan'ın desteği ve GAPO'dan Refik Akyüz ile Serdar Darendeliler'in küratörlüğünde gerçekleşen sergi, insana, yaşama ve insanın özünü oluşturan, kimi zaman da onun yoldaşı olan suya dair dört hikâyeden oluşuyor. 9 Şubat'a kadar Depo'da.

| Alacakaranlığın Tekinsizliği

Elgiz Müzesi, Nilüfer Ergin'in Alacakaranlıktan Fragmanlar adlı yapıtına ev sahipliği yapıyor. Göç sorununu ekolojik, ekonomik ve kültürel boyutlarıyla ele alan sanatçı, bu yapıtın yer aldığı sergide metal formlar, metinler, imajlar ve objelerle bir rota oluşturuyor. Kurduğu güzergâhta geçmişin yol öykülerini günümüzün zorunlu sürgünleriyle buluşturarak göç gerçeğini, tarihsel, ekonomik ve politik bağlamına yerleştiriyor. Göç sorununu yeni kolonyalizm kavramı üzerinden sorunsallaştıran yapıt, bireyin dönüştürücü gücüne odaklanırken paradigmayı değiştirecek yeni rotalarda, yeni ütopyalara ışık yakıyor. Alacakaranlıktan Fragmanlar, 7 Mart tarihine kadar Elgiz Müzesi'nde görülebilir.

Bill Viola, Madison, 2013. Düz panel ekranda renkli yüksek çözünürlüklü video. Fotoğraf: Kıra Perov. © Bill Viola Studio.

| Viola'nın "Görünmez Dünya"sı

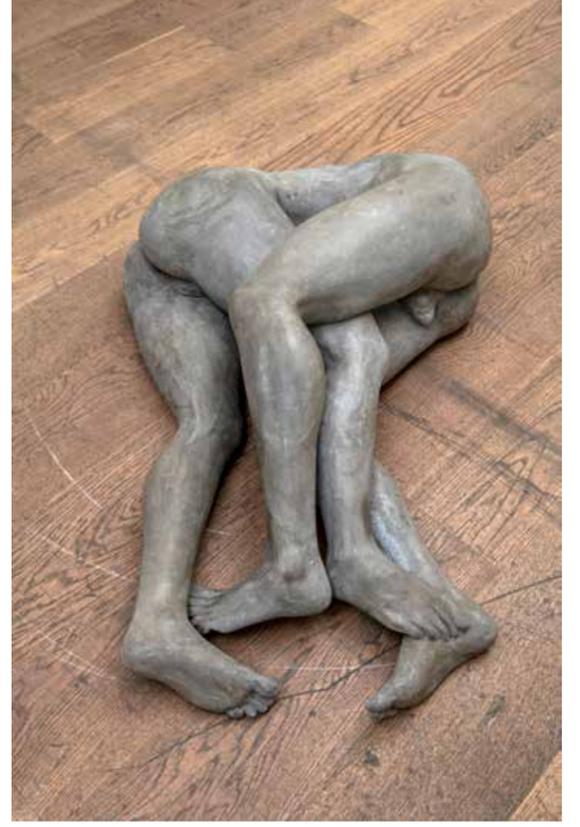
Medya sanatçısı Bill Viola, 40 yılı aşkın bir süredir insan olmanın ne demek olduğunu; doğum, ölüm, korku, arzu ve gerçeklik gibi temalar üzerinden teknoloji yoluyla işlerine yansıtıyor. Kathleen Forde'un küratörlüğünü üstlendiği sergide yer alan Yükseliş ve Sal gibi işlerde insanların su ve hava gibi öğelerle olan mücadelesi işleniyor. Sanatçı, Madison adlı işlerdeyse, suyun içinde olmanın rüya hâliyle ilişkilendirilmesi ve sükûneti üzerinde duruyor. Daha eski dönemlere ait Işık ve Isıyla Portre adlı işiye algı sorununa ve çöl sanrısı fenomenine odaklanıyor. Viola, sergideki on işten dokuzunun üretildiği son yirmi yılda, medya sanatı alanında öne çıkmanın yanı sıra günümüzün en önemli ve saygı duyulan sanatçılarından biri. Bill Viola: Geçici, 13 Eylül 2020'ye kadar Borusan Contemporary'de.

| Yukarıda sis aşağıda toz bulutu

Yukarıda sis aşağıda toz bulutu Anadolu Kültür yürütücülüğünde, görsel sanatçılar Golnar Tabibzadeh ve Merve Ünsal küratörlüğünde devam eden süreç odaklı bir proje. Sara Abri, Hedieh Ahmadi, Serminaz Barseghian, Şafak Çatalbaş, Didem Erbaş, Forough Fami, Ece Gökalkp, Gözde İkin, Ayfer Karabıyık, Gelareh Kiazand, Neda Razavipour, Setareh Shahbazi, Golnar Tabibzadeh, Merve Ünsal, Derya Yıldız'ın katıldığı Golnar Tabibzadeh ve Merve Ünsal küratörlüğünde devam eden süreç odaklı proje sanatçıların fikirlerini paylaşabileceği ve yeni iletişim ağları oluşturabileceği bir ortam yaratmak amacıyla oluşturuldu. Yöntem olarak iş birliğine odaklanılan projede 15 katılımcı, Ekim 2019'da üç gün boyunca İstanbul'da bir araya gelerek coğrafi koordinatların kırılğan koşullarında iş birliği içinde çalışmanın ne demek olduğunu müzakere etmeye başladılar. Ocak 2020'nin son günlerinde tekrar bir araya gelecek olan grup, Depo'nun sergi alanı olarak kullanılan iki katına yerleşerek sergileme alanlarında kullanılan yöntem ve temsiller üzerine birlikte düşünecekler. 31 Ocak - 29 Mart tarihleri arasında DEPO'DA.

Gözde İkin, Kuytu serisi No.31, doğal renklendirilmiş kâğıt üzerine çizim, 2019

Ayça Telgeren, Baharın Son Günü, 2020 Beton, 30 x 10 x 66 cm

| Temasın Yitişi ve Sonsuzluğu

Ayça Telgeren'in Tenden Daha Yakın başlıklı dördüncü kişisel sergisi, odağın "temas" kavramını alıyor. Beton heykel, tuval üzeri akrilik boya, kâğıt kesim, video gibi farklı tekniklerde eserlerin yer aldığı sergide, kullanılan tüm malzemeler ve sergilenen tüm yapıtlar birbirine dokunuyor. Telgeren, tende artık görünmez olmuş temas anlarını düşünmeye davet ederek, izleyiciyi bu şefkatli dokunuşun yitişi ile sonsuzluğu arasında bir yerde bırakıyor. Kadim uygarlıklarda bir anımsatma yöntemi olarak kullanılan düğümler ve kadınların dilsizleştirildiği kültürlerde kendilerini ifade ettikleri örgüler de sergide önemli bir yer tutuyor. Küratörlüğünü Elâ Atakan'ın üstlendiği sergide bedenler, örgüler, düğümler, saç telleri ve kumaşlar birbirine karışarak bir bütün oluşturuyor. Tenden Daha Yakın, 10 Ocak – 15 Şubat tarihleri arasında Galerist'te görülebilir.

| Modern Dönemlerde Kudüs Mimarisi

Kadir Has Üniversitesi Dünya Miras Alanlarının Yönetimi ve Tanıtımı UNESCO Kürsüsü ve Kudüs'teki Bezael Sanat ve Tasarım Akademisi, 2019 yılının Ocak ayında Kentsel Tasarım ve Konservasyonu UNESCO Kürsüsü iş birliği ile Kudüs'ün modern dönemlerde mimari ve tasarımını mercek altına alan uluslararası bir proje gerçekleştirdi. 'Atüfetlü Efendim Hazretleri' Osmanlı Belgeleri Işığında Kudüs'e Mimari Bir Bakış (1839-1917) adlı sergiye bu projenin çıktılarından yola çıkarak hazırlandı. Kudüs'ün kentsel gelişimi üzerine özellikle görsel içerikli belgeleri bir araya getiren bir seçki sunan sergi, 1839-1917 yılları arasında Kudüs'ün yapılaşmasında gözlenen değişimi; yazışmalara konu olan resmî belgelerin yanı sıra mimari projeler, haritalar, çizimler, fotoğraflar gibi görsel arşiv belgeleri üzerinden anlatıyor. Sergi Kudüs-i Şerif'in modernleşme sürecine kapı aralarken Osmanlı Devleti'nin batılılaşma sürecinin mimari boyutuna da ışık tutuyor. 'Atüfetlü Efendim Hazretleri' Osmanlı Belgeleri Işığında Kudüs'e Mimari Bir Bakış (1839-1917), 29 Şubat'a kadar Galeri Khas'ta görülebilir.

| Güzel Olanı Yeniden Tanımlamak

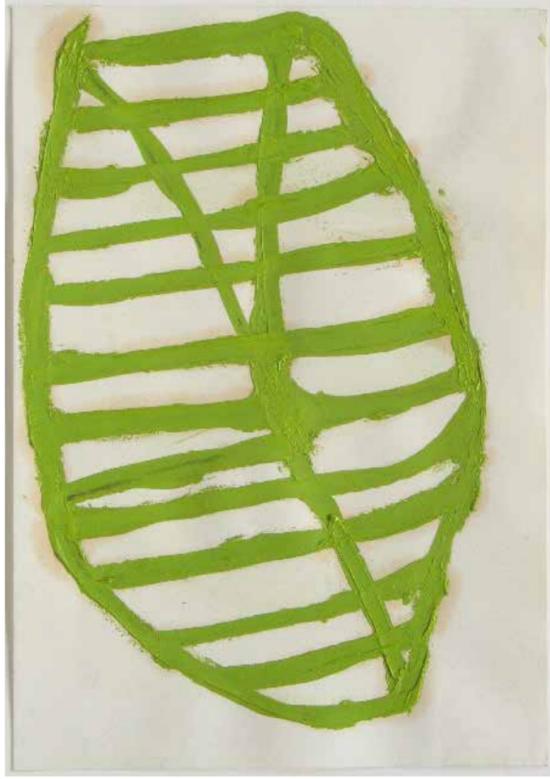
Krank Art Gallery, çağdaş sanatçılar Zafer Akşit, Kezban Arca Batıbeki, Aslı Işıksal ve Ardan Özmenoğlu'nun farklı disiplinlerdeki üretimlerinin yer aldığı Çok Güzel sergisine ev sahipliği yapıyor. Sergi, popüler kültür imgesiyle sanat eseri arasındaki ilişkiyi irdeliyor. Görsel süblim estetiğin sorgulandığı, her bir sanatçının kendi ürettiğiyle farklı bir görsellik kurguladığı bu deneysel serginin küratörlüğünü Melike Bayk üstleniyor. Çok Güzel, 20 Ocak tarihine kadar Krank Art Gallery'de görülebilir.

| Arketip Estetiğine Dönüş

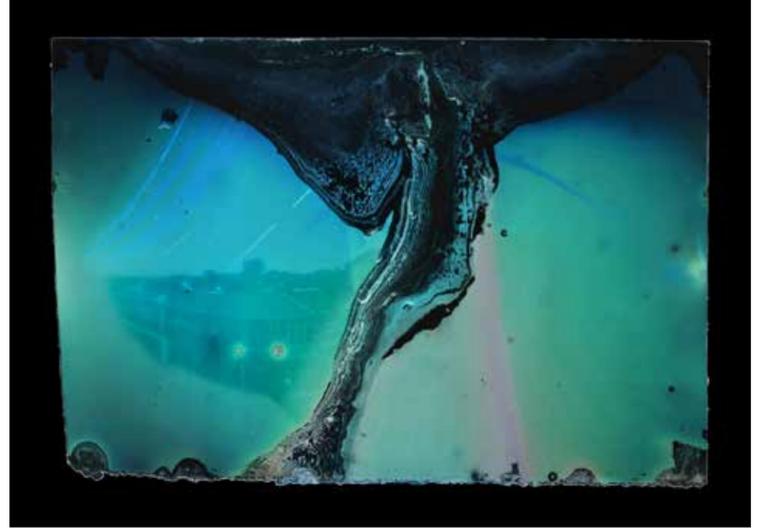
Evliyagil Dolapdere, SENA'nın 7 Dip sergisiyle açtığı gündemden beri ilk kez bir solo sergiyi izleyiciyle buluşturuyor. Bu sergiyle bilinç ve bilinçaltı arasındaki ilişkiyi keşfe çıkan SENA, Carl Jung'un "arketip" imgeler evrenine bir kapı aralıyor. Resim, çizim, baskı, seramik ve 3D karışık teknik yapıtlardan oluşan sergide SENA, kendisini alışılmış günlük uygulamaların ötesine taşıyabilecek neo-sürrealist ortama özgün üslubu, temsil biçimleri ve deneysellik katılıyor. Sürrealist sanat üretmenin farklı ve kalıcı izlerini açıklamayı amaçlayan sergi, sanatın geleneksel şekil ve estetiğini sunuyor. 7 Dip, 26 Ocak tarihine kadar Evliyagil Dolapdere'de görülebilir.

Lütfi Özkök, *Samuel Beckett*, 1966, Paris
İstanbul Modern Sanat Müzesi Fotoğraf Koleksiyonu

Thomas Mueller, *İsimsiz*, 2008
kâğıt üzerine karışık teknik 29.7x21cm.

Aydın Berk Bilgin, *Gün İzi 355*, 2019
100 x 120 cm, Fotoğraf, fine art baskı, 3 ed. +1 AP

| Lütfi Özkök'ün Portreleri

İstanbul Modern Fotoğraf Galerisi, 2017 yılında hayata veda fotoğraf sanatçısı Lütfi Özkök'ün portrelerinden oluşan bir seçkiyi izleyiciyle buluşturuyor. Yaşamını Stockholm'de geçiren ve edebiyatı, sanatı yakından takip eden Özkök, fotoğraflarında bu camiadan ilişki kurduğu kişileri kendine model edinir. Nâzım Hikmet, Samuel Beckett ve René Char gibi isimlerle uzun yıllar dostluğunu devam ettiren sanatçı, farklı zamanlarda portrelerini çekerek hayatlarındaki dönüşümün yüzlerine yansıyan kaydını tutmaya çalışır. Modellerinin güncel hâllerini göstermenin ve ruh hâllerini dışa vurmanın yanı sıra onların toplumsal kimliklerini de izleyiciye hatırlatmaya çalışır. 1950'lerden 1990'ların sonuna uzanan bir döneme ait fotoğraflardan oluşan seçki, 24 Nobel ödüllü yazarın da aralarında bulunduğu 89 portreye yer veriyor. İzleyiciyi portre fotoğrafçılığının anlamı üzerine düşünmeye devam eden sergi aynı zamanda bakanın bir döneme de tahtlık etmesini sağlıyor.

Lütfi Özkök: Portreler, 3 Mayıs tarihine kadar İstanbul Modern'de görülebilir.

| Çizginin Özgürlüğü Üzerine Bir Sergi

Küratörlüğünü Volker Adolphs'un yaptığı *Linie Line Linea* sergisi, Almanya'da yaşayan ve çalışan, çizimi kendi çalışmalarının merkezine oturtan 20 sanatçıya ait eserleri izleyiciyle buluşturuyor. Sanatçıların çizime dair yaklaşımlarını geniş bir yelpazede sunduğu sergi, çizimin bugün ne anlama gelebileceğini, kendimize ve dünyamıza dair algımızı nasıl getirdiğini nasıl değiştirdiğini sorguluyor. İFA ve Goethe-Institut İstanbul iş birliğinde düzenlenen sergide Irina Baschakow, Marc Brandenburg, Monika Brandmeier, Fernando Bryce, Marcel van Eeden, Gerhard Faulhaber, Katharina Hinsberg, Pauline Kraneis, Pia Linz, Christiane Löhr, Theresa Lükenwerk, Nanne Meyer, Thomas Müller, Christian Pilz, Alexander Roob, Malte Spohr, German Stegmaier, Markus Vater, Jorinde Voigt ve Ralf Ziervogel'e ait çizimler, farklı mekânlarda yeni bir diyalog içine giriyor. Sergi, Almanya'daki çağdaş çizimin genel hatlarını gözler önüne sererken temel unsur olarak çizginin kendisine odaklanıyor.

Linie Line Linea, 16 Ocak - 7 Mart tarihleri arasında Millî Reasürans Sanat Galerisi'nde görülebilir.

| Zamanın İzi

Fotoğraf sanatçısı Aydın Berk Bilgin, ilk kişisel sergisini x-ist'te gerçekleştiriyor. Şu anda çeşitli üniversitelerde görsel sanatlar alanında dersler veren ve bir yandan da deneysel fotoğraf çalışmaları yapan Bilgin, yaklaşık 7 yıldır devam ettirdiği sanat projesinin sonuçlarını izleyiciyle buluşturuyor. *Gün İzi* isimli sergi, sanatçının kendi ürettiği ve çeşitli kamusal alanlara yerleştirdiği pin hole kameralardan çıkan uzun pozlanmış görüntüleri bir araya getiriyor. Çalışmalarında zaman kavramını sorgulayan sanatçı, bu projeden ortaya çıkan sonuçlarla peşinde sürüklendiği zaman kavramını görselleştirmeyi hedefliyor. Sergideki işler, son derece basit bir temel fotoğrafçılık ilkesinin ne kadar gerçeküstü görsel bir dünya yaratabildiğini gösteriyor.

Gün İzi, 23 Ocak - 22 Şubat tarihleri arasında x-ist'te görülebilir.

| OMM'de Misafir Sanatçı Sergisi

Odunpazarı Modern Müzesi, *Üçüncü Yer* başlıklı sergiyle misafir sanatçı sergilerinin ilkinin gerçekleştiriyor. ABD'den Tyler Thacker ve Dominik Cumhuriyeti'nden Erin Wolf Mommsen'in Eskişehir'de geçirdikleri 3 ayın sonucu ortaya çıkardıkları işler, biyotaktik temasından yola çıkılarak üretildi. Sanatçıların bir stüdyo alanını paylaşarak ürettiği tablolar ve yerleştirmeler, daha önce hiç görmedikleri bir yerde ikamet ettikleri andaki duruşlarını ortaya koyuyor. İki sanatçının çalışmaları, bireysel çalışmalarının müşterek uyumunu gösteriyor. Thacker konusuna su ve ateş gibi doğanın temel güçleriyle yaklaşırken Mommsen daha duygusal bir bakış açısıyla mekânda bir "yuva" inşa ediyor. Sanatçıların son dönemdeki çalışmaları sırasında keşfettiler yöntemleri yansıtan sergi, müzenin zemin katındaki interaktif alanda ziyaretçileri karşılıyor.

Üçüncü Yer, 4 Ocak - 1 Şubat tarihleri arasında Odunpazarı Modern Müzesi'nde görülebilir.

| Bir Senaryo, Bir Yönetmen, 12 Sanatçı

Mixer, yeni yıla daha önce denenmemiş sıra dışı bir sergiyle başlıyor. *Biz Aslında* isimli sergi, küratör koltuğuna bir yönetmeni oturuyor ve izleyicileri bir sergi/film deneyimine davet ediyor. Yönetmen Can Kılınçoğlu'nun senaryosunu yazıp yönettiği sergi, 12 sanatçının senaryodaki sahnelerin akışına göre ürettikleri ve birbirlerini tamamlayan bir hikâye döngüsünü izleyiciye sinematografik bir bakış ile sunuyor. Ayça Telgeren, Ahu Akgün, Börte İpek, Bengisu Bayrak, Furkan Öztekin, Mediha Didem Türemen, Meltem Şahin, Meltem Sırtıkara, Okan Kaya, Volkan Aslan, Yasemin Özcan'ın farklı medyumlar kullanarak ürettikleri çalışmalarını yer aldığı sergi, unutulmaz filmlerden, aşklardan ve karakterlerden referansla samimi ve romantik bir sergi deneyimi sunuyor. Ziyaretçiler sergiyi 15 dakikalık seanslardan birine katılarak deneyimleyebilir.

Biz Aslında, 18 Ocak - 22 Şubat tarihleri arasında Mixer'de görülebilir.

| Yüksekçe, Daha da Yüksekçe!

Londra'da yaşayan sanatçı Serra Tansel, Pilot'taki ilk kişisel sergisi *Higher*'da, neoliberalizmin bir sonucu olarak 1980'lerden itibaren hızla yükselen özel güvenli siteleri üzerinden İstanbul'un geçirdiği kentsel dönüşümü ve bunun sosyokültürel uzantılarını ele alıyor. Çoğu zaman doğayı katlederek yükselen bu yerleşim alanları, isimlerindeki doğa öğeleriyle yaptıkları kıyımlı telafi etmeye çalışırken içinde yaşadığımız sanrı, bu yalan dünyayı ele veriyor. Rant paylaşımı, ekonomik eşitsizlikler ve etnik temizlik gibi konu ve kavramları odağına alan sergi, gayrimenkul piyasası üzerinden üretilen arzu imgelerinin altını çizirken reklam estetiğine ve bu fantezi dünyanın parlak renklerine bürünerek, bu kurgulanmış absürt düzeni görselleştirmeyi hedefliyor.

Higher, 1 Şubat tarihine kadar Pilot'ta görülebilir.

| Ekolojik Kaygılar

İnsan ve doğa arasındaki ilişkilere odaklanan kavramsal sanatçı Elmas Deniz, 16. İstanbul Bienali: Yedinci Kıta'da sergilenen çalışmalarının bir uzantısını Zilberman'da sergiliyor. Sanatçının galerideki ilk kişisel sergisi *Suyun Üç Rengi*, insanın doğaya verdiği zararı ve insanın içindeki kötülüğü felsefi bir şekilde araştırıyor. Yaşadığımız düzenin hatalarını ve çevre sorunlarını eleştirel bir şekilde görünür kulan sanatçı, bir tohumun sesini duymamak, bir derenin üç farklı rengini fark edememek gibi öğrenilmiş eksikliklerimiz üzerinden bir çözüm arayışına giriyor. *Suyun Üç Rengi*, 21 Şubat'a kadar Zilberman'da ziyarete açık.

| Cisimler Âleminde

Heykeltıraş Bilal Hakan Karakaya'nın kişisel sergisi *Âlem-i Mülk*, serginin adının da imlediği üzere görünen ve görünmeyen cismani dünyaların sembolik dilini yansıtıyor. Yaklaşık 20 yıldır üretim faaliyeti içerisinde olan Karakaya, hem kullandığı farklı malzemelerin bir aradalığı hem de geleneksel heykel sanatının ötesinde beliren ve bir anlamda heykel sanatının sınırlarını zorlayan yaklaşımıyla konumlanıyor. Yeni sergisinde 2014 yılından beri üzerinde çalıştığı *Âlem-i Mülk* (2018), *Hüvelbaki* (2019), *Kent Yoksulları* (2015), *Aşı* (2016) gibi serilere yer veren sanatçı, heykelin sembolik dilini kullanarak ölüm, yaşam, sonsuzluk, uzam, zaman gibi kavramları katmanlı bir okumaya açıyor. *Âlem-i Mülk*, 30 Ocak - 8 Mart tarihleri arasında Anna Laudel'de ziyarete açık.

| Yas Tutmayı Öğrenmek

The Pill, Aykan Safoğlu'nun *hafta sonu*, *weekend* adlı kişisel sergisinde, ölüm üçlemesinin ikincisi *ziyaret*, *visit* isimli deneme filminin yanı sıra yeni işlerinden oluşan bir seçkiye yer veriyor. Pratiğinde analog fotoğrafçılık tekniğini kullanan Safoğlu, kuirlık, göç ve mülksüzleştirme gibi konuları ele alıyor, dayanaklılık, kutlama ve yas tutmaya dair düşüncelerimize meydan okuyor. *ziyaret*, *visit* filminde sanatçı, neden uzun süredir fotoğraf çekemediğine dair bir iç gözlem gerçekleştiriyor. 18 Ocak'da Elif Akçalı ve sanatçının bir konuşması olacak. Sergiye eşlik edecek "Seni Fotoğraflamak İstedim" adlı iki dilli yayın ise, Safoğlu'nun misafir sanatçı olarak katıldığı Akademie Scholss Solitude'da Denise Helene Sumi ile gerçekleştirdiği bir söyleşi. Almanya'daki Akademie Scholss Solitude'un yanı sıra Beyrut'taki Ashkal Alwan sanat kurumuna ve Amsterdam'daki Rijksakademie van beeldende kunsten'deki SAHA stüdyosuna misafir sanatçı olarak katılan Safoğlu, hâlen Viyana Güzel Sanatlar Akademisi'nde doktora öğrenimini sürdürüyor.

hafta sonu, *weekend* 16 Ocak - 16 Şubat tarihlerinde The Pill'de.

| Yaşam Döngüsü Üzerine Düşünmek

artSümer, Onur Gülfidan'ın yeni kişisel sergisi *Cennette Doğmak*'a ev sahipliği yapıyor. Resimlerinde geçmiş, gelecek, teknoloji ve nostalji gibi çelişkili ve farklı dünyalardan gelen öğeleri birleştirerek yeni kurgular yaratan Gülfidan, kendi yaşadıklarından da yola çıkarak bu sergisinde yaşamın evreleri üzerine eğiliyor. İnsanoğlunun dünya ile kurduğu ilişkiyi inceleyen Gülfidan'ın kurgusal olarak oluşturduğu "dünyaya geliş, dünyada yaşam, dünyadan gidiş ve kutsal kitaplarda vadedilen cennet" evreleriyle yaşanan döngüsellik hakkında yeniden düşünmemize olanak tanıyor. *Cennette Doğmak*, 9 Ocak - 29 Şubat tarihleri arasında artSümer'de görülebilir.

| Cevdet Ere ARTER'de

Arter'in 2020 yılındaki ilk yeni sergisi, 27 Şubat tarihinde başlayacak Cevdet Ere'ın Arter'deki galeri mekânına özel olarak tasarladığı *Bergama Stereotip* olacak. Bu yapıt, Büyük Bergama Sunağı'nı ve serüvenini yeniden yorumlayarak sesli bir mimari oluşturuyor. Bu mekâna özgü yerleştirme, hâlen Berlin'deki Hamburger Bahnhof Müzesi'nde sergilenmekte olan *Bergama Stereo* isimli yapıtın bir varyasyonu niteliğini taşıyor. Selen Ansen'in küratörlüğünü üstlendiği sergi 9 Ağustos'a kadar ARTER'de.

Tim Walker'ın işlerine bakarken onun tüm vizyonuna hâkim olan peri tozunu yok saymak imkânsız. İklim krizi, yoksulluk, politik istikrarsızlık, çatışmalar... Tüm dünya bunlarla uğraşırken onun peri masallarını andıran fotoğraflarının kapladığı yer ne olabilir? Şu anda Londra'da biri Victoria and Albert Müzesi'nde olan iki retrospektif sergisiyle gündemde olan Walker'ın sanatsal pratiğinin düşündükleri...

ŞEBNEM KIRMACI

Tim Walker, *Lady Gray* isimli moda çekiminden, Stella Tennant ve Imogen Morris Clarke

Son günlerde Londra, dünyaca ünlü fotoğraf sanatçısı Tim Walker'ın sanatsal pratiğiyle bir aşk yaşıyor demek abartmış olmayız. Victoria and Albert Müzesi, 8 Mart'a kadar devam edecek *Wonderful Things* isimli retrospektif sergiyi ağırırken müzeyle aynı bölgede yer alan Michael Hoppen Galerisi'nde sanatçının portrelerinden oluşan ve ocak ayının sonuna kadar sürecek olan *Wonderful People* adlı sergi yer alıyor.

Unicorn'lar, kuğu şeklinde kayıklar, pastel renkli kediler... Bunlar Walker'ın moda çekimlerinde yarattığı fantastik evrenlerde rastlanan bazı detaylar. Sir David Attenborough, Margaret Atwood, Peter Blake, David Hockney, Riz Ahmed, Cate Blanchett, Björk, Timothée Chalamet, Beth Ditto, Daniel Day-Lewis, Claire Foy, Saoirse Ronan, Solange Knowles, Helena Bonham Carter ve Alexander McQueen gibi birçok ünlüyü kendi deyişleriyle "savunmasız" hâllerine çektiği, insanın zihnine kazınan portreler...

Peri masallarında rastlanan türden evrenler yaratan Walker "Bana kalırsa hepimizin içinde peri masalları var. Onlar hem içimizde hem de dışındalar," diyor. "İnsan sokakta yürürken bile peri masallarına rastlayabilir. Peri masallarının en güzel tarafı hem güzeli hem de çirkinliği içlerinde barındırmaları. Karanlık ve aydınlığı, güzellik ve çirkinliği. Önemli olan her ikisinin de eşit derecede değerli olması. Bana kalırsa sanat zaten bir peri masalıdır."

1970 yılında Birleşik Krallık'ta doğan Tim Walker'ın fotoğraflarında katıksız bir İngiliz estetiğinin yattığını söylemeden de geçmeyelim.

Walker'ın fotoğrafa olan ilgisi Londra'da bulunan Condé Nast Kütüphanesi'nde çalışırken başlar. O dönem kütüphanede Cecil Beaton arşivleri üzerinde çalışan Walker, fotoğrafın büyümesine öyle bir kapılır ki Exeter College of Art'ta fotoğraf eğitimi almaya karar ve-

rir. Mezun olduktan sonra New York'ta Richard Avedon'un asistanlığını yapan Walker, daha sonra İngiltere'ye döner ve İngiliz gazeteleri için portreler çekmeye başlar.

25 yaşında ilk moda çekimini *Vogue* dergisinin İngiliz edisyonu için yapar, ardından İtalyan ve Amerikan edisyonları gelir. *Harper's Bazaar*, *W, i-D* ve *Vanity Fair* gibi dergilerin yanı sıra Yohji Yamamoto, Guerlain ve Dior gibi dev markalar için reklam çekimleri yapan Walker'ın ilk sergisi, 2008 yılında Londra'da bulunan Design Museum'da açılır. Yine aynı yıl *Pictures* adlı bir kitabı çıkan Walker, The British Fashion Council'in verdiği "Isabella Blow Award for Fashion Creator" ödülüne layık görülür. Bir yıl sonra, 2009'da New York merkezli International Center of Photography'den "Infinity" ödülünü alır. 2012 yılında Londra'da bulunan Somerset House'da retrospektif bir sergisi açılan sanatçının Thames and Hudson tarafından *Story Teller* adlı ikinci kitabı basılır.

Londra'da bulunan Victoria and Albert Müzesi ve National Portrait Gallery gibi kurumların daimi koleksiyonlarında işleri yer alan Walker'ın kareleri, iklim kriziyle beraber âdeta mahşer günü gibi korkunç görüntülere sahne olan dünyamızın içler acısı durumuyla bir tezat oluşturduğu ve kusursuz güzellikte bir hayal evreni sunduğu için mi bu kadar gündem oldu şu aralar? Kesin bir tahliil yapmak pek yerinde olmasa da bunları düşünmemek ve meselelerle bağ kurmamak imkânsız.

Tim Walker, çağdaş sanat ve moda fotoğrafçılığı arasında bir ayırım olduğuna inanmıyor. Onun bakış açısına göre "tutkuyla yaptığımız her şey sanattır". "Eğer modaya yadsınamaz yönüyle yani ticari bir sektör olduğu gerçeğiyle bakarsanız, yaratıcılıkla üretilen çoğu şeyin gelir geçer kaygılarıyla ortaya çıktığını görürsünüz. Ama tüm bunların içinde iz bırakacak birkaç tasarım da yapılmamış değil-

Tim Walker, Jennifer and the Peacock

Sanat Bir Peri Masalı Değil midir?

dir. 1967 yılında Cristóbal Balenciaga'nın tasarladığı gelinlik gibi. Sanki üzerine biri süt dökmüş gibi duran o inanılmaz tasarıma bakıp onu fotoğraflamak, işte öyle anlarda insan tüm duyularının ahenk içinde olduğunu hissediyor. Böyle bir tasarımın fotoğrafını çekmek olağanüstü bir duygu. Böyle anlar için var oluyorum," diye açıklık getiriyor moda ile olan ilişkisine.

Peki Tim Walker içinde yaşadığımız politik açıdan çalkantılı, iklim kriziyle sarsılan günlerin yaratıcılığı körüklediğini düşünüyor mu? Yakın zamanda verdiği bir röportajda bu konudaki duygularını şöyle anlatıyor Walker: "Çok bilinmeyenli, politik açıdan epey sert günlerden geçiyoruz. Karanlık günlerden... Ama içinde çok fazla güzellik de var. Ben hayatta

her şeyin bir denge olduğuna inanıyorum. İçinde yaşadığımız günler ne kadar karanlıksa sanat da bir o kadar aydınlık oluyor."

Tim Walker'ın işlerine bakarken onun tüm vizyonuna hâkim olan peri tozunu yok saymak imkânsız. "Fantastik", "masalsı" gibi kelimeler onun işlerinden bahsederken kullanılanlar arasında.

Tüm dünya iklim krizi, yoksulluk, politik istikrarsızlık ve çatışmalarla uğraşırken "fantastik" fotoğrafların kapladığı yer ne olabilir? Bu ve benzeri sorular, özellikle moda dünyasına yöneltilmiş varoluşsal bir sorguya dönüşmüş durumda. Bu tip fotoğraflar acaba sadece birer kaçış şekli mi? Tim Walker'a göre gündeme oturan sergileri ve bu sergilerin içe-

riğini oluşturan "fantastik" fotoğrafları, içinde yaşadığımız karanlık günlere merhem oluyor. "Bir gazeteyi elime aldığım da o karanlığı görüyorum," diyor Walker. "Ama tüm insanlık karanlığa gömülmüş durumda değil. Moda, moda fotoğrafçılığı, sanatın her dalı, bence bunların hepsi çok içten ve daha da önemlisi çok geçerli ifadeler. Bunca karanlığın içinde biraz olsun neşeli olmaya çalışmak, bence bu çok asil bir duruş."

Tim Walker'ın göz kamaştırıcı derecede güzel kareleri, zor ve karanlık günlere yenilmeyen ve hayatın güzelliklerini göstererek gösterilen bir dirayet olarak düşünüldüğünde bu tavrı asil diye tanımlamak mümkün aslında. "Yaşam bir kaos, hepimiz bunun farkındayız. Ama güzelliğin ve çirkinliğin olduğu paralel evrenler var. Ben kusursuz güzellikte kareler yaratma peşinde değilim. Zaten öyle olsa fotoğraflarım çok sıkıcı olurdu. Benim amacım güzelliği ve çirkinliği bir araya getirmek. Fotoğrafçılar kanımca fotoğrafları yoluyla bu dünyanın, yaşamın anlamını kavramaya çalışıyorlar. Yaşadığımız hayata bir çerçeve koymaya çalışıyorlar. Bu sayede belki de her şeyi güzel göstermeye çalışıyor olabilirler. Ama onlar da gayet iyi biliyorlar ki çerçevenin dışında kalan her şey çok vahşi. Bir fotoğrafçı hayattan bazı anları karelemeye çalışır. Bu sayede kendi güzel bulduğu şeyleri paylaşmak ister. Deklanşöre bastığı o anda ise her zaman her şey kaotiktir," diye özetliyor pratiğini. Richard Avedon, Horst P. Horst, Irving Penn ve Helmut Newton'ın en büyük ilham kaynakları olduğunu söyleyen Walker için moda fotoğrafçılığı ise moda'nın ticari yönünün üzerine çıktığı zaman bir anlam taşıyor.

Tim Walker, Illuminations, Sethu Ncise, Jermaine Downer, Will Sutton, Zuzanna Bartoszek, Sara Grace Wallerstedt ve Ana Viktoria

In this major new exhibition by Tom French, *Transcend* brings together two of his most prominent bodies of work: the *Parallax* and *Duality* paintings. This is work that emphasises art's ability to transcend a definitive visual experience and intellectual conclusion by creating an illusory framework for interpretation.

The *Transcend* pieces were created in the knowledge that they would most likely be the artists' last. In his final months Tom French poured every morsel of hope, determination and strength into this body of work. He spoke of the tranquility it instilled in him, the therapeutic nature of executing a skill that you have been honing your entire life and the joy that can be gained by continuing to find variation in something so familiar, to find foreign pleasures in native spaces. In some ways the chaotic mess that is premature illness was brought to heel by Tom through his work. To transcend is to go beyond the range of limits of a field of activity or conceptual sphere; Tom's work flows over these boundaries on both sides, it is at once elusive and illusory, thoughtful and innovative.

The exhibition is now on view at Unit London gallery, Mayfair, London. For more information please visit www.theunitldn.com or email art@theunitldn.com

30TH JAN - 29TH FEB 2020

TRANSCEND

UNIT LONDON

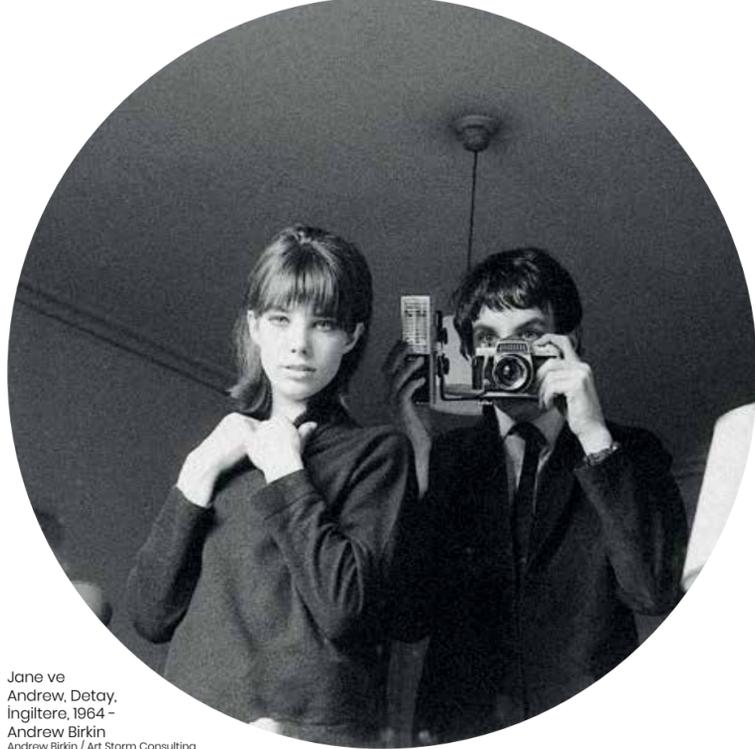
Unit London is a leading contemporary art gallery devoted to identifying and developing the next generation of international artistic talent.

Follow the gallery : @unitlondon

3 Hanover Square, Mayfair, London, W1S 1HD

+44 (0) 20 7494 2035

www.theunitldn.com

Jane ve Andrew, Detay, İngiltere, 1964 - Andrew Birkin / Art Storm Consulting, Galerie De L'Instant izniyle, Paris

Cinsel Özgürlüğün Sembolü: Jane ve Serge

Fransızların en sevdiği İngiliz kadın ya da Fransız görünümlü İngiliz... 70 ve 80'lerin sembollerinden Jane Birkin'in sofistike anları, Paris'teki La Galerie de l'Instant'ta sergilenen bir dizi fotoğrafla karşımıza çıktı.

Ceren ÇIPLAK DRILLAT-PARİS

Serge ve Nana, Normandiya, 1977 - Andrew Birkin / Art Storm Consulting, Galerie De L'Instant izniyle, Paris

Regine'de, Normandiya, 1969 - Andrew Birkin / Art Storm Consulting, Galerie De L'Instant izniyle, Paris

Regine'de, Normandiya, 1969 - Tony Frank / Tony Frank, Galerie De L'Instant izniyle, Paris

Trône (taht) Fuarı, Paris, 1970 - Tony Frank / Tony Frank, Galerie De L'Instant izniyle, Paris

Jane B. adlı sergide, erkek kardeşi Andrew Birkin ve Tony Frack tarafından fotoğraflanan Jane Birkin'i tek başına ya da o dönemki hayat ortağı, büyük aşkı, Serge Gainsbourg'la görüyoruz... Sergi, bohem dünyanın bu ikonik çiftine, Jane Birkin'in evinden bir bakış âdeti. Jane'in fotoğraf albümüne bakmak gibi... Ve o fotoğraflara baktığımızda Jane ve Gainsbourg'nun aşkını konuşmamak ise imkânsız... "Nefes kesici bir güzellik" ve "muhteşem bir aksan" a sahip, aynı zamanda utangaç, ve mütevazı olan oyuncu-şarkıcı Jane Birkin ile provokatif, kıskırtıcı ve şüpheci şarkılar üreten ünlü Fransız müzisyen Serge Gainsbourg'un çalkantılı ve yoğun aşkı... Ancak bu hikâyeye Jane'in cümlelerinden bakacağız. Başlayalım öyleyse... Jane, 14 Aralık 1946'da, Londra'da, yarı aristokrat bir ailede doğar. Abisi Andrew ve kız kardeşi Linda'dır. Annesi oyuncu, babası ise Kraliyet Donanması'nda bir subaydır. Jane Birkin, 1965'te, *James Bond* filminin bestecisi John Barry ile evlenir ve 1967'de ilk kızı Kate'i doğurur. Jane'in evliliği iki yıl sürer. 1966'da *Blow Up* filminde yer almasının ardından Fransız yönetmen Pierre Grimblat tarafından fark edilir. 68 sonrası, Grimblat'ın *Slogan* filminin oyuncu seçimleri için, 22 yaşında, Paris'e gelir. Filmin başrol oyuncusu ve "hayatının da başrolü" olacağı ünlü Fransız müzisyen Serge Gainsbourg ile tanışır. Böylece, erotik, sofistike, yaratıcı, tutkulu Jane ve Serge, ikonik bir çift dönüşüp cinsel özgürlüğün sembolü olurlar...

İLK TANIŞMA

Jane, film vesilesiyle başlayan tanışma hikâyesini şöyle anlatıyor: "Başrolde oynayacak olan Serge, benden önce, Marisa Berenson ile prova yapmıştı. Sonra, bir kelime bile Fransızca bilmeyen ve biraz saçma bir elbise giyen benimle... Ama yönetmen beni seçti. Belki de iyi ağladığım için seçildim... Serge, benim seçilmeme üzülmeye rağmen annemle beni restorana davet etti. Orada ayakbıçaklarını çıkardı, siyah çoraplarından birinde bir delik olduğunu fark edince kalemini aldı ve deliği boyadı. Çok komikti, gözüme mükemmel geldi."

"Kadınların ilgi odağı, umursamaz, çılgın, karmaşık ve kibirli" Serge, ilk başta Jane'e karşı pek nazik olmaz. Jane: "Ama sonra benim 'lahana kafa' m oldu, komik, çekici, düşünceli... Serge'i, Chez Castel'de dans pistine sürüklediğim zaman hep ayaklarımın basıyordu. Dans edemeyişini çok sevmiştim. Şişkin gözleriyle karşı konulmazdı. İnsanları tavlamasını çok iyi bilirdi, iyi ayartırdı..."

Aralarındaki aşkla birlikte verimli sanatsal iş birlikleri de başlar. Hatta Jane, Serge'nin tam anlamıyla ilham perisi olur...

ROMANTİK ve ABARTILI GÜNLER

Jane ve Serge, Paris'te, gece kulüplerinde sarhoş olup sabahlar ve sabahın ilk ışığıyla kahve eşliğinde kruvasan yerler... Sokaktakiler Serge'i selamlar... Jane, "Bu hayat çok romantikti, abartılı da vardı...Paris'te çocuğum ve Serge'le her şey çok keyifli ve neşeliydi. Ama annemin bana 'Hiç İngiliz hissetmiyor musun?' dediğini hatırlıyorum. Her şey harika diye yantımlamıştım."

SKANDALA NEDEN OLAN AŞK ŞARKISI

1967'de Serge, efsane Fransız oyuncu Brigitte Bardot ile üç ay sürecek bir aşk yaşar. Ama bu aşka ayakları yerden kesilen Serge'dir! Öyle ki dış görünüşünü çocukluğunda ve gençliğinde beğenmeyen Serge'nin, Bardot ile birlikteliğinden sonra endişeleri azalır...

Bardot, Serge'den kendisi için aşk şarkısı yazmasını ister. Ve meşhur *Bonnie and Clyde* şarkısı ile *Je t'aime moi non plus* şarkıları ortaya çıkar, hem de çok kısa sürede içinde... "Je t'aime" parçasının ilk kaydı, Bardot ile yapılır ancak o dönem Bardot, milyarder Gunter Sachs ile evlidir. Serge, "açık sözlü şarkı" nedeniyle Bardot'un eşi tarafından tehdit edilir... Daha sonra Jain, şarkıyı yeniden kaydetmeyi kabul eder, Serge ile birlikte seslendirirler. Ve bu kıskırtıcı, seksi şarkı tüm dünyada büyük ses getirir; yayınlandıktan hemen sonra skandala neden olur. Şarkı, İngiltere'de sansürlenir ve ardından İspanya, İngiltere ve İtalya'da yasaklanır. Vatikan, şarkının dinlenmesini günah sayar. Ama bugün hâlâ en bilinen seksi şarkılardandır... "Cinsel bir marş" olan şarkıyı Jane şöyle anlatır: "Serge, şüphesiz şarkının şok edici olacağını biliyordu, ama Papa tarafından yok edilmek istenecek kadar etki yaratacağını tahmin etmiyordu. Herhangi bir hesap yapmadı. Bu şarkıyla hatırlanmasını kabul etmişim, bana '9 erotik yıl' gibi başka şarkılar yazdı..."

Jane Birkin, bu parçanın, ölünce medyada çalışılan ilk şarkı olacağını düşünüyordu ancak kendisinin ve Serge'in sadece bu şarkıyla hatırlanmasını kabul etmiyor: "Serge Gainsbourg her şeyden önce müzikte devrim yaratan bir öncüydü. O büyük bir Fransız şairi."

EZİCİ BİR TUTKU

1968'den 1980'e kadar 12 yıl boyunca hayatını paylaştığı ve kızı Charlotte'un babası olan Serge Gainsbourg'un bir dönem onu anlamadığını söylüyor Jane: "Bir melankoli krizinden geçiyordum. Serge, her şeye sahip olduğumu söyledi. Evet, bir evim, çocuklarım vardı, Stefan Zweig'in karakterleri gibiydim, yeniden keşfedilmek istiyordum."

Jane ve Gainsbourg, kendi deneyimleriyle, beden ve kalplerinin mükemmel bir karışımından oluşuyor. Ancak, Jane, aralarında ezici bir tutku olduğunu ve bazen şiddet içeren tartışmalar olduğunu da söylüyor: "Chez Castel'de Serge, bana tokat atınca ben de onun elini sigarayla yaktım ve sonra ona kremalı bir pasta gönderdim. Alkol ve aptal Castel beni aptalca şeyler yapmaya teşvik ediyor."

AYRILIK ZAMANI

Jane, ayrıca Serge Gainsbourg'un onu öldürmesini istediğini de günlüklerinde itiraf ediyor: "Bu öğleden sonra onunla konuştum. Alkolsüz dördüncü günüydü... Alkol benim kâbusum çünkü onu çok farklı ve korkutucu birine dönüştürüyor ve bazen para ve şöhretin sahip olduğu tek şey olduğunu söylüyor. 'Öldürmek' diyor, 'senin elinden ölmek istiyorum, öldür beni' diyor. Daha önce hiç böyle konuşmamıştı."

Gainsbourg'un aşırılıklarından bıkan Jane, 12 yıl sonra, 1980'de onu terk ediyor. Jane, kızları Kate ve Charlotte'u yanına alarak evi terk ediyor. Aktris Catherine Deneuve, daha sonra, eski sevgilileri ba-

rıştırmaya çalışır ancak başarılı olamaz. Jane Birkin, günlüğünde, en yakın dostu, çocukluk oyuncu-ğu "Munkey"e şöyle seslenir: "Munkey, her şeyi biliyorsun... Serge ile hayat nasıl dayanılmaz hâle geldi, onun sarhoşluğu, ve onun kuklası olmam..."

Jane, Gainsbourg ile fırtınalı birlikteliğinden sonra yönetmen Jacques Doillon ile birlikte oluyor. 1982'de de kızı Lou doğuyor.

ALEVİ SÖNMEYEN AŞK

Jane ve Gainsbourg ayrılmalara rağmen aralarındaki aşk hiç azalmıyor. Ayrıca birlikte sanatsal üretime de devam ediyorlar.

Jane, Gainsbourg ile ayrıldıktan sonra pişman olacağını bildiğini söylüyor: "Kendimi olanlar için sorumlu tutuyorum. Kadere hiç inanmıyorum, bu yüzden, her an her şeyi değiştirebileceğimizi düşünüyorum..."

Ayrıca, Jane, Serge'i unutamıyor ve iki adamın da yanında olduğu bir aşk hikâyesi istiyor: "Ben de biliyorum ne yaparsam yapayım Serge olmadan asla mutlu olamayacağım... Serge ve Jacques ile birlikte akşam yemeği yedik. Çok mutluydum. Gainsbourg'un olsaydı hayatımın en mutlu anı olurdu... Serge'in beni paylaşamayacağını hissediyordum..."

1968'de, ilk tanıştıklarında ve aşık olduklarında Serge Gainsbourg 40, Jane Birkin ise 22 yaşındadır: "Nabokov'un *Lolita* romanı gibi 20 yaş fark vardı. Birçok insan için Humbert Humbert gibiydi, ama gerçek bundan daha karmaşıktı. Ve ben bir Lolita değilim, neredeyse 21 yaşındaydım. Gainsbourg'un ilham perisi olmak gurur vericiydi. Fransızca yazılmış en güzel şarkılardan bazılarının benim için yazılmış olması gurur verici ve şartırtıcı..."

ENSEST LİMON

Jane, Serge ile olan ilişkisinde "çok içki içen biriyile yaşamın monotonluğu" nedeniyle acı çektiğini söylese bile hiçbir şeyden pişman olmadığını söylüyor. Serge'in, kızları Charlotte henüz 12 yaşındayken kaydettiği ve bir diğer tepki çeken *Enstet Limon* şarkısına izin verdiği için bile hiçbir zaman kendisini suçlamıyor: "Serge, kızımızla çok ihtiyatlıydı. Onun duygularında kesinlikle çirkin bir şey yoktu."

Çalkantılı, yoğun bu büyük aşka rağmen Jane, Gainsbourg'un hayatında en sevdiği adam olduğunu söylemeyi reddediyor! "Kızlarım var, bunu söylemek adil olmaz," diyor ve ilk kocası John Barry'yi ve Serge'den sonraki hayat arkadaşı Jacques Doillon'u da sevdiğini söylüyor.

MUNKEY'LE VEDA

İlham perisi olduğu, en güzel şarkılarını ona yazan Serge Gainsbourg, 62 yaşında, 2 Mart 1991'de, Paris'teki evinde ölü bulunur... Jane, Aralık 2019 röportajında şöyle der: "Serge, mavi gökyüzünün ilginç olmadığını, bulutlara, fırtınalara ihtiyacı olduğunu söylüyor... Belki ona yeteri kadar teşekkür etmedim..."

Serge Gainsbourg, ölümünden yaklaşık otuz yıl sonra bile hâlâ Jane Birkin'in kalbinde büyük bir yer kaplıyor. Serge'in rüyalarından hiç çıkmadığını, aşkının hiç bitmediğini ve sonsuza dek süreceğini söyler. Jane, çocukluktan bu yana sevinçlerine ve üzüntülerine tanıklık eden arkadaşı, hayatının tanığı olan

"Hayatım sevmek için çabalayarak geçti" "Hep genç ve güzel olmaktan başka bir şey olmadığımı keşfetmekten korkuyordum" "Gelecek salı günü bir konserim var. İyi olması için kendimi bir şeyden mahrum etmeliyim! Bu bir batıl inanç. Ben bununla çalışıyorum. Kendime çok fazla özgürlük vermediğim bir ahlakım var. Biliyorum, yaşadığım hayata bakınca garip geliyor!" "Anne olmak çok sevindirici ama sonra çok pahalı oluyorsun ve sonunda da korkutucu!" "Herkes kibar, cesur olduğumu söylüyor, bu doğru değil. Hayatım sadece sevmek için bir şeyler yaparak geçti."

*11 yaşından bu yana günlük tutan Birkin, son satırlarını kızı Kate'in ölümünden bir gün önce yazıyor. Kızının ölümünden sonra, Aralık 2013'te günlüğünü kapatıyor...

*Jane Birkin hâlâ Paris'te yaşıyor. *Birkin, son dönemlerinde hayatını müzikle kapladı. İnsani yardım kuruluşlarına verdiği konserler çoğunlukta. Bununla gurur duymayı reddediyor: "Harekete geçebilecek kadar şanslı olduğunuzda, bir şey yapmak hiçbir şey yapmaktan daha kolay."

*Birkin'in 1973'teki "Di Doo Dah" solo albümünün tamamını Serge Gainsbourg besteliyor. *Jane ve Serge'in 1970'te *Lui* dergisi için çektiikleri ünlü poz, yakın zamanda Kyle Jenner tarafından da kullanıldı. *Hermes'in ünlü çanta modeli Birkin, adını Jane Birkin'den alıyor.

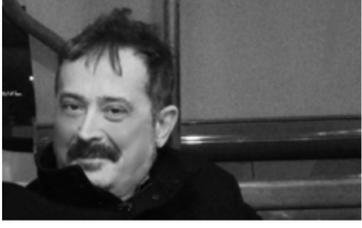
"Neşeli ve nostaljik"

Jane B. sergisinin küratörü Julia Gragnon, fotoğrafları, "neşeli ve nostaljik" olarak tanımlıyor: "Biz Fransızlar için, Jane Birkin 'Jane'! Serge Gainsbourg 'Gainsbourg' dur. Ve Jane B. bir aile üyesi gibidir; kolektif bilinçaltımızın bir parçası! Hayatını, tarzını, aşklarını, başarılarını, üzüntülerini, gülümsemesini ve aksanını biliyoruz ..." (Sergi 1 Mart 2020'ye kadar izlenebilir.)

Jane'in favorileri...

Film: *Yapımcılar (Les Producteurs)* Mel Brooks. **Yazar:** "Her zaman Dickens'dı, ama Victor Hugo tarafından tekmelendi. Ladj Ly'in yönetmen olduğu yumruk gibi filmi *Séfiller*'i izledikten sonra romanı okudum." **Albüm:** "Histoire de Melody Nelson" - Serge Gainsbourg.

oyuncak maymunu Munkey'le çok özel bir şekilde vedalaşır: "Munkey'i Serge'in kollarına, bir firavun gibi dinlendiği tabutuna yerleştirdim. Munkey, öbür dünyada onu koruyacak..."

SANATKAÇ

Zafer ARACAGÖK

Tahrip Etme Üstüne Bir Deneme - 2

3. haz

Bir başka sanat yapıtında, Pieter Quast'ın *Handa Kavga Eden Köylüler* (1630) adlı gravüründe şiddetin haz ile harmanlandığı garip bir tahrip sahnesi vardır. Ortada dizleri üstüne yığılmış bir kişiye aklını kaybetmiş gibi görünen üç köylü saldırmaktadır: biri bıçak ile tehdit etmekte, diğeri diz çökmüş kişinin kafasına indirecek gibi bir sandalyeyi tutmakta, bir diğeri ise mınçka ile saldırıya geçmek üzeredir. Bütün bu ölüm tehditlerine rağmen -şunu da ekleyelim ki sağdaki saldırganın giydiği tayt benzeri pantolonun açılmış kasıklığı erekte olmuş bir penisi özenle saklamaktadır- tahrip edilmek üzere olan kişinin yüzünde son derece mest olmuş, büyülenmiş, haz ve hayranlık dolu, davetkâr bir ifade vardır. Sanki biz izleyiciler, bu haz aldığı tahrip sahnesine katıldığımızda ya da tahribin temsil edildiği bu sahnede rol aldığımızda aldığı tatmin doruğa ulaşacaktır.

Ya da, *Kertenkele Tarafından Isırılan Oğlan* (1594) adlı Caravaggio tablosunda bir oğlan camdan bir çiçek kavanozunun içine saklanmış bir kertenkele tarafından ısırılır. Her ne kadar camdan yapılmış ve saydam olsa da kavanoz karanlığın odağını oluşturmakta ve kertenkelenin

niçin kavanozda bulunduğuun ya da ressamın neden böyle bir sahneyi resmettiğinin arkasındaki motivasyonu açıklamamaktadır. Öte yanda, bu sahnede bir ipucu oluşturabilecek tek şey oğlanın ellerinin takındığı "jest"-te bulunabilir. Kuşkusuz bu eller taş atmamaktadır ve taş atma eylemini çok gerilerde bırakmış gibi bir sahneyi, hayvanlığa duyulan bir nostaljiyi, özellikle de bir sado/mazo sahnesine ait hazı harekete geçirmektedir.

Caravaggio, *Kertenkele Tarafından Isırılan Oğlan*, 1594

4. nihilizm

Marx'ın en sık alıntılanan paragraflarından biri Nietzsche tarafından rahatlıkla şöyle değiştirilebilir: "Bir hayalet musallat olmuştur Avrupa'ya - Nihilizm hayaleti. Avrupa'nın bütün güçleri bu hayaleti kovmak adına kutsal bir ittifağa girişmiştir." Nietzsche'ye göre Nihilizm 19. yüzyılın hastalığıdır; hem bir hastalığın semptomu hem de bu hastalığın tedavisi olsa da her iki durum da tahrip etmeyle ilişkilidir. Öte yanda, Nihilizm hayaletimsiliği, tahrip ile ilişkisi ve görünmez oluşu itibarıyla da olağanüstü aciliyete sahip bir durum teşkil eder. Söz konusu bu durum, yalnız 19. yüzyıl Avrupası'na değil günümüze kadar uzanan bir döneme musallat olabileme kapasitesiyle acilliğini korumaktadır.

Anlattığım konu gelecek iki yüzyılın tarihidir. Gelmekte olanı, farklı bir şekilde gelemeyecek olanı tarif ediyorum: Nihilizmin ilerleyişi**.

Öte yanda, Marx'a göre komünizmin hayaletimsiliğinin, ya da musallat olma kapasitesinin tahrip etme gücüyle değil insanlığın kapitalist üretim biçimlerinden özgür kılınmasıyla alakası vardı. Bir yanda tahrip, bir yanda özgürlük. Hayaletimsiliğin bu iki farklı durumda büründüğü form, adı geçen iki terimin birbirinden nasıl farklı kılınmış olduğunu belirler. Ruhunu belirleyen şey, örneğin Homer metinlerinde olduğu gibi, *Psuché*'dir: Beden sona erdiğinde, "ruh" - psuché - bedenden ayrılır ve ölümler ve canlılar dünyası arasında dolaşma özgürlüğüne sahip olur. Ancak Plato'ya geldiğimizde psuché, "psyche"ye, yani bildiğimiz ruh'a dönüşür ve bir daha canlılar dünyasına gelmemek üzere Thanatos'a mahkûm olur. Bu açıdan bakıldığında, özgür kılınma gerçeklik anına dair bir söz veriyorsa, tahrip herhangi bir vakit çıkıp geri gelebilme, hayatta olanlara musallat olabileme özgürlüğüne sahip bir hayalettir.

* Karl Marx, Friedrich Engels, *Komünist Manifesto*, çev. L. Kavas, İstanbul: İthaki Yayınları, 2017, s. 5.
** Friedrich Nietzsche, *Will to Power*, çev. Walter Kaufman, New York: Vintage Books, s. 3.

5. figür

"Vahşilikten insancılığa uzanan hiçbir tarih yoktur, olsa olsa sapandan megaton bombaya uzanan bir tarih vardır."

Yukarıda Adorno'dan yaptığımız alıntı, tahribin insan türünün en temel özelliği olmasıyla ilgili bir analiz öneriyor. Bu alıntı, tahrip etme aracı olarak taşın insanı ontolojik anlamda nasıl bir tahrip aracı, tahrip etme tasarımına dönüştürdüğüne dair bir değerlendirmeyi gerektiriyorsa da, biz incelememizde görsel ya da işitsel olarak bir "figür"ün nasıl ve ne pahasına ortaya çıktığı ile ilgili bir soruşturmaya yöneleceğiz. Bu aşamada, Göbekli Tepe'deki T biçimli yekpare taş sütunların üstünde yer alan figürleri hatırlamak faydalı olacaktır.

Philippe Lacoue-Labarthe, *Musica Ficta*** adlı kitabında Wagner'in 19 ve 20. yüzyıl dönemlerinin entelektüel kimliklerinde -örneğin, Baudelaire, Mallarmé, Heidegger, Adorno- yansımalarını gözden geçirdik-

ten sonra, "figür" denen şeyin ideolojik olarak belirlenmiş bir arka plan önünde nasıl hegemonik anlamda ısrarla görünür hâle getirildiğini tartışır. Haneke'nin *Beyaz Banı*'da (2009) çizdiği, Nazi Almanyası'nı öncelleyen nedensiz, zehirli örgütlenme hareketi buna gayet güzel bir örnektir. Birinci Dünya Savaşı öncesi ve sonrasında, sürekli çağrıldığı hâlde hâlâ bir türlü varlık kazanamayan "figür", Nazi Almanyası'yla birlikte Hitler kimliğinde ortaya çıkacaktır. Benzer şekilde Wagner'in müzikte yapmak istediği şey Teutonik kökenlerine geri dönerek, mit katmanlarından *Nibelungen Destanı*, *Tristan ve Isolde*, *Sigfried* ve *Die Walküre* kompozisyonlarında yaratacağı gibi işitsel figürler çıkarmaktır. Bunlara ek olarak yarattığı "leitmotif" kavramı ile birlikte Wagner müzik, tiyatro, opera, dans, söz ve şiir gibi farklı sanatları bir araya getirerek izleyiciyi ezici bir etkileme gücüyle hakimiyet altına almak demek olan, günümüzün ki-

inandırarak, Nihilizmin tohumlarını içinde barındırıyor. Bir başka deyişle, kendisini evrensel gerçeklik olarak addeden bir düşüncenin içinde bile tahrip etmenin tohumları mevcuttu.

Nietzsche'nin Nihilizm anlayışının en can alıcı özelliği Nihilizmi hem bir hastalığın semptomu hem de bu hastalığın tedavisi olarak görmesinde yatar. Düşünürün bütün felsefesini, "zemin" ile ilgili her düşünceden vazgeçerek felsefe yapmaya nasıl devam edileceği sorusu oluşturur. Bu zorluk karşısında iki tür Nihilizm önerir: pasif ve aktif nihilizm. İlki değersizliğin kabulü ve depresyon, karamsarlık ile hayata devam etmek anlamına gelirken; ikincisi, bütün değerlerin yeniden değerlendirilmesinden sonra hiçbir zemine yaslanmadan düşünmeye devam ederek yeni değerler yaratmak demektir.

tlemsi rock konserlerine benzeyen, "gesamtkunstwerk" adını verdiği bir temsil biçiminin de mucitidir. İlginçtir ki, bir yüz yıl sonra gerçekleşecek olan medya aracılığıyla toplumsal kontrolün tohumlarını taşıyan Wagner'in müziği zamanımızın sanatçıların, yazar ve entelektüellerini, özellikle Baudelaire ve Proust'u derinden etkilemiştir.

Wagner'in müziğinde ortaya bir figür çıkarma amacıyla kullanılan manipülasyon gücünün ya da temsilin tahribe dönüştüğünün farkına varan Nietzsche, sonraları Wagner ile olan dostluğundan vazgeçmiş, bu müziği Nihilizmin en başta gelen örneği olarak nitelendirmiştir. Nihilizm, yani pasif nihilizm, o zamanlar olduğu kadar günümüzde de, bütün değerleri yeniden değerlendirirken arka planda hâlâ bir değer figürünü muhafaza etmek de-ğil midir?

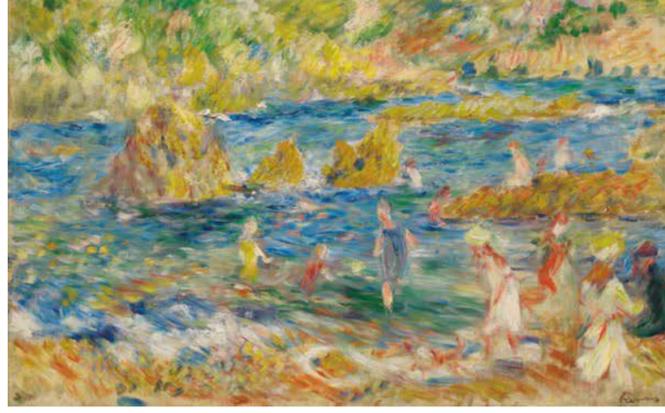
ArtDog
Istanbul

"CONTEMPORARY DEDUCTIONS"

www.artdogistanbul.com

Twitter Facebook Instagram /artdogistanbul

Giovanni Antonio Canal, *Il Canaletto* (Venice 1697-1768)
View of the South front of Warwick CastlePierre August Renoir, *Rochers de Guernesey avec personnages (plage à Guernesey)*Jonas Wood,
Untitled (Black Diamonds), 2008

Christie's Gözleri Londra'ya Çeviriyor

Christie's yeni yılın ilk iki ayında sanat dünyasının gözlerini Londra'ya çeviriyor. 28 Ocak'ta Eski Usta & Britanya Çizimleri Satışı'nda Il Canaletto'nun milyon dolara ulaşacağı düşünülen *View of the South Front of Warwick Castle*'i dikkat çekerken, 6 Şubat'taki Empresyonist & Modern Sanat Gündüz Satışı'nın yıldızının 400-600 bin sterlinlik fiyatıyla Renoir'ın *Rochers de Guernesey avec Personnages (plage à Guernesey)*'si olacağı tahmin ediliyor. Müzayede evi, şubatin ikinci yarısında "Savaş Sonrası ve Çağdaş Sanat" müzayedeleriyle adından söz ettirecek.

Christie's Müzayede Evi, yeni yıla 17 Ocak'ta New York'taki "Yabancıların Sanatı" başlıklı müzayedesine başlıyor. Müzayedenin gözdesinin 400-600 bin dolarlık tahmini satış fiyatıyla Henry Darger'ın *Untitled (188 at Jennie Richie Everything is all right with abatement of storm / 189 at Jennie Richie Heading for manley camp), double sided*'i olması bekleniyor. Onu takiben William Edmondson'un *Figural Birdbath*, 1930s'i 250-500 bin, Bill Traylor'ın *Man on White, Woman on Red / Man with Black Dog, double sided*, 1939-1942'su 200-400 bin ve *Red Man on Blue Horse with Dog*, 1939-1942'su ise 150-250 bin dolarlık tahmini satış fiyatlarıyla koleksiyonerleri heyecanlandırıyor. Müzayede seçkisinde yer verilen Avrupalı ve Asyalı sanatçılar Augustin Lesage, Adolf Wölfl, Guo Fengyi ve Hiroyuki Doi'nin işlerinin yanı sıra Amerikalı sanatçılar Thornton Dial, William Hawkins, A.G. Rizzoli ve Judith Scott'ın eserleri de alana ilgili sanatseverlerin dikkatini çekiyor.

Müzayede evi, sanatseverleri 21 Ocak'ta Londra'da Modern Britanya Sanatı Akşam Satışı'nda bir araya getiriyor. Henry Moore, Dame Elisabeth Frink, Laurence Stephen Lowry, Tony Cragg, Howard Hodgkin, Ben Nicholson ve Jack Butler Yeats'ın aralarında olduğu tanınmış sanatçıların işlerinin yer alacağı bir seçkiye sahip olan müzayedede milyon sterlinlik satışların gerçekleşmesi ve koleksiyonerlerin yüksek rakamlar telaffuz etmesi bekleniyor.

22 Ocak'ta ise yine Londra'da Modern Britanya Sanatı Gündüz Satışı gerçekleşecek. Ben Nicholson'ın *aug 58 (2 circles & green)*'i, Barbara Hepworth'ün *Torso III (Galatea)*'si ve Henry Moore'un heykellerinin başrolde olacağı müzayede Lucian Freud, Frank Auerbach, Leon Kossoff ve R.B. Kitaj'ın işlerinin yanı sıra Peter Blake,

Antony Donaldson, David Hockney, Allen Jones ve Patrick Caulfield'in eserleriyle Britanya Pop Art'ı meraklılarını da memnun edecek. Heykel sanatıyla ilgilenen koleksiyonerlerse Elisabeth Frink, Kenneth Armitage, Bernard Meadows ve Eduardo Paolozzi'nin aralarında sayılabileceği sanatçıların heykelleriyle karşılaşacak.

23 Ocak'a geldiğimizde, müzayede evinin Londra'da "Hoşnut Gözler: Allen ve Beryl Frear'ın Koleksiyonundan İşler" başlığını taşıyan müzayede organize edeceğini görüyoruz. Özellikle son yüzyıla ait eserleri koleksiyonuna katmak isteyen sanatseverlerin dikkatini çekecek olan satışta, Allen ve Beryl Frear'ın Modern Britanya Sanatı tutkularıyla bir ömür boyu oluşturdukları koleksiyonları ilgilileriyle buluşacak. Müzayede seçkisinde John Nash, Ivon Hitchens, Eileen Agar, Prunella Clough, Keith Vaughan ve John Piper'ın işleri göze çarpıyor.

Christie's, sanatseverleri 28 Ocak tarihinde New York'ta "Jean Bonna Koleksiyonu'ndan İşleri de İçeren Eski Usta & Britanya Çizimleri" başlıklı satışta bir araya getirecek. 1480'lerden 19. yüzyıl ortalarına kadar süren geniş bir döneme ait eserleri buluşturan müzayede, farklı bütçelerden koleksiyonerlere yönelik olarak 2 bin dolardan 800 bin dolara kadar uzanan oldukça geniş bir fiyat aralığı da sunacak. 129 lotun sunulacağı satışın yıldızının 800 bin-1,2 milyon dolar aralığında alıcı bulacağı tahmin edilen Giovanni Antonio Canal, *Il Canaletto*'nun *View of the South Front of Warwick Castle*'i olmasa bekleniyor. Onu Joseph Mallord William Turner'ın 400-600 bin dolar aralığında satılması beklenen iki eseri, *Mont-Blanc and the Allée Blanche from near the Col de la Seigne, France* ile *Launceston, Cornwall* takip edecek. Sanatçının *The Domlesch*

Valley looking North, Switzerland'i ise 300-500 bin dolar tahmini fiyata alıcı bekleyecek. Satışın göze çarpan işlerinden Giovanni Battista Tiepolo'nun *Three Studies of a Donkey*'si 250-350 bin, Jean-Louis-André-Théodore Géricault'nun *The coal wagon (recto); Study of a horse, with a second study of a horse (verso)*'su 200-300 bin ve Gian Lorenzo Bernini'nin *Design for a funerary medallion with Death standing by a sarcophagus*'u 60-80 bin dolar aralığında satışta olacak.

Ocak sonu ve şubat başını "Picasso Seramikleri ve Savaş Sonrası & Çağdaş Sanat" başlıklı online müzayedelere ayrılan Christie's, koleksiyonerlerin karşısına 6 Şubat'ta Londra'daki Empresyonist ve Modern Kâğıt Üzeri İşler Satışı'yla çıkacak. Gino Severini'nin *Sortie Nord-Sud*'ü 400-600 bin sterlinlik tahmini fiyatıyla müzayedenin yıldızı olurken Pablo Picasso'nun *Tête de Femme Penchée*'si 250-350 bin, *Homme au Mouton, Nu et Musicien*'i ile *Le Peintre et son Modèle*'i de 200-300 bin sterlin aralığında yeni sahiplerine kavuşacak. Müzayedenin diğer gözdelelerinden Salvador Dalí'nin *Ulysse et son fils Télémaque*'i 100-150 bin, Wassily Kandinsky'nin *Transmission*'i ise 90-120 bin sterline alıcısını bekleyecek.

Aynı tarihte Londra'da Empresyonist ve Modern Sanat Gündüz Satışı da gerçekleşecek. 20. Yüzyıl Haftası kapsamında gerçekleşecek müzayede, tuval üzerine yağlıboya işleri ve heykelleri buluşturan bir seçkiye sanatseverlerin karşısında olacak. 400-600 bin sterlinlik tahmini satış fiyatıyla Pierre-Auguste Renoir'ın *Rochers de Guernesey avec Personnages (plage à Guernesey)*'si satışın gözdesi olarak dikkat çekerken, Alfred Sisley'nin *Soleil d'hiver a Veneux-Nadon*'u 350-450 bin, Lyonel Feininger'in *Figures on the*

Seashore (On the Beach)'i 220-280 bin, Paul Klee'nin *Stilleben*'i 150-250 bin ve Ossip Zadkine'in *Tête d'homme*'u ise 150-200 bin sterline yeni sahipleriyle buluşacak.

Christie's Müzayede Evi 12 Şubat'ta Londra'da "Savaş Sonrası ve Çağdaş Sanat" akşam müzayedesini gerçekleştirecek. 20 ve 21. yüzyılın önemli eserlerini bir araya getiren seçkide Albert Oehlen ve Gerhard Richter'in değerli eserlerinin yanı sıra çağdaş isimlerden Tschabalala Self ve Jordan Casteel'in işleri de yer alacak. Eserlerin tahmini satış fiyatlarıysa henüz açıklanmadı.

13 Şubat'a geldiğimizdeyse yine Londra'da "Savaş Sonrası ve Çağdaş Sanat" gündüz müzayedesini göreceğiz. Koleksiyonerler müzayedede hem 20. yüzyıl sanatının anahtar isimlerinin hem de uluslararası tanınırlığa yakın zamanda ulaşmış yükselen sanatçıların eserlerini bir arada bulma şansına sahip olacak. Müzayede seçkisinde Gerhard Richter, Thomas Schütte ve Jean Dubuffet'nin yanı sıra Tschabalala Self, Harold Ancart ve Eddie Martinez'in işleri de yer alacak.

Christie's mart ayının ilk yarısında sanatseverleri tek bir müzayedede, 4 Mart'ta New York'ta "Çağdaş Edisyonlar" başlıklı satışta buluşturacak. Müzayede seçkisinde 1960'lardan günümüze uzanan döneme ait ve aralarında Frank Stella, Josef Albers, Ed Ruscha, Richard Diebenkorn, Donald Judd, Tom Wesselmann ve Andy Warhol'u sayabileceğimiz dünyaca ünlü sanatçıların aranan işleri yer alacak. Dünyanın dört bir yanından sanatçılara ait 180'den fazla işi bir araya getiren müzayede, ayrıca bin dolardan başlayan fiyatlarıyla yeni koleksiyonerlere de hitap edecek. Eserler ve fiyat bilgileri ise henüz açıklanmadı.

Phillips Yeni Yıla Edisyonlarla Başlıyor

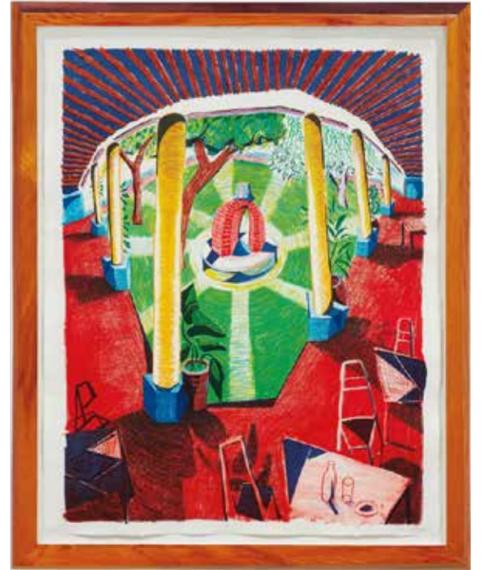
Phillips Müzayede Evi 2020'nin ilk aylarında koleksiyonerleri Londra'da buluşturacak. 23 Ocak'taki "Akşam ve Gündüz Edisyonları" müzayedesinde Pablo Picasso'nun *La Minotaure*'si 800 bin-1,2 milyon sterlinlik tahmini satış fiyatıyla koleksiyonerleri heyecanlandırırken, 13-14 Şubat'ta müzayede evinin odağında "20. Yüzyıl ve Çağdaş Sanat" olacak.

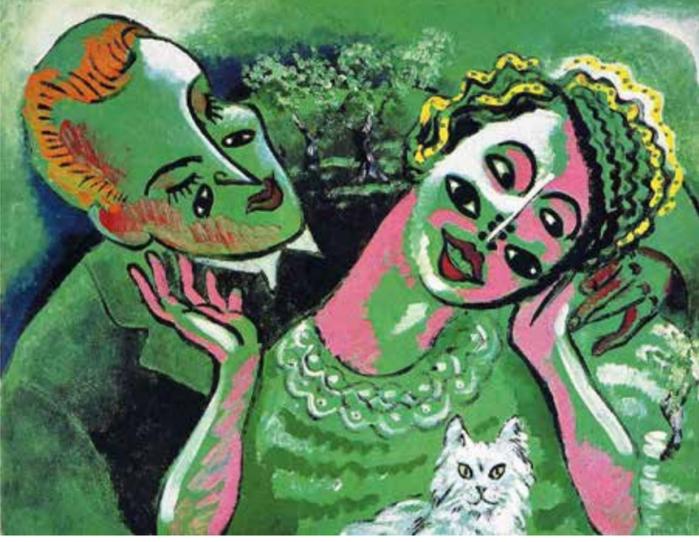
Phillips Müzayede Evi, yeni yıla 23 Ocak'ta Londra'da düzenleyeceği "Akşam ve Gündüz Edisyonları" müzayedesine başlangıç yapıyor. 255 lotun bir araya getirileceği müzayedenin gözdesi, 800 bin-1,2 milyon sterlinlik tahmini satış fiyatıyla Pablo Picasso'nun *La Minotaure*'si olacak. Öne çıkan diğerlerinden Keith Haring'ın *Dog*'u 200-300 bin, Andy Warhol'ın *Shoes*'u 60-80 bin, *Queen Elizabeth II of the United Kingdom, from Reigning Queens*'i 40-60 bin, Jeff Koons'un *Balloon Animals Collector's Set*'i 50-70 bin, Gerhard Richter'ın *Haut II (Skin II)*'su ile KAWS'ın *No Reply*'i 40-60 bin ve David Hockney'nin *Views of Hotel Well III, from Moving Focus Series*'i 30-50 bin sterlin aralığında koleksiyonerlerle buluşacak. Müzayedede aralarında Howard Hodgkin, Henry Moore, Banksy, Francis Bacon, Yayoi Kusama ve Julian Opie'nin de olduğu pek çok tanınmış sanatçının işlerinin edisyonları da sanatseverlerin karşısına çıkacak.

Phillips şubatta koleksiyonerleri 20. Yüzyıl &

Çağdaş Sanat Akşam Satışı'nda Londra'da bir araya getirecek. 13 Şubat tarihinde gerçekleşecek müzayedenin eser kabulü sürerken açıklanan işler arasından Damien Hirst'ün *Bodies*'i dikkat çekiyor. Müzayede evi, 14 Şubat tarihinde Londra'da bu kez 20. Yüzyıl & Çağdaş Sanat Gündüz Satışı'nı gerçekleştiriyor. Lucas Arruda'nın 2014 tarihli *Untitled* işinin heyecan uyandırdığı satışın seçkisi ise henüz netleşmiş değil.

Phillips, 4 Mart tarihinde New York'ta "Yeni Şimdi" başlıklı müzayede organize edecek. Sanatseverleri Amerika kıtasında buluşturacak müzayede seçkisi tamamen açıklanmamış olsa da öne çıkan eserler arasında Noah Davis'in *In Search of Gallerius Maximianus*'u, Peter Halley'nin *Nowhere*'i, Njideka Akunyili Crosby'nin 2011 tarihli *Untitled*'i, Andy Warhol'un *Diamond Candy Box*'i, Henry Taylor'ın *Milwaukee Brothals*'i, George Condo'nun *Couple Study*'si ve Lee Ufan'ın *Dialogue*'u yer alıyor.

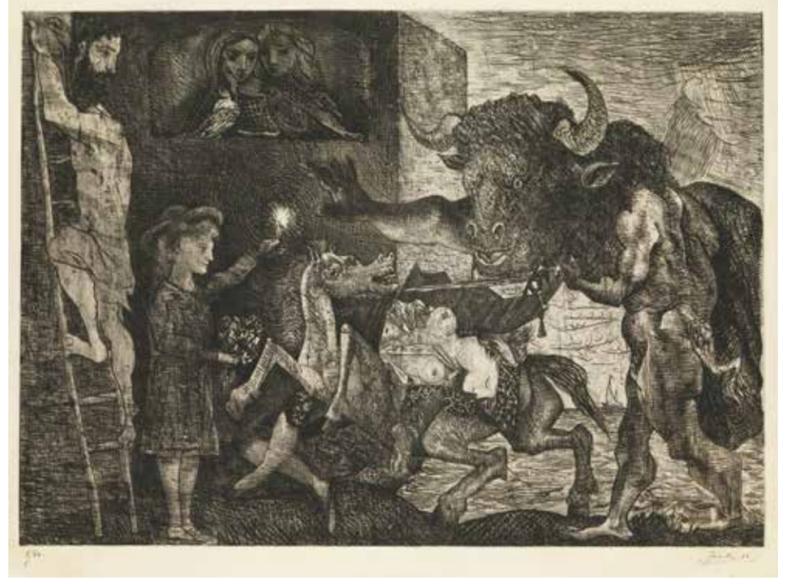
David Hockney, *Views of Hotel Well III, from Moving Focus series*

Francis Picabia, *Sous Les Oliviers (Coquetterie)*, c. 1924-27.

Marc Chagall, *Fleurs*, c. 1929

Pablo Picasso, *La Minotaure*, 1935

Bonhams Şubatı İki Müzayedeye Ayırıyor

Bonhams, sanatseverleri Şubat ayının 15'inde Los Angeles'ta "Savaş Sonrası & Çağdaş Sanat" müzayedesinde, 26'sında ise Londra'da Seyahat ve Keşif Satışı'nda bir araya getirecek.

Bonhams Müzayede Evi, 2020'nin ilk ayını ev için tasarımlar, otomobil, motosiklet ve değerli mücevher müzayedeleriyle karşılıyor. Şubat ayına gelindiğinde de koleksiyonları yine klasik otomobiller, viski ve saat müzayedelerinde buluşturmayı sürdüreceği olan Bonhams, 15 Şubat tarihinde ise "Savaş Sonrası & Çağdaş Sanat" müzayedesiyile sanatseverlerin karşısına çıkıyor. Los Angeles'ta gerçekleştirilecek müzayede seçkinde Judith Linhares'in *Falling Man*'i, Del Kathryn Barton'ın *Come Forth with*

Love'i, Callum Innes'in *Exposed Painting, Zinc Yellow, Gold Green, 2000*'i, Jonas Wood'un *Untitled (Black Diamonds)*'i ve Helen Pashgian'ın 1986 tarihli *Untitled*'i sanatseverlerin dikkatini çeken işler arasında. Eserlerin tahmini satış fiyatları henüz açıklanmadı.

26 Şubat tarihine geldiğimizdeyse Bonhams'ın Londra'da "Seyahat ve Keşif" başlığını taşıyan bir müzayede gerçekleştirileceğini görüyoruz. Müzayedenin en yüksek fiyata satılması beklenen işleri George Chinnery'ye ait. Sanatçının

70-100 bin sterlin aralığında alıcı bulacağı düşünülen *A View of Macau Looking Towards the Gardens of the Casa, with Figures in the Foreground*'u ile 60-80 bin sterlin aralığında yeni sahibiyile buluşacak olan *The Grotto of Camoes, Macau*'su koleksiyonları şimdiden heyecanlandıran. Onları Frank Hurley'nin *Photographs of Scenes and Incidents in Connection with the Happenings to the Weddell Sea Party, 1914, 1915, 1916, [1917]*'si takip ediyor. Eser 30-40 bin sterlinlik tahmini satış fiyatıyla göze çarpıyor. Admiral Sir George Back'ın

'Point Catton and the distant view of Mount Conybear', 'Foggy Island', 'Mouth of the Babbage River looking towards the Rocky Mountains', 'First stop along the Ice', 'Rocky Mountains. Entrance to BearLake River. Separation of the Boat and the Canoes' ve 'McKenzie River and the Rocky Mountains' isimli eserleri ise 20-30 bin sterlin aralığında yeni sahipleriyle buluşacak. Bonhams Müzayede Evi, mart ayı ortalarına dek viski, değerli kitap ve el yazmaları ile mücevher müzayedelerini sürdüreceği satışlarına devam edecek.

"Usta Resimleri"nde Milyon Dolarlık Satışlar

Sotheby's, 29 Ocak'ta New York'ta düzenleyeceği Usta Resimleri Akşam Satışı'nda milyon dolarlık satışlar yaparak dikkatleri üzerinde toplayacak. 4 Şubat'ta Londra'daki Empresyonist, Modern & Sürrealist Sanat Akşam Satışı ise seçkinde bulunan Chagall, Léger, Metzinger ve Picabia eserleriyle sanat dünyasından ve koleksiyonierlerden büyük ilgi görecek.

Sotheby's Müzayede Evi, ocak ayının büyük bölümünü özellikle evler için porselen ve diğer değerli objelere ayırırken, 26 Ocak'ta sanatseverleri New York'ta "Önemli Americana" adını taşıyan müzayedede aynı çatı altına topluyor. Satışın gözdeleri arasında 300-500 bin dolarlık tahmini satış fiyatıyla Ammi Philips'in *Child in Pink with Her Spaniel and Coral Bracelet*, circa 1835'ile 90-120 bin dolar aralığında alıcı bulması beklenen John James Audubon'un *American White Pelican (Plate CCCXI)*'i dikkat çekiyor.

Sotheby's'ın 29 Ocak'ta New York'ta düzenleyeceği "Eski Usta Çizimleri"nde, sanatseverlere 15. yüzyıldan 19. yüzyıl ortalarına kadar uzanan bir dönem kapsayan ve Avrupa'nın farklı ekollerine yer veren 127 lot sunulacak. Odağın İtalyan Rönesansı'nı alan satışta, Andrea Mantegna'nın fiyatı talep üzerine belirlenecek olan *The Triumph of Alexandria*'sı ile 500-700 bin dolarlık tahmini satış fiyatıyla Guiseppe Cesari'nin *The Discovery of Romulus and Remus*'u adından söz ettirecek. Bernardino Di Betto Di Biagio'nun (Pintoricchio) *Madonna and Child*'i ile Annibale Carracci'nin *Portrait of a Young Girl*'ü 400-600 bin dolara satışta olacak.

29 Ocak'ta New York'ta gerçekleştirilecek bir diğer müzayedeyse Usta Resimleri Akşam Satışı olacak. 74 lotun bir araya getirileceği müzayede kapsamında usta isimlerin 14-19. yüzyıl dönemine ait eserleri sanatseverlere sunulacak. Müzayedenin yıldızı olan Giovanni Battista Tiepolo'nun *Madonna of the Rosary with Angels* eserinin satış fiyatı istek üzerine belirlenecek. Satışın diğer gözdeleri arasında Sir Peter Paul Rubens'in *The Virgin and Christ Child, with Saints Elizabeth and John the Baptist*'i 6-8 milyon, Jan Lievens'in *Woman Embraced by a Man, Modeled by the Young Rembrandt*'i 4-6 milyon, Giovanni Antonio Canal'in *Venice, A View of the Grand Canal Looking East with Santa Maria Della Salute*'u 3-5 milyon, yine Sir Peter Paul Rubens'in *The Last Supper, En*

Grisaille'i 1,5-2 milyon dolar tahmini satış fiyatıyla dikkat çekiyor.

Müzayede evi 30 Ocak'ta New York'ta organize edeceği Usta Resimleri & Heykelleri Gündüz Satışı'nda Barok ve Rönesans döneminden heykeller ile 14-19. yüzyıla ait resimleri koleksiyonierlerle buluşturacak. Müzayedenin öne çıkan işleri arasında Jusepe De Ribera'nın *Job on the Ash Heap*'i 300-500 bin, Andrea Della Robbia'nın Giovanni Della Robbia iş birliğinde yaptığı *Madonna and Child with Four Cherubs and the Dove of the Holy Spirit, The*

Madonna the Bocca di Rio Type'i ise 180-220 bin dolarlık tahmini fiyatıyla adından söz ettirecek.

Sotheby's ocak ayını 31 Ocak'ta New York'ta organize edeceği "19. Yüzyıl Avrupa Sanatı" müzayedesiyile sonlandıracak. Ustalar Haftası kapsamındaki müzayedenin seçkisi, 19. yüzyılın sanat alanındaki çeşitliliğini gözler önüne sererken William Bouguereau, Jules Breton, Gustave Courbet, John Atkinson Grimshaw ve Sir Alfred Munnings'in eserleri ilgi çekecek. Ayrıca İskandinav sanatı alanı meraklıları da değerli eserlere sahip olabilecek. Müzayede kapsamında Sir Alfred Munnings'in *Mahmoud Being Saddled for the Derby, 1936*'inin fiyatı istek üzerine belirlenecekken William Bouguereau'nun *Ora Pro Nobis, 1903*'si ile Gustave Courbet'nin *La Mer Orageuse*'ü 500-700 bin, Carl Larsson'ın *Verkstaden (Workshop), 1908*'i 400-600 bin, Danimarkalı ressam Vilhelm Hammershoi'nin *Dunkebakke, Fredericksvaerk*'i ile Jean Beraud'nun *Le Café De Paris*'si 300-500 bin, Jean-Baptiste-Camille Corot'nun *Souvenir de Lac de Nemi Bataliers a la Rive*'i 120-180 bin ve Jules-Emille Saintin'in *Le Lever,*

1867'ü 100-150 bin dolar aralığında satışta olacak.

Sotheby's, 4 Şubat'ta Londra'da Empresyonist, Modern & Sürrealist Sanat Akşam Satışı'nı gerçekleştirecek. Dünyaca ünlü usta isimlerin eserlerini bir arada sunacak olan satışın yıldızları arasında Marc Chagall'ın *Fleurs*'ü, Fernand Léger'in *Le Buste*'ü ve *Nature Morte*'u, Jean Metzinger'in *Le Cycliste*'i ve Francis Picabia'nın *Sous Les Oliviers (Coquetterie)*'ini saymak mümkün. Eserlerin tahmini satış fiyatlarıysa henüz paylaşılmadı.

5 Şubat'a baktığımızda Londra'da Sotheby's'ın Empresyonist & Modern Sanat Gündüz Satışı'yla karşılaşacağız. Müzayede seçkinde açıklanan işlerden heyecan uyandıranlar arasında Julio Gonzalez'in *Daphné*'si 400-600 bin, Pierre-Auguste Renoir'ın *Jeune Fille pres d'une Fontaine*'i 350-450 bin ve Francis Picabia'nın *Tabarin*'i 200-300 bin sterlin tahmini satış fiyatıyla yeni sahipleriyle kavuşacak.

Müzayede evi, 11 Şubat'ta Londra'da "Çağdaş Sanat" akşam müzayedesini gerçekleştirecek. 20 ve 21. yüzyılın çağdaş sanat eserlerinden öne çıkanları bir araya getirecek bir seçkiye sahip olan satışın açıklanan işlerinden Tom Wesselmann'ın *Study For Drop Out Nude*'u dikkat çekiyor. 12 Şubat tarihinde yine Londra'da bu kez "Çağdaş Sanat" gündüz müzayedesini görüyoruz. Koleksiyonierlere aralarında Alighiero Boetti ve Jannis Kounellis'in sayılabileceği çağdaş sanatçıların eserlerini sunacak olan müzayedede, Mickalene Thomas'ın *Naomi Looking Forward*'ının 150-200 bin sterlin aralığında satılacağı tahmin ediliyor.

Sotheby's şubat ayının ikinci yarısı ile mart başını değerli şarap, viski ve otomobil müzayedelerine ayırırken, 13-26 Mart tarihleri arasında düzenleyeceği online Banksy müzayedesiyile sanat piyasasında adından söz ettirecek. Müzayede kapsamında Banksy'nin *Pulp Fiction*'ının 12-18 bin sterlin aralığında satılması bekleniyor.

Giovanni Battista Tiepolo, *Madonna Of The Rosary With Angels*

Yaşayacağımız Alan Kalacak mı?

Sular altında kalan San Marco Meydanı, 13 Kasım 2019, Venedik, fotoğraf: Marco Bertorello/AFP, Getty Images

Yılın son haftalarını ve ardından ocak ayının ilk kısmını güneşli ve sıcak havanın keyfini çıkararak ama bir yandan da yağış olmamasından endişelenerek geçirdik. Mevsim normallerinin beklenenin çok üzerinde seyrettiği kış ayları geçmişte de oldu elbette. Ama iklim krizi diye bir meselemiz var ve her şey onunla ilgili olabileceği için farkındalığımız çok daha yüksek bir seviyede.

VENEDİK SULAR ALTINDA
Suların yüzyıllardır yükselip alçaldığı ve kent planı buna göre şekillenmiş olan Venedik'in bu yıl dramatik bir şekilde sular altında kalması, şaşkınlık yaratan ve korkutucu bir tablo ortaya çıkardı. Bu durumun bir yandan insan türü ve tüm canlıların devamlılığı anlamında çok ciddi endişeler yaratması, bir yandan da yüzyıllardır korumayı başardığımız koskoca bir tarihin ve kültürün yok olma tehlikesi anlamına gelmesi tabloyu çok daha vahim bir hâle getiriyor.

SIRADA BAŞKA ŞEHİRLER VAR
Aynı tehlikenin New York ve dünyadaki pek çok kent için geçerli olduğunun bilimsel alanda tartışılması ise iklim krizinin olası sonuçlarının bölgesel veya belirli koşullara özel olmayıp hepimizi içine alan küresel bir boyutta olduğunu ortaya koyuyor. Tüm bunların üzerine Avustralya'da yaşanan yangınlar listeye bir felaket daha ekliyor, üstelik yine korkunç rakamlarla... Yanan koskoca bir alanın, ölen canlıların ve zarar gören ekosistemin geri gelmesi imkânsız. Meydana gelen zarar, ancak belli bir oranda onarılabilir ve geri döndürülemez sonuçlar doğuracağı aşikâr.

YAŞAM ALANLARIMIZ DARALIYOR
Yaşam alanlarımız daralıyor. Yalnızca kentlerden bahsetmiyoruz. Bir süre önce kentsel yaşamın yarattığı sıkıntılar yüzünden kendini kırsala atan ve orada kendine yeni, keyifli alanlar yaratmaya çalışan insanlar için bu durum artık âdeta hayatta kalma ihtimali anlamına geliyor. İnsanlar gittikleri yerde, yaklaşıyor olmasından korktukları geleceği kırtarmak için anlamlı çabaların peşine düşüyorlar.

Kentte kalanlar da burada yaratılan zararın neresinden dönülebileceğinin hesabını yapıyor. Hepimiz bir yol arıyoruz.

DÜNYANIN GELECEĞİ VAR MI?
Pesimist değil ama gerçekçi bir perspektiften bakarsak durum hiç iç açıcı görünmüyor. Ancak insanoğlu yaşamın devamlılığı için kendine alan yaratmaya, farklı koşullara uyum sağlamaya ve çözüm üretmeye programlı. Dolayısıyla endişe ile karışık bu farkındalığın, dünyanın geleceği için bir anlamı var. Hâlâ ve gerçek anlamda insanı ayakta tutan şey, içinde bulunduğu duruma uyum sağlayıp daha "iyi" koşulları geliştirebilme gücüyse her geçen gün bir şeyler yapmanın önemi artıyor.

HEP BERABER
Yüzleştığımız gerçekliğe dair çoğumuzun aldığı bireysel önlemler ve gündelik hayatımıza yansıttığımız değişimler var elbette. Diğer yandan farklı pratiklerdeki deneyimlerimiz bize gösteriyor ki artık bireysel hikâyelerin devri kapanmak üzere. Kolektif bir zihniyet geliştirmekten ve birlikte hareket etmekte bahsetmek daha anlamlı. Bu bakış açısıyla elle tutulur bir etki yaratma potansiyeli ve ihtimali daha fazla gibi görünüyor.

MİMARİ, KRİZİ ÇÖZEBİLİR Mİ?
İklim krizinden bahsederken yaşam alanlarımıza odaklanacaksak meseleye mimarlığı dahil etmek kaçınılmaz. Mesleki pratiği yaşam alanı tasarlamak olan mimarların bu konuyla ilgili görüşleri, bakış açıları ve üretimleri, konuyla ilgili geleceği şekillendirebilecek etkiler yaratma anlamında önemli. Küresel enerjinin %36'sının binalara adandığı ve küresel emisyonların %8'inin çimento kaynaklı olduğu bilgisinin ortada olduğu bir durumda, iklim değişikliği ile ilgili alınacak aksiyonların fikir, malzeme, iş yapış şekli ve üretim ile derinden bağlantılı olduğunu söylemek yanlış olmaz.

DÜNYADAN YÜKSELEN SESLER, VERİLEN SÖZLER, YAYINLANAN MANİFESTOLAR...
Geçtiğimiz yıl bu anlamda küresel ölçekte mimarlık dünyasından birtakım

yeni gelişmeler ve uygulamalarla ilgili haberler gündeme geldi. Bunlar arasında Snøhetta mimarlık ofisi tarafından tamamlanan Harvard House Zero projesi sayılabilir. Harvard Graduate School of Design bünyesindeki Harvard Center for Green Buildings and Cities (Harvard Yeşil Binalar ve Şehirler Merkezi) tarafından yürütülen proje kapsamında, Cambridge'deki 1940'lar öncesinden kalma merkez binası güçlendirildi. Projede bina, yapılaşmayı yeni bir bakış açısıyla anlamamıza yardımcı olacak şekilde, ultra verimlilik anlamında iddialı bir yaşam laboratuvarına ve enerji pozitif bir prototipe dönüştürüldü. Projeyi tasarlayan Snøhetta, geçtiğimiz yıl sadece karbon negatif binalar tasarlama sözü de vermişti, ki bu da tükettiklerinden daha fazla üretecekleri anlamına geliyor. Foster+Partners da bu yıl Paris Anlaşması'nın taleplerini karşılamak için mevcut çevre sertifikası planlarının ötesine geçecek olan ve binaların tasarım yönlerini ana hatlarıyla belirten bir sürdürülebilirlik manifestosu başlattığını açıkladı. Bu yıl ayrıca The Royal Institute of British Architects (İngiliz Mimarlar Kraliyet Enstitüsü), üyelerine ve mimarlık dünyasına yönelik olarak iklim felaketlerinin önlenmesine yardımcı olmak üzere Sürdürülebilir Sonuçlar Kılavuzu'nu yayınladı.

TÜRK MİMARLAR
Benzer şekilde Türkiye'deki mimarların gündeminde ne olduğuna yönelik ve konuyla ilgili görüşlerini sorduk.
***Durum ne kadar vahim?**
***Çıkaşın en önemli unsuru ne (olabilir)?**
***Farklı olarak yapılabilecek ya da artık yapılmaması gereken neler var?**
***Bu sorunla başa çıkma noktasında ne(lere) odaklanılmalı?** sorularını yöneltdiğimiz mimarların bir kısmı meselenin en can alıcı ve kritik noktasına dikkat çeken bazıları da doğrudan tasarımlarına ve üretimlerine yansıtıkları üzerinden meseleye ışık tuttular.

CEM SORGUÇ
CM Mimarlık'ın kurucusu

"İki temel nokta var; kaynakların tüketimi ve atık sorunu."
Konuyu yeni bir tasarım pratiği olarak görmektense daha çok unutulmuş ya da es geçilmiş hassasiyetlerle dünyanın, hayatın bizi sıkıştırması ve ağırlığınca gündemimize oturması olarak görüyorum. İki temel nokta var; kaynakların tüketimi ve atık sorunu. Her ikisi de hem birbirleriyle hem de nüfus, kentleşme, transfer, tüketim ekonomisi ve yaşama alışkanlıkları ile doğrudan ilişkili.

İHTİYACI GİDERME
Yeraltı ve yer üstü ile ilgili tüm endişelerimizi yapılaşmayla açıklayabiliriz, binaları sebep gösterebiliriz. Fakat ihtiyaç ile bunların arasında tuhaf da bir çelişki var. Dolayısıyla iş dönüp ihtiyaçları giderme formüllerinin yeniden kurgulanmasına dayanıyor. Bu durumda daha yapının tasarım aşamasında kaynak kullanımını senaryolaştırma mecburiyeti ortaya çıkıyor. Mimari formasyon içerisinde konuşageldiğimiz inşa etme metotlarının hızlı, ekonomik ve kolay yapılaşmaya yardım etmesinin yanı sıra bahsettiğimiz zaafırları da içermesi bir süredir gündemimizde. Mimarının duruma reaksiyon göstermesi ise daha çok kullanım alışkanlıkları ve inşaat ekonomisi ile ilişkili. Atık meselesi kaynak meselesini çağırır, ekonominin arz-talep meselesinden uzak değil. Atık, mevcut küresel ekonominin talep ettiği bir çıktı. Üstüne üstlük tüketim sirkülasyonuna dayalı atık üretimi yaşamlarımızın bir parçası oldu. Mimarlık da bu genel mimarlıkta genel yaşam alışkanlıklarımızı idrak etmeli, önümüze alıp düşünmeliyiz. Akabinde mekânlar, yani yaşadığımız yerler ile ilgili taleplerimizi gözden geçirip mimarinin değişmek zorunda olan hayata ayak uydurmasını sağlamalıyız.

NAZIMIZ GEÇTİĞİNCE
Pratikte ne yapmaya çalıştığımızı sorarsanız, olabildiğince yeraltı yapılaşmasından kaçınmaya ve olası ihtiyaçları sorunlar henüz derinleşmeden çözme

İklim kriziyle bağlantılı olarak gündelik hayatımıza yansıyan felaketlerin arttığı ve tehlikeyi iyiden iyiye hissettiğimiz noktada, yaşam alanlarımızı tasarlayan, şekillendiren mimarların yaklaşımlarını ve mesele karşısında üretimlerine yansıtıkları bir yenilik olup olmadığını merak ettik. Cem Sorguç, Yeşim Kozanlı, Emre Arolat, Durmuş Dilekçi, Murat Şanal, Sevince Bayraktar ve Oral Göktaş sorularımızı yanıtladı.

Bahar TURKAY

çalışıyoruz diyebilirim. Malzeme kalemelerini sınırlı tutmaya ve bunu bir tasarım kararı olarak vermeye çalışıyoruz. Yapının zor eskir; eskirse de kolay, ucuz onarılır, tamamlanabilir bir tasarım ve malzeme kararları ile oluşturmaya gayret ediyoruz. Nazımız geçtiğince şu başımıza musallat olan ısıtma, soğutma, havalandırma gibi cebri mekanik sistemleri indirgemeye çalışıyoruz. Mümkün olduğunca lojistik kolaylığı ve işçiliği olan yakın mesafe malzemelerini kullanmaya gayret ediyoruz.

YEŞİM KOZANLI
Robin's Design, mimarlık ve iç mimarlık ofisinin kurucusu

"Sürdürülebilir tasarımlar yapmaya çabalıyoruz."
Her proje ve her gün verilen tasarım kararlarının birçoğu iklimi de dolaylı olarak etkileyecek nitelikte. Bu kararların her biri hem ekolojik yaşama destek olacak hem de doğaya katkıda bulunacak fikirler. Biz mimarların da karbon salınımını azaltan, dolayısıyla şu an içinde bulunduğumuz iklim değişikliğinin insanlık üzerinde oluşacak etkilerini -en azından- arttırmayacak ve dengeyi koruyacak koşullar yaratma konusunda önemli bir rolü var.

EN BAŞINDA ÖNLEM ALMAK
Biz de müşterilerimizle, danışmanlık aldığımız mühendislerle ve diğer danışman disiplinlerle enerji konularını masaya yatırıyoruz ve bu konuda daha projenin başında tasarımlarımızı şekillendirecek kararlar almaya çabalıyoruz. Sürecin başında bunu yapmak, bize ve işverenlerimizimize maliyet bedelleri ve işletme tasarımlarını büyük ölçüde belirleme olanağı sağlıyor. Bu da günün sonunda tasarımlarımız hayata geçtiğinde daha verimli bir proje ortaya çıkmasını sağlıyor.

İLERİ DÖNÜŞÜM
Öncelikle tasarımlarım da bu konudan etkilendiği için, daha çok *upcycling* (ileri dönüşüm) konularını düşünmeye başladım. Yani dönüşüm sırasında dönüştürdüğünüz ürünün değerini arttırmakla ilgileniyorum. Bu durumun yanı sıra su, ışık ve ısı kontrolü de yaptığımız projelere

Harvard Graduate School of Design tarafından dönüştürülen HouseZero
Fotoğraf: Michael Grimm

ri etkiler hâle geldi. Bir yandan da enerji maliyeti ve kullanım ölçüsüne eskisine nazaran çok daha fazla dikkat ediyoruz. Renovasyon projelerimizde mevcut yeşili ve doğayı maksimum seviyede kullanarak zarar vermemeye çalışmak da önemli. Sonuçta sürdürülebilir tasarımlar yapmaya çabalyoruz ve teknoloji de buna imkân veriyor. Aslında tüm bu fikirlerle, daha küçük yaşam alanları ön plana çıkarıyor ve dolayısıyla minimum enerjiyle maksimum verim almaya odaklanabiliyoruz. Tasarruf da önemli olduğu için abartıdan uzak, sade ve zamansız tasarımlar yapıyorum. Çalışma ortamlarında bile daha kolektif, ortak kullanıma daha uygun, çoğu sektörün bir arada çalıştığı bir yaklaşım söz konusu ve ortak bir akılla bir uygulama artacak diye düşünüyorum.

EMRE AROLAT EAA – Emre Arolat Architects Kurucusu

“Mesele yeni değil ama durum kritik ve acil çözümler lazım.” Bu mesele çok da yeni olmamakla birlikte ne denli kritik olduğu ve ne kadar acil çözümler beklediği her geçen gün daha net ve sarsıcı bir biçimde ortaya çıkıyor. Hiç kuşku yok ki çevresel sorunların önemli unsurlarından olan binaların kurucu öznelere mimarlar ve bu anlamda çok önemli sorumlulukları var. Dünya üzerindeki mimari üretimin genel yönelimlerine ve önceliklerine bakıldığında ise her ne kadar ekolojik duyarlılığın en azından nitelikli mimarlık üretiminin kritik koşullarının içinde kendisine önemli bir yer

bulduğunu söyleyebilirsek de üretimin bütününe bakıldığında bu tür bir hassasiyetin ön sıralarda olduğunu iddia etmek kolay değil. Bu alanda geçerli olan sertifikalandırma sistemi hakkında kişisel anlamda bazı rezervasyonlarımız olsa da bu sistemin ancak piyasamızın dar bir alanında farkındalık oluşturduğu bir gerçek.

EKOLOJİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İKTİSADİ KÜÇÜLMEMEYE BAĞLI
Çevresel duyarlılık ve ekolojik sürdürülebilirlik, EAA olarak gerçekleştirdiğimiz ilk projeden itibaren bizim için önemli ölçütler oldu. Ancak bundan on beş yıl önce, bu çerçevede sahip olduğumuz bilginin bugünkü dağarcığımızın hayli gerisinde kaldığını kolaylıkla söyleyebilirim. Bugün dünyanın neredeyse her noktasında gündemi meşgul eden karbon emilimi ya da ayak izi gibi kavramlar, artık yaptığımız tasarımlarda ciddi anlamda öncelik verilen ölçütler olarak yer alıyor. Evet, şurası kesin bir gerçeklik ki içinde yaşadığımız ekonomik sistem daha fazla üretmeye ve tüketmeye dayalı. Bu bağlamda paradigma olarak bir değişiklik gerçekleştirmedikçe, yani iktisadi bakımdan küçülmeye dayalı bir ekosistem, daha itidalli bir toplumsal düzen sağlanmadıkça ekolojik sürdürülebilirlik konusunda mesafe almak da neredeyse olanaksız görünüyor. Ancak ben bugünkü şartların geçerliliğini sürdürmesi hâlinde dahi bu çerçevede her bireyin kendi olanakları doğrultusunda elinden geleni yapıyor ve şartları bu yönde sonuna kadar zorluyor olmasını önemli buluyorum. Biz de özellikle son dönemde pasif planlama, doğru aydınlatma ve

gölgeleme, enerji tüketimi, atık stratejisi, su tüketimi ve ekolojik anlamda doğru malzeme kullanımı gibi konuları tasarımın birincil ölçütleri olarak değerlendiriyor, ölçek ya da işlev gözetmeksizin bu anlamda yatırımcıları ikna etmek için yoğun çaba gösteriyoruz.

DURMUŞ DİLEKÇİ Dilekçi Mimarlık (DDA) Kurucusu

“Mimari çok daha büyük bir resmin küçük bir parçasını oluşturur.” Mimari hedefler, sürdürülebilirlik anlamında elbette tetikleyici bir rol üstlenir. Ancak gerçekte “mimari”, çok daha büyük bir resmin küçük bir parçasını oluşturuyor. Hiçbir şekilde mimari yapıyı kentin dinamiklerinden ve altyapısından bağımsız bir şekilde ele alamayız. Politik kent planlamasına etki edecek sosyal eşitlikçi dağılım da yoğun ulaşım sistemi veya yakın erişimli çalışma alanları stratejilerinden ayrıştıramaz.

YEŞİL ALANI TERK EDİP, DAHA FAZLA YOL YAPMAKLA OLMAZ
Kentlerimiz çevre yolları ile yeşil alanı terk ediyor, ticari alanlarla yerleşim alanları arasındaki yapısal kopukluk giderek artıyor ve daha fazla yol, daha da fazla tüketim olarak problemin bir parçasını oluşturuyor. Oysa kentsel sürdürülebilirlikte kentin kaynak kullanımının ve katı atıklarının azalmasıyla yaşanabilirliğinin artması hedefine odaklanan bir yerleşim düşüncesi egemen. Kentsel yaşanabilirliğin anlamı ise yere, zamana, değerlendirmenin amacına ve değerlendirmeyi yapanın değer sistemlerine göre değişir. Ne var ki “yaşanabilirlik” kavramı yine de her durumda gücünü koruyor ve farklı paydaş gruplarının ortak kamusal politika hedefi olabiliyor.

MURAT ŞANAL Bilgi merkezli tasarım stüdyosu SANALarc’ın kurucu ortağı

“Evrende sürekli büyüme sürdürülemez.” Hiper tüketim, iletişim reformu ile birlikte mutasyona uğradı ve şirketlerin olduğu gibi, devletlerin de yönetim kültürleri değişti. Ev ve barınak dediğimiz yer, bir yatırım aracına dönüştü. Bu dönüşüm sosyal, kültürel ve gündelik hayatın pek çok alanını dramatik bir şekilde etkisi altına aldı.

Tüm bunların gölgesinde ortaya çıkan iklim krizi sonucunda bir gün ortalığı su basınca, bugüne kadarki yanlış tüketimimiz de su yüzüne çıktı. Ancak bu kez de temelleri sarsmadan ve sistemsel bir soruşturma yapmadan, yalnızca nasıl daha iyi tüketebiliriz meselesine odaklanan bir yanıt arama eğilimi türedi. Aynı ürünlerin “yeşili”, aynı yapının “yeşil” sertifikalı-

sı gibi şeylerle karşılaşılıyor. Ancak asıl mesele, 1930-1960 yılları arasında geliştirilmiş olan ekonomik sistemlerin endüstri-kalkınma-sürekliliğe büyüme-daha fazla tüketme çemberinde olması. Asıl sorgulanması gereken bu, zira evrende sürekli büyüme sürdürülemez. Sivil ekonomilerin ve daha üretken kentlerin gelişmesi ve anlam, değer, varlık arasındaki kavram bütünlüğümü sağlayan işlerin yaratılması gerekiyor. Bunun için de proaktif tasarım pratiği felsefesine ve etiğine sadık kalmalı, yeniden canlandırılan bir kültür oluşumuna katkıda bulunulmalı, noksan bileşenleri tamamlamalı ve gelişimin önünü açan içerik odaklı konuların üzerinde durulmalı.

SEVİNCE BAYRAK ve ORAL GÖKTAŞ SO? Mimarlık ve Fikriyat’ın kurucuları

“Pahalı ve mega projeler çizmedik.” Kaynakların bol olduğunun sanıldığı 2000’lerin başında mimarlık ve kentleşim üzerine başladık. Dönemin mimarları, bizden önceki nesiller hem dünyada hem Türkiye’de tükenmeyecek kaynaklar olduğu yanlışlığıyla tasarımlar yaparken bi-

zim elimiz pahalı ve mega projeler çizmeye gitmiyordu. İlk projemiz olan 2009’da LSE Urban Age konferansı için yaptığımız araştırma projesi, kuzey ormanlarında oluşacağını öngördüğümüz tahribat için çözümler öneriyordu ki henüz üçüncü köprü, üçüncü havalimanı ve Kanal İstanbul gündemde değildi. Bugün de üzerine çalıştığımız konular, İstanbul’un ve dünyanın çılgın tüketime dayalı dönüşümüne daha az tüketerek yanıtlar verilmek üzerine kurulu. Şimdi bunları “biz size demiştik” demek için değil, aslında nesiller arasındaki radikal farkı ve hızlı değişimi açıklamak için söylüyoruz. Bizden önceki nesil, kamaklar hiç tükenmeyecekmişcesine harcadı, biz olan bitenin farkındayız ama hâlâ samimi bir strateji, temelden bir dönüşüm önerilebilmiş değiliz, harcarken vicdan azabı çektiğimiz için o hissi yok edecek pazarlama stratejilerinin tuzağına düşüyoruz. Yine de henüz gerçekten daha az tüketerek yaşamak ve tasarlamak üzerine temelden harekete geçmiş sayılmayız. Geçmiş katkılı dönemlerine yeniden bakarak (örneğin 70’lerdeki petrol krizi) üretim teknikleri ve malzeme seçimlerini yeniden düşünmek, kent ölçeğinde tüketim/üretim alışkanlıklarının neleri dönüştürebileceğine bakmak, ilk akla gelen adımlar...

KRİTİK RAKAMLARLA İKLİM, KENTLER VE MİMARİ(*)
%82: 2015 yılında fosil yakıtlarla sağlanan binalardaki küresel enerji tüketimi.
%70: Birleşik Krallık’ta ısınmaya ayrılmış enerji kullanım yüzdesi.
2050 Binalardan kaynaklanan emisyonların, 2017’den bu yana iki katına çıkacağı yıl.
%1: Yapı kaynaklı karbondioksit emisyonlarının 2010’dan bu yana arttığı yaklaşıklık oran.
2030: Dünyada binalar tarafından kullanılan “metrekare başına enerjiyi” %30 azaltmak için son tarih. (bkz. Paris Anlaşması)
2050: Amerikan Mimarlar Birliği’nin (The American Institute of Architects) ABD yapı sektöründen net sıfır emisyonu elde etmeyi hedeflediği yıl.
2018: Zero Waste Lab tarafından plastik ev atıkları kullanarak, üç boyutlu yazıcılarla sokak mobilyaları basılan projenin gerçekleştirildiği yıl.
%55: Yeni bir binanın yapımında kullanılan enerji yüzdesi.
2030: Çimento kaynaklı yıllık emisyonların %16 düşmesi için hedeflenen yıl. (bkz. Paris Anlaşması)
%400: 1990 yılından bu yana çimento üretimindeki artış. (1950’den bu yana otuz kat arttı.)
28: Yeşil Bina Konseyi’nin (World Green

Building Council), Net Sıfır Karbon Bina Taahhüdü’nü (Net Zero Carbon Buildings Commitment) imzalayan ülke sayısı.
250 milyon: Şehirler elektrikli toplu taşımayı benimsediğinde, 2030’a kadar tasarruf edilebilecek ton cinsinden karbon emisyonu sayısı.
230 milyar: Önümüzdeki 40 yıl içinde dünyanın dört bir yanında şehirlere eklenecek olan, metrekare cinsinde alan. (Her hafta eklenen miktar Paris’in büyüklüğü ile eş değer.)
%50: 2060 yılına kadar inşa edilecek binaların yüzdesi, ki bunlar önümüzdeki yirmi yıl içinde inşa edilecek. (Bu binaların üçte ikisi ise zorunlu bina enerji kodu uygulaması olmayan ülkelerde inşa edilecek.)
40 milyar dolar: Dünyada her yıl sel baskınlarının neden olduğu maddi zarar miktarı.
%85: Venedik’te Kasım 2019’da St. Mark Bazilikası da dahil olmak üzere sular altında kalan alan.
880 milyon: Dünyanın dört bir yanındaki resmi olmayan yerleşimlerde yaşayan ve iklim değişikliğine karşı oldukça savunmasız olan tahmini insan sayısı.
* Kaynak: Archdaily.com / Niall Patrick Walsh, The Facts about Architecture and Climate Change

Rem Koolhaas’ın Countryside, The Future sergisinden detay

Radarıımızda

Countryside, The Future

Rem Koolhaas, 75 yaşında kentten sıkılmışa benziyor. Yeni sınırı, kırsal alan. Yapımı neredeyse on yıl süren iddialı ve araştırma üzerine kurulu bir sergiyle, açık alanla ilgili her türlü önyargı üzerinden insanları şaşırtmayı vaat ediyor. Serginin masaya yatırdığı meseleler arasında; boş zamanla mücadele, iklim değişikliği, göç, kırsal koruma ve dünya yüzeyinin kentler tarafından işgal edilmemiş olan %98’lik çok yönlü portresi içinde sayısallaştırılmış bir tarım faaliyeti var.

Congregation

Architecture Foundation tarafından, Batı Londra’daki Paddington bölgesinde, yenilenmesi henüz tamamlanmış olan St. Mary Magdalene kilisesinin içinde bir alanda gerçekleştirilecek olan sergi, son on yılda sosyal ve ekonomik baskıların, Birleşik Krallık’taki inanç alanlarının doğasını nasıl değiştirdiğini inceleyecek. Sergi kapsamında; aralarında yeni Cambridge Camii, Londra’daki su yollarını kaplamak için tasarlanmış yüzen kilise ve dikkat çekici bir geometrik çatıya sahip Finchley Sinagogu için yapılan önerinin yer aldığı, çeşitlilik içeren ve çok çarpıcı 20 farklı proje yer alacak. Sergi, 22 Şubat tarihinden itibaren görülebilecek.

Renzo Piano’dan yeni bir müze

Los Angeles’teki Miracle Mile’da, kocaman, şişkin bir küre görünümünde duran yeni Motion Picture Academy Müzesi, bir Hollywood bilim kurgu filminden sonraki varış noktası gibi hissediliyor. İtalyan mimar Renzo Piano tarafından tasarlanan yapı, sinema meraklıları için göz kamaştırıcı yeni bir mekân olmayı vaat ederken, unutulmaz sinema hatıraları ve filmlerin nasıl gerçekleştiğine dair bir sahne arkası hikâyesi sunmaya hazırlanıyor. Müzenin bu yılın başında tamamlanması bekleniyor.

Bags: Inside Out

Kulağa ilk etapta Bowie seviyesinde bir gişe patlaması hadisesi gibi gelse de V&A’in “çanta” nesnesini masaya yatırarak yeni sergisi, “duffle” çantanın derinliklerine dalacak; cüzdan, minik çanta ve çuvaları incelemeye alacak; “crt crt cep”lere ve nihai aksesuarın fermuarlı bölmesine ışık tutacak. Sergide, sırt çantalarından seviyât kullarına, Birkin çantalarından Louis Vuitton bavullarına kadar, 16. yüzyıldan günümüze 300 objelik bir seyir yer alacak. 25 Nisan - 3 Ocak 2021 Ağustos tarihleri arasında, Victoria & Albert Müzesi’nde görülebilir.

Sneakers Unboxed: Studio to Street

Londra Tasarım Müzesi, bu yıl sokak stili ile dikkatleri üzerine çekecek. Müzede gerçekleştirilecek *Sneakers Unboxed: Studio to Street* başlıklı sergi, yüksek performans odaklı spor kıyafetlerinden, kültürel objelere ve kırmızı halı giyimine uzanan bir “trainer” tarzının yarattığı etkinin peşine düşecek. Sergi ayrıca, 3 boyutlu baskı teknolojisi, kendenin bağlama ve geri dönüştürülmüş malzemelerin ayakkabıları nasıl değişime uğrattığına odaklanacak ve ziyaretçiler sergi süresince kendi sneaker’larını tasarlayabilecekler. Londra Tasarım Müzesi’ndeki sergi, 6 Mayıs - 6 Eylül arasında görülebilecek.

Oslo’da yeni Munch Müzesi

Adeta Oslo limanını selamlamak üzere boynunu öne doğru eğmiş gibi görünen, gizemli bir alüminyum kafes içine yerleştirilmiş yeni Munch Müzesi, Norveç’in başkentinin kıyı şeridinde tartışmalı bir yeni eklemeye oldu. Bina, sanatçının kente bağışladığı resimlerden, çizimlerden, fotoğraflardan ve heykellerden oluşan 28.000 parçalık koleksiyona yetecek bir ev sahipliği sunacak. 13 kat üzerinde yükselenecek olan yapı, tek bir sanatçıya ayrılan dünyadaki en geniş müzelerden biri olma özelliği taşıyor. Müzenin açılış tarihi henüz açıklanmamış olmakla birlikte, Haziran ayında tamamlanması planlanıyor.

Grand Egyptian Museum

Adeta firavunların yeniden var olmak üzere çağırılacakları bir görünümüne sahip olan Büyük Mısır Müzesi (Grand Egyptian Museum), Büyük Piramid’in yakınında yer alan peyzajın içinden yükselen, kesilmiş, geometrik bir forma sahip. İrlandalı Heneghan Peng tarafından tasarlanan müze, yarı saydam taş bir perde ile sarılı olacak. Tutankamon koleksiyonu ile birlikte sayısız başka hazinenin de sergileneceği mekân, neredeyse dört futbol sahası büyüklüğünde kalıcı sergi alanının bulunduğu bir dizi batık salondan oluşacak. Müzenin ekim ayında, Mısır Giza’da açılması hedefleniyor.

OMA’nın tasarladığı Taipei Performans Sanatları Merkezi

İçinde yer alacağı yapıyı gerçek anlamda dönüştürecek olan Taipei Performans Sanatları Merkezi, nihayet mimarın esnek ve uyum sağlayabilen yapıda bir performans mekânı gerçekleştirme doğrultusundaki kursal isteğini hayata geçirmiş olacak. Merkezde, 2000 oturma kapasiteli oditoryum, 1500 kişilik bir tiyatro salonu ve ‘black box’ mekânı bir araya bulunacak. Bu mekânlar bir yandan birbirlerinden ayrı olarak işlevlendirilebilecekken, bir yandan da birleştirilerek, çok fonksiyonlu dev bir etkinlik alanına dönüşebilecek. Yapı boyunca binaya doğru yol alan ve halka açık döngüsel alan, çok cezbedici sahne arkası bakışlara imkân sunacak. Merkezin sonbaharda tamamlanması bekleniyor.

(*) Bu yazıda yer alan seçki, The Guardian’da “2020 Culture Preview” bölümünde 2 Ocak 2020 tarihinde yayınlanan makedende çevrilecek almıştır.

Sinemamanın Muhteşem Yılı

Bir 2019 Değerlendirmesi

Gisaengchung / Parasite, Bong Joon-ho, 2019

Gisaengchung / Parasite Mayıs ayında 72. Cannes Film Festivali'nin büyük ödülü Altın Palmiye'ye uzanan Güney Kore yapımı *Parasite*'in yılın filmine dönüştüğünü o zaman kimse kestirememişti. *Salinui chueok / Memories of a Murder* (2003), *Madeo / Mother* (2009) ve *Snowpiercer* (2013) gibi filmleriyle ünlü Güney Kore sınırlarını ve Uzakdoğu'yu aşan **Bong Joon-ho**'nun sınıf farklılıklarını dahice yazılmış ve kurgulanmış bir hikâyeyle aktardığı film, tüm dünyada bir fenomene dönüştü. Öyle ki *Parasite*, filmin En İyi Yabancı Dilde Film ödülüne uzandığı Altın Küre Ödülleri töreninde yönetmenin de "İki buçuk santimetrelilik altyazı engelini aşarsanız, muhteşem filmlerle tanışacaksınız." sözleriyle dile getirdiği üzere, altyazı okuma tembelliğinden mustarip ABD'de dahi tüm zamanların en çok izlenen yabancı dilde filmlerinden biri oldu. Hepsiz işsiz olan Kim ailesinin yavaş yavaş varlıklı Park ailesinin içine sızdığı ve farklı toplumsal sınıflardan bu iki ailenin şaşkıncu bir şekilde iç içe geçtiği *Parasite*; türler arası geçişleri, kurgusu, prodüksiyon tasarımı ve müzik kullanımındaki başarısı ve pek tabii ki oyuncu kadrosunun harikulade bir uyum içerisindeki övgüye değer performanslarıyla uzun yıllar sonra bile hatırlanacak, özgün ve yeni bir film. 92. Akademi Ödülleri'nde En İyi Film ve En İyi Yönetmen dahil 6 dalda adaylık elde eden *Parasite*, herhangi bir dalda Oscar'a aday gösterilen ilk Güney Kore filmi olmasının yanında, En İyi Film Oscar'ına uzanması halinde bunu başaran İngilizce dışında bir dildeki ilk film olacak.

Portrait de la jeune fille en feu / Portrait of a Lady on Fire Fransız yönetmen **Céline Sciamma**'nın on sekizinci yüzyılda Fransa açıklarındaki bir adada geçen filmi *Portrait of a Lady on Fire* da tıpkı *Parasite* gibi yolculuğuna, En İyi Senaryo ödülüne ve Kuir Palmiye'ye uzandı. 72. Cannes Film Festivali'nde başladı. Varlıklı bir ailenin aykırı, hırçın ve içine kapanık kızının evliliği öncesinde portresini yapma göreviyle adaya getirilen bir ressam ve modeli arasındaki tutkulu ilişkiyi konu alan film, yılın en güzel aşk hikâyelerinden biri oldu. **Adèle Haenel** ve **Noémie Merlant**'ın başrollerini paylaştığı *Portrait of a Lady on Fire*, zarif ve estetik sahneleri, **Claire Mathon**'un ışığı bir büyücü gibi kullanan görüntüleri ve klasik müziğin ve yağlı boyanın eşlik ettiği buruk aşkla akıllarda kaldı.

Marriage Story 2000'lerin ikinci yarısından itibaren hem yönetmen hem de senarist kimliğiyle Amerikan bağımsız sinemasının en önemli isimlerinden biri haline gelen

Noah Baumbach'ın ilk Netflix orijinal filmi *Marriage Story*, Charlie ve Nicole'ün hikâyesini anlattı. Birbirlerini ve çocuklarını çok sevseler de özellikle Charlie'nin bencil ve olgunluktan uzak güdülerle ikisi adına verdiği kararlar ilişkilerini zedeleyince boşanmaya karar veren çiftin yaşadıkları, modern toplumun ve modern hukukun boşanma sürecini nasıl bir rekabet ve düşmanlığa sürüklenmeye zorladığını gözler önüne serdi. **Adam Driver** ve **Scarlett Johansson**'un kariyerlerinin en iyi performanslarını sergilediği, hayatın içinden ve herkesin empati kurabileceği anlarla dolu film, festivalleri dolaştıktan sonra da Netflix'te yayınlanarak evlere, kalplere girdi. *Marriage Story*, En İyi Film dahil 6 dalda Oscar aday.

Little Women 2017'de *Lady Bird*'ün büyüme hikâyesiyse gönülleri fetheden, oyuncu kimliğiyle tanıyıp sevdiğimiz fakat böylece yönetmen ve senarist olarak da yeteneklerini ispatlayan **Greta Gerwig**, 2019'da bir dönem filmi ve bir roman uyarlamasıyla, *Little Women* ile karşımıza çıktı. **Louisa May Alcott**'un zamanında genç kadınlar için ilham kaynağı olmuş romanını, metnin ötesine geçerek yazarın yaşamını ve dönemin yayıncılık ortamı nedeniyle romanda yer veremediği ilke ve değerlerini de filmine dahil etti. **Saoirse Ronan**, **Florence Pugh**, **Timothée Chalamet**, **Emma Watson**, **Laura Dern**, **Chris Cooper** ve **Meryl Streep** gibi yıldızlarla dolu bir oyuncu kadrosunu bir araya getiren film, daha önce defalarca sinemaya uyarlanmış *Little Women*'ı yeni bir söylem, yeni bir biçim ve yeni bir solukla karşımıza çıkardı. *Little Women*, En İyi Film dahil 6 dalda Oscar aday.

1917 Yılın teknik harikası, işçiliğindeki kusursuzlukla tüm zamanların en iyi savaş filmleri arasında anılacağı şimdiden kesinleşen **1917**, 2019 sinema yılına, yılın son haftasında sınırlı sayıda salonunda gösterilerek geç dahil olsa da Altın Küre Ödülleri'nde En İyi Film ve En İyi Yönetmen ödülleri uzanarak iddialı ve unutulmaz bir yapım olduğunun ve daha birçok kez ödüllendirileceğinin sinyallerini verdi. *American Beauty*, *Road to Perdition*, *Revolutionary Road* ve *Skyfall* gibi filmlerle tanıdığımız **Sam Mendes**'in görüntü yönetmeni ve kurgucuyla iş birliği ve görsel efektlerin desteğiyle tek plan çekilmiş gibi gözükken bu I. Dünya Savaşı draması, iki İngiliz askerinin tek bir günün geçen hikâyesini konu aldı. Alman ordusunun geri çekilmesinin planlı bir hamle ve kurulmuş bir tuzak olduğunun anlaşılması üzerine, saldırının iptal emrini cepheye ulaştırmakla görevlendirilen iki as-

keri takibi bir an bile bırakmayan film, soluk soluğa izlenen bir koreografiyi beyaz perdeye taşıdı. Genç oyuncular **George MacKay** ve **Dean-Charles Chapman** kadar, duayen **Roger Deakins**'in kamerası ve **Thomas Newman**'in müzikleri de filmi unutulmaz kıldı. 1917, En İyi Film dahil 10 dalda Oscar aday.

ANİMASYONLAR, BELGESELLER VE TÜRKİYE SİNEMASI Yaratıcılık ve özgünlüğün konuşulduğu 2019 sinemasında animasyon dünyası ise devam filmlerinin öne çıktığı, büyük stüdyoların kolaya kaçtığı bir yıl olarak hatırlanacak. Pixar, en sevilen serilerinden *Toy Story*'nin oyuncakları konuşturan evrenini dördüncü kez ziyaret etti ve *Toy Story 4*'te hayranlarını varoluş krizindeki bir oyuncak olan Forky ile tanıştırdı. Dreamworks, ejderhalar ve Vikingler'in dostluğunu konu alan serisinin finalini *How to Train Your Dragon: The Hidden World* ile yaptı. Disney ise 2013'te kapılarını açtığı buzlar dünyasına *Frozen II* ile geri döndü. Yılın başarılı, özgün animasyonları ise Netflix'in beceriksiz bir postacı ve Kuzey Kutbu'nda tanıştığı iyiliksever oyuncak yapımcısı aracılığıyla Noel Baba'nın hikâyesine farklı bir bakış attığı *Klaus* ve sahibine ulaşmaya çalışan bir el aracılığıyla bir genç adamın hikâyesini anlatan, yetişkinlere yönelik

Fransız animasyonu *J'ai perdu mon corps / I Lost My Body* ve sürpriz bir şekilde En İyi Animasyon dalında Altın Küre kazanan, Kuzeybatı ABD'nin ormanlarında kalan son "kocaayak"ı Asya'daki akrabalarıyla buluşturmaya çalışan bir kaşifin maceralarını anlatan *stop-motion* animasyon *Missing Link* oldu.

Yılın iddialı belgeselleri ise uzay yolculuğundan insan-doğa ilişkisine birçok önemli konuyu gündeme taşıdı. İnsanlığın Ay'a ayak basışının ellinci yılının kutlandığı 2019, *Apollo 11* belgeseli aracılığıyla yeni neslin o güne anbean tamiklik etmesini sağladı. Sadece 1969 yılındaki Apollo 11 görevi sırasında çekilmiş görüntüler ve farklılıkları gözler önüne serdi. Ağırıklı olarak Türkçe konuşulan, Makedonya yapımı *Honeyland*, salt gözlemci bir belgesel olarak kamerasını Balkanlar'ın son arı avcılarında birine çevirdi ve insanla doğa arasındaki ilişkiyi, tarafsız ve acıklı bir şekilde anlattı. *Honeyland*, Akademi tari-

hinde hem En İyi Belgesel Film hem de En İyi Uluslararası Film kategorisinde aday gösterilen ilk film olmayı başardı.

Hollywood ve dünya sinemasına kıyasla, 2019'un Türkiye sineması için duvarın ve sıradan bir yıl olduğunu söyleyebiliriz. Yılın öne çıkan filmleri arasında **Emin Alper**'in bir Anadolu köyünde geçen, kasabadaki bir eve besleme olarak gitmek için birbiriyle rekabet içine giren üç kız kardeşin hikâyesini anlattığı masalsi filmi *Kız Kardeşler*, **Damla Sönmez**'in sadece ıslık diliyle iletişim kurabilen özgür ve bağımsız bir genç kadını canlandırdığı **Guillaume Giovanetti** ile **Çağla Zencirci** imzalı **Sibel**, **Serhat Karaaslan**'ın yönettiği, bir cezaevinde mektup sansürlerinden birininse Türkiye'nin Oscar adayı belirleme sürecinde yaşadığını, uluslararası başarı elde eden bu filmler yerine **Semih Kaplanoğlu**'nun gişede de eleştirilenlerin nezdinde de sinifta kalan filmi **Bağlılık: Aslı**'nın seçildiğini hatırlatalım.

Emre EMİNOĞLU

ÇOK KONUŞULAN VE KONUŞTURAN 10 FİLM

Yılın en iyileri diyebileceğimiz bu beşliye ek olarak 2019'un bize armağan ettiği, çok konuşulan ve çok konuşuturan bu on filmi de es geçmek olmaz:

- Gürcistan asıllı **Levan Akin**'in bir halk oyunları ekibinde yankılanan iki genç adamın ataeril ve homofobik bir toplumdaki benlik ve kimlik mücadelesini konu alan, Gürcistan tarafında reddedilse de ortak yapımcı İsveç'in Oscar aday seçilen *And Then We Danced*,
- Afrika'nın metropollerinden Dakar'daki dönüşümü ve sınıflar arası uçurumu büyümlü gerçeklikle örülü bir polisiyenin fonuna yerleştiren, **Mati Diop** imzalı, Senegal-Fransa ortak yapımı *Atlantique / Atlantics*,
- Oyuncu **Olivia Wilde**'in yönetmen koltuğuna oturduğu, lise yılları boyunca örnek birer öğrenci olmaktan son anda pişmanlık duyarak mezuniyetlerinin hemen öncesindeki geceyi unutulmaz kılmaya çalışan liseli iki genç kadının dostluğunu işleyen *Booksmart*,
- Yönetmen ve senarist **Lulu Wang**'in ailesinin söylediği gerçek bir yalandan uyarlanan, Çin'de yaygın bir şekilde başvurulan, yaşlı insanların ölümcül hastalıklarının aileleri tarafından gizlenmesi geleneğini komedi ve dramayı harmanlayarak anlatan, **Awkwafina**'nın başrolünde yer aldığı *The Farewell*,
- **Martin Scorsese**'nin yanına **Robert De Niro**, **Al Pacino** ve **Joe Pesci** gibi usta oyuncularını alan iyi bildiği sularda, New York sokaklarında ve gangsterlerin yaşamında dolaştığı, Jimmy Hoffa cinayetinin on yıllara yayılan hikâyesini anlattığı, En İyi Film dahil 10 dalda Oscar adaylığı elde eden epik *The Irishman*,

- Yeni Zelandalı yönetmen **Taika Waititi**'nin II. Dünya Savaşı taşlaması, hayali arkadaşı Adolf Hitler olan küçük bir çocuğun ırkçılık ve faşizmle imtihanını eğlenceli bir anlatımla işleyen, sürpriz bir şekilde kazandığı Toronto Film Festivali İzleyici Ödülü'nün ardından En İyi Film dahil 6 dalda Oscar'a aday gösterilen *Jojo Rabbit*,
- DC Evreni'nin en popüler kötüsü Joker'in köklerini, psikolojik özünü ve geçmişini araştıran, **Joaquin Phoenix**'in performansıyla *The Dark Knight*'ın (2008) **Heath Ledger**'ı aratmadığı, **Todd Phillips**'in Venedik'te Altın Aslan Aslan'a uzandıktan sonra En İyi Film dahil 11 dalda Oscar adaylığı elde eden, karanlık ve karakter odaklı çizgi roman uyarlaması *Joker*,
- Hem görsel hem de işitsel bir ziyafete dönüşen, Güney Amerika'nın dağlarında kuralı ve umarsız bir hayat süren, kim olduğunu bilmedikleri bir düşmana karşı savaşmaya şartlanarak yetiştirilen bir grup gencin *Sineklerin Tanrısı* romanını hatırlatan yaşamını anlatan, Kolombiya'nın Oscar aday seçilen, **Alejandro Landes** imzalı *Monos*,
- **Quentin Tarantino**'nun hem Hollywood'un altın çağına hem de kendi filmografisine ve sinemanın ona ilham verenlerine saygı duruşunda bulunduğu, Sharon Tate cinayetini fona yerleştirerek, gözden düşmekte olan bir oyuncu ve dublörünün yaşadıklarını anlattığı, En İyi Film dahil 10 dalda Oscar adaylığı *Once Upon a Time... in Hollywood*,
- Amerikan bağımsız sinemasının yükselen isimlerinden **Trey Edward Shults**'un yazıp yönettiği, birinin felaketi diğerinin umuduna dönüşen iki kardeşin yaşadıkları üzerinden Z jenerasyonunun gerçekçi bir portresini çizen *Waves*.

Irishman dünya prömiyeri, 57. New York Film Festivali, fotoğraf: Mettie Ostrowski

Todd Phillips ve Joaquin Phoenix Joker setinde

İZ BIRAKAN PERFORMANSLAR: DRIVER, ZELLWEGER VE DERN

Sinema tarihine birçok başarıya imza atan ve bir yıldan fazla sürecek performanslar da kaldı. Hemen hemen hepsi, 9 Şubat gecesi sahiplerini bulacak 92. Akademi Ödülleri'nin de en önemli yarışçıları olan bu performansların ardındaki isimler arasında 2019'da kariyeri atağa geçmiş isimler, yılların usta oyuncular ve yıllar süren sessizliğin ardından muhteşem geri dönüşlerle gündeme yerleşmiş yıldızlar var.

2019'a Sundance Film Festivali'nin en çok konuşulan filmlerinden olan, politik gerilim *The Report*'taki idealist senato çalışanı rolüyle başlayan *Adam Driver*, yaz aylarında *Jim Jarmusch*'un zombi komedisi *The Dead Don't Die*'da güldürdü. 2010'ların *Star Wars* üçlemesinin son halkası *Star Wars: The Rise of Skywalker*'da Kylo Ren rolüne geri dönerek, yılın gişe rekortmenlerinden birinde de boy gösteren *Driver*'in ödül sohbetlerine dahil olmasının ve oyunculuk yeteneğinin sezon boyunca tekrar tekrar tescillenmesinin sebebi ise kuşkusuz *Noah Baumbach*'in ayrılık hikâyesi *Marriage Story* idi. Boşanma sürecindeki çiftin çocukça inatlarından vazgeçmeyen ve büyümekte zorlanan tarafını canlandıran *Driver*, özellikle rol arkadaşı *Scarlett Johansson* ile karşılıklı döktürdüğü kavga sahnesiyle ve kısa, gösterişsiz ama dokunaklı müzikal performansıyla izleyenleri büyüledi. Yılın kesinlikle söz edilmesi gereken erkek oyuncu performanslarından bir diğeri ise tabii ki *Joker* filmine adını veren karakteri canlandıran *Joaquin Phoenix*'inki. *Phoenix*, bu unutulmaz rol ve performans için hem fazlaca kilo vererek fiziksel bir dönüşüm geçirdi hem de zaman zaman rahatsızlık verici zaman zaman acınası olan bir karaktere inandırıcı bir şekilde can verdi. Son olarak İspanyol sinemasının usta yönetmenlerinden *Pedro Almodóvar*'ın otobiyografik öğeler taşıyan son filmi *Dolor y gloria / Pain and Glory* ile *Antonio Banderas*'ın ismini saymak gerek. Filmde hem sanatsal hem de fiziksel anlamda çöküşe geçmiş ünlü bir yönetmeni canlandıran *Banderas*, bir *Almodóvar* filmiyle (*La piel que habito / The Skin I Live In*) giriş yaptığı 2010'ları yine bir *Almodóvar* filmiyle noktalamış oldu.

Birçok yetenekli ismin, 90'lar ve 2000'lerin birçok yıldızının geri dönüşüne sahne olan 2019 sinema

yılına öne çıkan kadın oyuncu performansı, 2000'lerin başında *Bridget Jones* serisi, *Chicago* ve *Cold Mountain* gibi filmlerle yıldızı parlayan, fakat uzun yıllardır göz önünde olmayan *Renée Zellweger*'a aitti. Çocukluğunda *The Wizard of Oz*'un Dorothy'si olarak ünlenmiş yıldız *Judy Garland*'ın Londra'da geçirdiği yılları konu alan biyografik film *Judy*, sıradan bir anlatıma ve gösterişsiz bir işçiliğe sahip olsa da *Garland*'ı canlandıran *Zellweger*'i ait olduğu yıldızlar mertebesine geri taşımaya yetti. *Zellweger*'in sezon boyunca en güçlü rakipleri ise *Marriage Story* çiftinin diğer yarısı *Scarlett Johansson* ile *Lupita Nyong'o* oldu. 2013'te *12 Years a Slave* ile tanıdığımız genç oyuncu *Nyong'o*, iki yıl önce *Get Out* filmiyle korku sinemasının standartlarını değiştirmiş *Jordan Peele*'in yeni filmi *Us*'ta rol aldı. Haneleri ansızın kendilerinin kopyasını alan dört kişi tarafından saldırıya uğrayan bir ailenin yaşadığı dehşetli konu alan *Us*'in en etkileyici performansı, mimikleri ve ürperici sesiyle iki karakter arasında belirlen çizgiler çizmeyi başaran *Nyong'o*'nununki.

BRAD PITT OSCAR'A ÇOK YAKIN

2019'un öne çıkan yardımcı erkek oyuncu performanslarının ardındaki isimler de oldukça güçlü. Sezon boyunca sayısız ödüle layık görülen ve övgüye boğulan *Brad Pitt*, bugüne dek yalnızca yapımcı kimliğiyle uzanabildiği Oscar ödülüne bu kez oyuncu olarak hiç olmadığı kadar yakın. *Pitt*, *Quentin Tarantino*'nun Hollywood ve 1960'lar güzellemesi *Once Upon a Time... in Hollywood* filminde *Leonardo DiCaprio*'nun canlandırdığı, gözden düşmekte olan oyuncu *Rick Dalton*'ın dublörünü canlandırdı. *Pitt*'in sezon boyunca en büyük rakipleri ise *Martin Scorsese*'nin uzun yıllara yayılan gangster epizi *The Irishman*'de izlediğimiz iki usta oyuncu oldu: *Al Pacino* ve *Joe Pesci*.

YARDIMCI KADIN OSCAR'I

Yardımcı kadın oyuncu cephesinde ise ibre bir kez daha *Marriage Story*'yi gösteriyor: *Laura Dern*, sözünü sakınmayan, gözü kara avukat rolüyle, filmdeki oyununun *Big Little Lies* dizisindeki benzediği yönündeki eleştirilere rağmen, yılın en çok ödüllendirilenlerinden biri oldu. *Dern*, 2019'da aynı zamanda *Greta Gerwig*'in *Little Women* uyarlamasında da yer aldı, fakat bu filmde öne çıkan performans *Florence*

92. Akademi Ödülleri adayları

En İyi Film

- 1917
- Ford v Ferrari
- The Irishman
- Jojo Rabbit
- Joker
- Little Women
- Marriage Story
- Once Upon a Time... in Hollywood
- Parasite / Gisaengchung

En İyi Yönetmen

- Bong Joon-ho (Parasite / Gisaengchung)
- Sam Mendes (1917)
- Todd Phillips (Joker)
- Martin Scorsese (The Irishman)
- Quentin Tarantino (Once Upon a Time... in Hollywood)

En İyi Özgün Senaryo

- 1917
- Knives Out
- Marriage Story
- Once Upon a Time... in Hollywood
- Parasite / Gisaengchung

En İyi Uyarlama Senaryo

- The Irishman
- Jojo Rabbit
- Joker
- Little Women
- The Two Popes

En İyi Kadın Oyuncu

- Cynthia Erivo (Harriet)
- Scarlett Johansson (Marriage Story)
- Saoirse Ronan (Little Women)
- Charlize Theron (Bombshell)
- Renée Zellweger (Judy)

En İyi Erkek Oyuncu

- Antonio Banderas (Pain and Glory / Dolor y gloria)
- Leonardo DiCaprio (Once Upon a Time... in Hollywood)
- Adam Driver (Marriage Story)
- Joaquin Phoenix (Joker)
- Jonathan Pryce (The Two Popes)

En İyi Yardımcı Kadın Oyuncu

- Kathy Bates (Richard Jewell)
- Laura Dern (Marriage Story)
- Scarlett Johansson (Jojo Rabbit)
- Florence Pugh (Little Women)
- Margot Robbie (Bombshell)

En İyi Yardımcı Erkek Oyuncu

- Tom Hanks (A Beautiful Day in the Neighborhood)
- Anthony Hopkins (The Two Popes)
- Al Pacino (The Irishman)
- Joe Pesci (The Irishman)
- Brad Pitt (Once Upon a Time... in Hollywood)

Pugh'a aitti. Yılı aynı zamanda oldukça iyi eleştiriler alan *Ari Aster* imzalı gerilim filmi *Midsommar*'da da rol olarak kapatan *Pugh*, *Little Women*'da March kardeşlerin en küçüğü olan *Amy*'i yüksek bir enerjile canlandırdı ve *Saoirse Ronan*, *Timothée Chalamet* ve *Emma Watson* gibi genç ve yetenekli oyuncuların hepsini gölgede bıraktı. Son olarak yılın en heyecan verici geri dönüşünden söz edelim; Wall Street borsacılarını dolandıran bir şebekeye dönüşen strip-tiz kulübü dansçılarının gerçek hikâyesini anlatan *Hustlers*'da deneyimli ve anaç striptizciyi canlandıran *Jennifer Lopez*, yıllar sonra yine zirveye oturdu. *Lopez*, filmde yıllara meydan okuyan fiziğinin yanı sıra oyunculuk yeteneğiyle de ağızları açık bıraktı.

GIŞE REKORU DISNEY, DISNEY YİNE DISNEY'İN Biraz da paradan bahsedelim. *Walt Disney Pictures*'in yanı sıra *MARVEL Studios*, *Lucas Films*, *Pixar* gibi büyük bütçeli ve popüler gişe filmlerinin yaratıcısı birçok stüdyoyu bünyesinde barındıran *The Walt Disney Company*, 2019'un ilk aylarında *Fox* ve bünyesindeki birçok şirketi de satın alarak (yani *20th Century Fox*, *Fox 2000 Pictures*, *Fox Searchlight Pictures* ve *Blue Sky Studios*'a da sahip olarak), 2019'un son aylarında ise dijital platformu *Disney+*'ı yayına sokarak film ve eğlence endüstrisinin en büyük ve en güçlü oyuncusu konumunu pekiştirmişti. Yıl boyunca klasik animasyonların canlı aksiyon filmi olarak yeniden çevrimleri, animasyonlar ve süper kahraman filmleriyle gişede zirveden düşmeyen *Disney*, yılın son haftasına yeni bir *Star Wars* filmiyle girdi. 2019'un gişe sıralamasına bakıldığında, bir yandan olağanüstü bir başarı karşısında şaşırılmamak, diğer yandan sinema endüstrisinin tüm dünyada tekelleşmeye doğru gittiğinin sinyallerini fark ederek endişelenmemek mümkün değil. *Disney*, 2019'da ABD'de en çok gişe hasılatı elde eden sekiz filmin tamamına sahip oldu; aynı sekiz film, dünya gişe sıralamasında da ilk on film arasında yer aldı. 2019'da Türkiye gişe sıralamasında ilk on film arasındaki dört yabancı filmin ikisi de *Disney*'e ait.

Tüm dünyada 2,8 milyar dolara (ABD'de ise 858 milyon dolara) yaklaşan hasılatla 2019'un gişe rekorunu kıran *Avengers: Endgame*, *MARVEL Sinema Evreni*'nde üç fazdan ve yirmi üç filmden oluşan bir devri kapattı. Yılın diğer iki *MARVEL* filmi, *Captain Marvel* ve *Spider-Man: Far from Home* da hem dünyada hem de ABD'de ilk beşe girmeyi başardı. *The Lion King* ve *Aladdin*'in yeniden çevrimleri, *Walt Disney* animasyonu *Frozen II*, *Pixar* animasyonu *Toy Story 4* ve 2019'un sadece bir haftasında vizyonda olmasına rağmen son *Star Wars* filmi *Star Wars: The Rise of Skywalker* da hem dünya hem de ABD gişe sıralamasında ilk onda yer aldı.

Disney filmleri dışındaki rekor ise *Joker*'in; DC çizgi romanlarının sinema haklarını elinde tutan *Warner Bros.*'un çok konuşulan filmi, aynı zamanda yaş sınırlamasına rağmen dünya çapında 1 milyar dolar hasılatı geçebilen ilk film oldu. 2019'da dünyada en çok hasılat elde eden yedinci, ABD'de en çok hasılat elde eden dokuzuncu film olan *Joker*, Türkiye'de de yılın en çok izlenen altıncı filmi oldu.

NETFLIX ÖDÜL SEZONUNDA İDDİALİ

2012 yılında kısa ve uzun metrajlı orijinal belgeseller, 2015 yılında ise orijinal kurmaca filmler üretmeye başlayan *Netflix* ise her yıl çıtayı yükseltmeye ve ödül sezonundaki birçok etkili grubun ve kurumun dikkatini çekmişti. *Netflix*, belgesel kategoriler dışındaki ilk Oscar adaylıklarını 2017'de *Dee Rees* imzalı *Mudbound* ile elde etmişti. Geçtiğimiz yıl ise başta *Alfonso Cuarón*'un 3 Oscar ödüllü filmi *Roma*

olmak üzere, *Netflix* filmlerinin ve belgesellerinin 14 kategoride toplam 15 adaylık elde ettiği bir tabloyla karşılaşmıştı.

92. Akademi Ödülleri'nde 17 kategoride toplam 24 adaylık elden *Netflix* bu yıl çok daha iddialı:

Belgesellerle başlayacak olursak, belgesel film kategorisinin en iddialılarından, yukarıda da sözünü ettiğimiz *American Factory*, Brezilya'daki politik ortamı inceleyen *The Edge of Democracy* ve kısa belgesel kategorisinde yarışan, İsveç'teki göçmen çocuklarda görülen bir hastalığa odaklanan kısa belgesel *Life Overtakes Me* Oscar adayları arasındaki *Netflix* yapımlarından.

2019'un güz festivallerinde birbiri ardına prömiyer yapan *Netflix* orijinal filmleri, daha aylar öncesinden dijital platformun 2019-2020 ödül sezonuna damga vuracağı sinyallerini vermişti. *Steven Soderbergh*'in Panama Papers skandalına odaklanan ve *Antonio Banderas*, *Gary Oldman* ve *Meryl Streep* gibi oyuncuları buluşturan komedisi *The Laundromat* ve *David Michôd*'un *Timothée Chalamet*'li dönem filmi *The King* beklenden etkiyi yaratamasa da yerlerini ve sahneyi bırakacakları daha birçok yapımda vardı. Yılın en iyi filmleri arasında da yer verdiğimiz *Noah Baumbach*'ın *Marriage Story* ve *Martin Scorsese*'nin *The Irishman* filmlerinin yanı sıra *Jonathan Pryce* ve *Anthony Hopkins*'in 2010'ların iki Papa'sını canlandırdığı *Fernando Meirelles* filmi *The Two Popes*, ödül sezonu takipçilerini Akademi Ödülleri'nin En İyi Film adayları arasında birden fazla *Netflix* filmi'nin yer alabileceğine ikna etmişti - ki öyle de oldu: *The Irishman* ve *Marriage Story* En İyi Film kategorisinin güçlü adaylarından. Ayrıca *Netflix*, En İyi Animasyon kategorisine de iki filmle birden girmeyi başardı: Fransız animasyonu *J'ai perdu mon corps / I Lost My Body* ve özellikle yılbaşı döneminde popülerleşen *Klaus*.

Akademi çeşitliliğinden yine sınıfta kaldı

9 Şubat'ta sahiplerini bulacak 92. Akademi Ödülleri adayları, 13 Ocak günü açıklandı. Bu yıl en çok adaylığı alan yapım 11 adaylıkla *Joker* olurken, onu 10'ar adaylıkla 1917, *The Irishman* ve *Once Upon a Time... in Hollywood* takip ediyor. Sürprizler arasında *Kathy Bates*'in *Clint Eastwood* filmi *Richard Jewell*'daki rolüyle aldığı En İyi Yardımcı Kadın Oyuncu adaylığı ve *Brad Pitt*'li uzay yolculuğu filmi *Ad Astra*'nın En İyi Ses Miksajı kategorisindeki varlığı öne çıkıyor. Fakat asıl mesele verilen değil verilmeyen adaylıklar. Tarihi boyunca En İyi Yönetmen kategorisinde yalnızca beş kadın yönetmeni aday gösteren, bunların yalnızca birini ödüllendiren Akademi, bu kategoride yine herhangi bir kadın yönetmeni yer vermedi. Oysaki iki yıl önce *Lady Bird* filmiyle aday olan *Greta Gerwig*'in bu yıl da (En İyi Film ve En İyi Uyarlama Senaryo adayları arasında yer alan) *Little Women* ile aday olabileceği düşünülüyordu.

Akademi'nin eleştirildiği tek nokta kadınları dışlayan En İyi Yönetmen kategorisi değil; aday listesi siyahilerin, Latin Amerikalıların ve Asyalıların temsili açısından da çok büyük sıkıntılara ve eksiklere sahip. Üstelik son yıllarda davet edilen yeni üyelerle çeşitliliğin arttığı bilinirken... Akademi'nin dört oyunculuk kategorisinde belirlediği 20 adaydan 19'u beyazlardan oluşuyor ve ödül sezonu boyunca birçok kez ödüllendirilen *Awkwafina* (*The Farewell*), *Jennifer Lopez* (*Hustlers*), *Eddie Murphy* (*Dolemite Is My Name*), *Lupita Nyong'o* (*Us*), *Song Kang-ho* (*Parasite*) ve *Zhao Shuzhen* (*The Farewell*) aday listesinde yer almıyor. Bunun yanı sıra geçtiğimiz yıl *Black Panther*'daki çalışmasıyla En İyi Kostüm Tasarımcısı kategorisinde Oscar kazanan ilk siyahi tasarımcı olan *Ruth E. Carter*, bu yılın da favorilerinden olmasına rağmen *Dolemite Is My Name* filmi için yaptığı tasarımlarla aday gösterilmedi. #OscarsSoWhite tartışmaları, yıl boyunca gündemde kalacağı benziyor.

Biraz da Kafamız Karışsın

Aidiyet, Burak Çevik

Uğur YÜKSEL

Türkiye sinemasında 2019, Burak Çevik'in yılı oldu diyebiliriz. İkinci filmi *Aidiyet*, dünya galasını yaptığı Berlinale'den Londra ve Saraybosna'ya 30'u aşkın uluslararası festivalde ve New York'ta MoMA'nın programında gösterildi. *The New York Times* "Dâhiyane bir Türk bulmacası" derken, *Film Comment* filmi yılın en iyileri listesine aldı. Film, Türkiye'de ise festivalleri ve eleştirmenleri ikiye böldü. Bir sinema yazarı "Bu film değil" diye tweet atarken, Nuri Bilge Ceylan *Aidiyet*'in son yıllarda gördüğü en iyi Türkiye filmi olduğunu söyledi. 26 yaşında ikinci filmiyle yarattığı bu fırtınayı son derece sakin karşılayan ve ne istediğini çok iyi bilen bir yönetmen oturuyor karşımda ve bütün bunların rastgele olmadığını anlatıyor bana.

2019 nasıl geçti senin için?

Yoğun, stresli ve keyifli. Şubat ayında *Aidiyet*, Berlin Film Festivali'nde dünya prömiyerini yaptı. Temmuzda Selman Nacar'ın ilk filmi *İki Şafak Arasında*'nın çekimlerini Uşak'ta gerçekleştirdik. Ben yapımcısıydım. Aynı tarihlerde 30 dakikalık bir video çalışmam Locarno Film Festivali'nde dünya prömiyerini yaptı ve ardından Toronto ile New York Film Festivali'nde gösterildi. Bir süre Büyükkada'da yaşadım, çok keyifliydi. Çok güzel insanlar tanıdım. Bir kedim oldu. 2019'un son ayında ise bir sonraki filmimi düşünmeye ve yazmaya başladım.

Aidiyet'in festivallerdeki varlığına bakılırsa kurmaca olarak nitelendiren de var belgesel olarak da... Hatta MoMA gibi müze programına alan da. Kafa karıştırmayı istediğin için mi, bir şeyleri oynayıp bozmayı mı seviyorsun?

Bir film yapmak; düşünmesiyle, yazmasıyla, çekmesiyle, kurgulamasıyla nereden baksanız 2 yıl alıyor. Kafa karıştırmak için film yapılır mı? Belki de hep aynı filmler çekildiği ve seyirciye hep aynı filmler sunulduğu için *Aidiyet*, izleyicide biraz kafa karışıklığı yaratıyor. Amacım bu değil, ama ne güzel, biraz da kafamız karışsın. Sinemanın anlatım olanaklarıyla, yer yer tekniğiyle ve alıştığımız konvansiyonel imgelerle oynamayı seviyorum çünkü tüm sinematografik fikirler buradan doğuyor.

Yurt dışında nasıl yorumlar aldı?

2018'de *Tuzdan Kaide* ve bu sene de *Aidiyet* ile birlikte, en azından yurt dışındaki seyircinin benim yaptığım sinema özelindeki kalıplaşmış bakışımı kırıldığı düşünüyorum. *Tuzdan Kaide*'de her gösterim sonrası uzun sessizlikler oluyordu ve ardından da seyirciler, Türkiye'den bir film izleme niyetiyle gelirken kafalarında belirli kodlar olduğunu ve onunla karşılaşmadıklarını itiraf ediyorlardı. *Aidiyet*'i de tam olarak bir yere oturtamıyorlar. Kurmaca mı, belgesel mi, deneysel mi? Hayır, bu sadece bir "film". Ancak bu etiketlememe hâlini muhteşem buluyorum. Seyirciyle sinema düzleminde hatırlama, hafıza, aile travmaları, mekânlar ve bellekleri üzerine uzunca sohbetlerimiz oluyor. Sinemayı ve gücünü konuşuyoruz. Her gösterim öncesi salona biraz tedirgin giriyor, her gösterim sonrası ise umutla ayrılıyorum.

"GECE DAHA RAHAT VE DERİN UYUYABİLMEK İÇİN FİLM YAPIYORUM"

Türkiye'de ise "Bu film değil" yorumu yapan sinema yazarları oldu. Ne hissettiriyor sana bu?

Ben neyin sinema olduğunu ve neyin olmadığını bilmiyorum. Bildiğini iddia edenleri de şaşkınlıkla karşıyorum. Evet, *Aidiyet*, Türkiye Sineması'nda alıştığımız yapıdaki filmler gibi değil. Başka bir film. Yapmaya çalıştığım şey; bir fikri olduğuna inandığım, bir deneyim üreten sinema. Dediğim gibi, sinemanın ne olduğunu bilen, bildiğini de iddia eden biri değilim. El yordamıyla öğreniyorum ama hiçbir zaman da "bileceğimi" sanmıyorum. Çünkü yönetmenin, her filmle birlikte sinema denen şeyi yeniden icat etmesi gerektiğine inanıyorum.

Boğaziçi Film Festivali'nden En İyi Film ve En İyi Senaryo, Malatya Film Festivali'nden de Türkiye Sinemasına Katkı Ödülü... Türkiye'de ödüllendirilmek senin için sürpriz oldu mu?

Açıkçası *Aidiyet* gibi biçimle oynayan bir filmin, gözlemlerime göre daha muhafazakâr bir sinema anlayışına sahip sektör tarafından ödüllendirilmesi beklemiyordum. *Tuzdan Kaide* ile sanırım tüm ulusal yarışmaları dolaşmış, hiç ödül sahnesine çıkmamıştık. Bu olurken üzüldüğümü hatırlamıyorum, şimdi çok sevinmediğim gibi. Boğaziçi'nde ödül alırken dediğim gibi; filmlerimi festivaller,

eleştirmenler ya da ödüller için yapmıyorum. Gece daha rahat ve derin uyuyabilmek için yapıyorum.

"PARAYA DEĞİL, SİNEMAYA İNANIYORUM"

Nuri Bilge Ceylan'ın Aidiyet'i son yıllarda izlediğin en iyi filmlerden biri olarak göstermesi hakkında ne hissettin?

Uzak'ı ilk izlediğim an aklıma geldi. 14 yaşındaydım, evimin yakınındaki bir sinema makinesi-ti elimem izlemem gereken filmlerin listesini tutuşturmuştu. En tepesinde *Uzak* yazıyordu. Gidip DVD'sini aldım ve bir gece yarısı ailem uyuyunca salonda izlemeye başladım. Çok canım sıkıldı, film bir türlü akıyordu. Önce ileri sardım, sonra da kapattım. Yıllar sonra ben değiştim; sinemaya bakışım, dünyayı algılayışım değişti ve bir kez daha *Uzak*'ın başına oturdum. İzlerken ağladım bu sefer. *Uzak*, bana sinemanın ne olabileceğini gösteren nadir filmlerdendir. Bu nedenle kendisinden, *Aidiyet*'e dair iyi bir söz duymak mutluluk vericiydi.

26 yaşında iddialı bir kariyer, yaşından dolay sektörde bir ayrımcılık yaşadığını düşündün mü hiç?

Buna ihtiyaç duymadım. İlk filmim *Tuzdan Kaide*'yi, 23 yaşında yazmaya başladım; 24 yaşındayken kamusal desteklessiz, çok az bir bütçeyle ve 11 günde, özverili bir ekiple çektik. 25'imde Berlinale'de dünya prömiyerini yaptık. Aynı yıl benzer bir bütçeyle 9 günde *Aidiyet*'i çektik. Onun da ilk gösterimini 6 ay sonra Berlinale'de gerçekleştirdik. Her şey zorlu ama hızlı ilerledi. Ayrımcılığa değil, doğru insanlarla çalışmaya inanıyorum. Paraya değil, sinemaya inanıyorum. Yaşadığım, el yordamıyla aramaya inanıyorum.

Aidiyet'in Türkiye'de gösterime girmeyeceğini söylüyorsun. Merak eden izleyicileri filmden neden mahrum ediyorsun?

Öncelikle sunun altını çiziyim; ben mahrum bırakmıyorum. Bu karardaki en etkili şey, dağıtım sisteminin, tekelleşen sinemaların varlığıdır. Bir de elbette, son bir yıldaki bilet tartışmalarıyla birlikte gittikçe düşen seyirci sayıları. Bilet satışlarının iyice düştüğü, dağıtımın tekelleştiği, bağımsız sinemanın can keşiştiği ortamda yeni dağıtım olanakları hakkında düşünmek gerekiyor.

YENİ FİLM DOĞU'DA YAZILACAK

Buradan da hemen *Fol Sinema*'ya geçelim isterim. 2016'dan beri deneysel filmlerden sanatçıların video işlerine birçok hazineyi bulup getirdiniz ve "Türkiye'de tutmayacak" bir dolu gösterim ve sohbetle imza attınız, istikrarlı bir şekilde devam ediyorsunuz. Zor olmadı mı?

Fol, bir üniversitenin kampüsünde başladı diyebilirim. Okulda her perşembe günü iki film gösteriyordum. İlk bir yıl böyle devam etti. Bazen gösterimlere kimse gelmiyordu ve ben tek başıma izliyordum. Bu sorun değildi; kimse gelmezse kendim oturup izlerim, diye düşünüyordum. Zamanla insanlar gelmeye başladı ve bir diyalog ortamı oluştu. Bu noktadan sonra *Fol*, benim için sinema hakkında düşünme pratiğine evrildi. "Sinema nedir?" sorusu hakkında düşünebileceğim bir alan yaratmanın mühim olduğunu düşünüyordum. Bu artık *Fol*'la birlikte kamusal bir alan.

Yeni neler oluyor peki?

Selman Nacar'ın yazıp yönettiği ilk uzun metrajlı filmi *İki Şafak Arasında*'nın yapımcılığını üstlendim. Kendisi *Tuzdan Kaide* ve *Aidiyet*'in yapımcısı ve daha da önemlisi dostumdur. Bu sefer bir nevi rolleri değiştirdik. Filmi bitirmeye çalışıyoruz, son aşamalarındayız. Bu sırada üçüncü uzun metrajımı düşünmeye, yazmaya çalışıyorum. Ocak ayında görüntü yönetmeni Barış Aygen ile birlikte Kars, Ardahan ve Doğubayazıt'a gidip biraz mekân bakaçaz. Mekânlarla birlikte düşünebilen bir tarafım var. Bu nedenle de hikâyeyi Doğu'daki kasabalarda, pansiyonların lobilerinde, sabaha karşı dinlenme tesislerinde, otoyollarda keşfetmek istiyorum. Beni neyin beklediğini bilmiyorum.

Kısa Kısa...

Emre EMİNOĞLU

Kayseri Tartışmaları

28 Kasım - 1 Aralık 2019 tarihleri arasında, Talas Belediyesi tarafından düzenlenen 7. Kayseri Film Festivali'nde Burak Çevik'in *Aidiyet* ve Serhat Karaaslan'ın *Görölmüştür* filmleri, ulusal yarışma jürisinin kararıyla değerlendirme dışı bırakıldı. Bunun gerekçesi, festival yönetiminin değerlendirme yapacak jüriye gösterimleri sinema salonu yerine internet üzerinden yapmak istemesi ve buna karşı çıkan yönetmenlerin filmlerinin linklerini paylaşmamasıydı. Sosyal medya üzerinden açıklama yapan Çevik ve Karaaslan, emeğe saygı gösterilmesini beklediklerini ve filmlerinin değerlendirme yapacak kişilerce yalnızca sinema salonunda ve perdede deneyimlenmesini istediklerini açıkladı. Çevik filmi festivalden tamamen çekerken, buna karşılık festival yönetimi ve ulusal yarışma jürisinin açıklamasını beklemeden tartışmaya dahil olan ve sosyal medyadan festival adına açıklama yapan SİYAD Jürisi, SİYAD Yönetim Kurulu tarafından feshedildi. Geçtiğimiz aylarda Antalya Altın Portakal Film Festivali'nin de tartışmalı kararlara sahne olmasının ardından Sinema Eseri Yapımcıları Meslek Birliği (SEYAP), "Son dönemde festivallerimizde yaşanan krizler üzerine zorunlu bir açıklamaya" başlıklı bir metin yayınladı ve yaşanan sorunların temel kaynağı olarak "festivallerin büyük bir çoğunlukla idari ve mali olarak belediyelere bağlı etkinlikler olmalarını ve dolayısıyla operasyonel ve mali özerkliğe sahip olmayan yapılar olmalarını" gösterdi.

Avrupa Film Ödülleri

Avrupa Film Ödülleri, 7 Aralık 2019'da sahiplerini buldu. Avrupa Film Akademisi tarafından takdim edilen ödüllere, En İyi Film dahil 8 dalda ödüllendirilen *The Favourite* damga vurdu. 2018 yapımı olmasına rağmen, ödüllerin kapsadığı tarih aralığına göre bu yıl yarışan, **Yorgos Lanthimos** imzalı krallık komedisi, geçtiğimiz yılki Akademi Ödülleri'nde de En İyi Film dahil 10 dalda aday gösterilmiş, **Olivia Colman** En İyi Kadın Oyuncu Oscar'ına uzanmıştı.

Atiye Rüzgârı

Netflix'in ikinci Türkçe orijinal dizisi *Atiye*, tüm dünyada 27 Aralık 2019'da yayınlandı. 2019'da UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne eklenecek dünyanın ilgisini çeken **Göbeklitepe**'nin merkezde olduğu fantastik bir hikâye anlatan dizinin başrolünde **Beren Saat** yer alıyor. Dizide, İstanbullu ressam Atiye, evrensel surlar kadar kendi geçmişleriyle de bağlı olan bu arkeolojik sit alanını keşfetmek için bir maceraya atılıyor.

Kadının Fendi

2019'da kadın yönetmenlerin filmlerinin ABD'de toplam 1,7 milyar dolar hasılatla ulaşmasıyla yeni bir rekora imza atılmış oldu. 2019 yılında ABD'de genel gösterime sokulan 125 stüdyo filminin 19'u kadınlar tarafından yönetilmişti (bu sayı 2018'de 4, 2017'de 9 idi.) ve 12'si yılın en çok gişe hasılatı elde eden 100 filmi arasında yer aldı: *A Beautiful Day in the Neighborhood* (Marielle Heller), *A Dog's Journey* (Gail Mancuso), *Abominable* (Jill Culton), *Booksmart* (Olivia Wilde), *Breakthrough* (Roxann Dawson), *Captain Marvel* (Anna Boden & Ryan Fleck), *Frozen II* (Jennifer Lee & Chris Buck), *Harriet* (Kasi Lemmons), *Hustlers* (Lorene Scafaria), *Little Women* (Greta Gerwig), *On the Basis of Sex* (Mimi Leder), *Queen & Slim* (Melina Matsoukas).

Golden Globes

Hollywood Yabancı Gazeteciler Birliği (HFPA) tarafından dağıtılan 77. Altın Küre Ödülleri sahiplerini buldu. **Quentin Tarantino**'nun *Once Upon a Time... in Hollywood* filmi En İyi Film - Komedi/Müzikal dahil 3, **Sam Mendes**'in 1917 filmi En İyi Film - Drama dahil 2 ödül alırken, televizyon kategorilerinde *Succession* (Drama), *Fleabag* (Komedi/Müzikal) ve *Chernobyl* (Mini Dizi/TV Filmi) ikiye ödüle layık görüldü.

ABD Eleştirmen Ödülleri

En önemlileri Ulusal Eleştirmenler Birliği, New York Eleştirmenleri Birliği ve Los Angeles Eleştirmenleri Birliği olmak üzere, ABD'deki farklı eyalet, şehir ve grupları temsil eden 50'ye yakın eleştirmen birliği, yılın en iyilerini seçti ve ödüllerini dağıttı. En fazla grup tarafından "en iyi" seçilenler *Gisaengchung / Parasite* ile yönetmeni Bong Joon-ho ve oyuncular Adam Driver (*Marriage Story*), Lupita Nyong'o (Us), Brad Pitt (*Once Upon a Time... in Hollywood*) ve Laura Dern (*Marriage Story*) oldu.

Kajillionaire, Miranda July, Sundance Institute izniyle | Fotoğraf: Matt Kennedy

Sundance

Bağımsız sinema için büyük önem taşıyan Sundance Film Festivali, 23 Ocak - 2 Şubat 2020 tarihleri arasında gerçekleşecek. Festivalde bu yıl prömiyer yapacak filmler arasında Nat Faxon ve Jim Rash ikilisinin *Downhill*, Viggo Mortensen'in *Falling*, Rodrigo Garcia'nın *Four Good Days*, Julie Taymor'un *The Glorias*, Miranda July'un *Kajillionaire*, Dee Rees'in *The Last Thing He Wanted*, Sean Durkin'in *The Nest*, Alan Ball'un *Uncle Frank* ve Benh Zeitlin'in *Wendy* filmleri de yer alıyor.

İstanbul Film Festivali

10 - 21 Nisan 2020 tarihleri arasında gerçekleşecek 39. İstanbul Film Festivali için başvurular 24 Ocak'a kadar devam ediyor.

Yeni Sahnelerde Yeni Yıl

Goldberg Machine / Contemporary Theatre, *Roughcut Night*, The Arts and Co., Creation of In the 8

Kadıköy'de üç yeni sahnemiz oldu: Koma Sahnesi, Boa Sahne ve Theatron bir de Beyoğlu'nda yeni hayata geçen Tiyatro BeReZe'nin sahnesi. İstanbul'un yeni sahnelerinin güncel programlarını bir araya getirdik.

Zeynep AKSOY

İstanbul tiyatroseverler ve tiyatro izleyicileri olarak birçok konudan (mekânların uzaklığı, yeterli sahne olmaması, iyi eski sahnelerin kapanması gibi) sürekli şikâyet etsek de aslında çok şanslıyız. Bu şehir sadece her yıl yüzlerce irili ufaklı oyuna ev sahipliği yapmakla kalmıyor, her yıl yeni inisiyatifler ve girişimlerle yeni sahneler de açılıyor. Bir metropolde yaşamın faydası ve laneti, sürekli bir değişim/dönüşüm içinde olması. Faydalı çünkü sürekli bir dinamizm var, şehir de hayat gibi hiç durmadan akıyor ve değişim iyidir; lanet çünkü eski ama iyi/klasik olanı bu dönüşümlerle beraber korumayı beceremiyoruz. Yine de yeni olanı desteklemek gerekiyor, İstanbul'un yeni sahnelerinin 2020'nin başındaki programlarına bir göz atalım dedik.

Önce tiyatrocular taşındı Cihangir'den Kadıköy'e, sonra da tiyatrolar. Daha makul kiralar, daha kendi hâlinde ama genç bir semt, daha çok mekân imkânı var. Kadıköy'de üç yeni sahnemiz oldu: Koma Sahnesi, Boa Sahne ve Theatron. Koma Sahnesi kasım sonunda perdelerini açtı ve çok çeşitli, yoğun bir programı var. Koma Sahnesi'nde Ocak 2020 dopdolu. Neredeyse her gün farklı bir iş sahneleniyor. Kadıköy Theatron ve Boa Sahne de Kadıköy'ün yeni ve yoğun trafikli sahneleri. Bir de Beyoğlu'nda yeni hayata geçen Tiyatro BeReZe'nin sahnesi var.

BOA SAHNE

Aytekin Atabey ve Oya Kaptanoğlu tarafından hayata geçirilen Boa Sahne de hem kendi projelerini yapıyor hem de sanatçılara işlerini sergileyebilecekleri bir sahne sağlıyor. Bakalım Boa'da neler var 2020'nin başında?

Postmortem / Tersane Tiyatrosu
Tiyatronun tanıtımı şöyle: "Âdem ile Havva cennetten kovuldu ve sonra yer yüzünde yalınayak dolaştılar."

Furuğ Ferruhzâd / Oyun Sandalı
Furuğ Ferruhzâd.1935'te İran'da doğan; inançların, geleneklerin, sistemin kadınları içine aldığı cendereye isyanla geçen topu topu 32 yıllık yaşamında Fars şiirine vurduğu damganın yanı sıra sanatın neredeyse her dalında iz bırakan eşsiz bir kadın.

Mutluyduk Belki Bugüne Kadar / Two Two Production
Paolo Genovese'nin *Muhteşem Yabancılar* adlı filminden sahneye uyarlanan ve 22. Afife Ödülleri'nde Canan Atalay'a Yardımcı Rolde Yılın Kadın Oyuncusu ödülünü kazandıran *Mutluyduk Belki Bugüne Kadar*, Kadıköy Boa Sahne'de seyircisiyle buluşuyor.

Pasaport or Passport oder Reisepass
Ahmet İlker Ergin'in yazıp yönettiği oyun gitmek/kalmak üzerine bir deneme.

Ne Evet Ne Hayır / Haha Tiyatro
Tiyatro, oyunlarını şöyle anlatıyor: "Oğuz Atay'ın derinlikli ve eğlenceli (hem derinlikli hem eğlenceli nasıl oluyor anlamış değiliz) diliyle yazılan, farklı toplumsal sınıflardan gelen M.C. ve F.G.'nin aynı çıkmazlarda dolaşan öyküsünden uyarlanan oyunu Özge Erdem yönetiyor."

Masanın Altında / Bizim Tiyatro
Roland Topor'un oyununu Esen Özman yönetiyor. Çevirmenlik yaparak geçimini sağlayan Florence, ek gelir elde etmek için yaşadığı evdeki çalışma masasının altını ayakta tamirciliği yapan bir göçmene kiralamıştır.

Bir Şey
Sahnede var edilecek bir yapı arayışının sonucunda ortaya çıkan *Bir Şey*, ne yapacağını bilmeme hâlini ve ona karşı tutunulacak sezgisel tavrı kucaklıyor. Koreografi ve performans Ekin Tunçeli.

Eylül / Sıfır Pozitif
Eylül, 28 yaşında trans bir kadındır. Tek odalı evinde maniler söyleyerek başından geçenleri anlatmaya başlar. Nasıl seks işçisi olduğunu, çarka çıktığı zamanları, askerlik muayenesini, âşık olduğu adamı. Yazan, yöneten ve oynayan Uğur Kanbay.

Soğuktan Korkmayan Tek Kuş / Tiyatro Gülgeç
Günüşiği Kitaplığı'ndan çıkmış olan, Mine Kazmaoğlu'nun dilimize kazandırdığı Zoran Drvenkar'ın Çocuk Edebiyatı ödülüne layık görülen *Soğuktan Korkmayan Tek Kuş* adlı eseri, Tiyatro Gülgeç tarafından beş yaş üzeri herkesin izleyebileceği kukla tiyatrosu olarak sahneleniyor.

On Saniye / Yan Etki
Erdi Işık'ın yazdığı oyun, ülkenin en iyi ve prestijli okullarından birinden işlediği bir suç üzerine kovulan çocuğunu, okula geri aldırarak için ne gerekiyorsa yapacak olan Zeynep ile rehber öğretmeni Elif'in şiddet, taciz, etiket başlıkları altında gerçeği "aramasını" ya da "kaybetmesini" anlatıyor.

Yalınayak Müzikhol / Altıdan Sonra Tiyatro
Yiğit Sertdemir'in kurgulayıp yönettiği oyun, dönüşen kentler nedeniyle yersiz kalmış bir müzikholün çalışanları Patron ve Dişsiz Nene'nin tasarladıkları yeni bir gösteriyle İstanbul'un sahnelerini dolaşmasını anlatıyor.

Sıfır Telaş
Onur Özaydın'ın yazıp yönettiği oyun, eşi ve kızıyla İstanbul'da yaşayan, dedesinin ilerleyen rahatsızlığında yanında olabilmek için bir haftalığına Gelibolu'ya giden Yamaç'ın öyküsünü anlatıyor.

Anne Yoksa Evde Kimse Yoktur
Uğur Kanbay'ın yazıp yönettiği oyun yaşadıkları coğrafyanın defolarını omuzlarında taşıyan içten kanamalı dört gencin; Kadir, Matiz, Mahsun ve Jiyan'ın hikâyesi.

Lampedusa / Versus
Harold Pinter ödülü sahibi Anders Lustgarten'in çağımızın en önemli sorunlarından göçmenlik ve yoksulluğu iki farklı karakter üzerinden anlattığı sarsıcı oyunu *Lampedusa* bu sezon Türkiye prömiyerini yapıyor. Yöneten Kayhan Berkin.

Yalınlıkla Nasıl Savaşılır?
Hayatların belki de en kritik noktalarında olan bir çift, çok da tanımadıkları birinden yardım isterse n'olur? Neil LaBute'un oyununu Serkan Üstüner yönetiyor.

Persona / Tiyatro Öteki Hayatlar
Ünlü İsveçli sinema ve tiyatro yönetmeni Ingmar Bergman'ın ölümsüz eseri.

Red Light Kışı / No Act
Amsterdam'ın seks vitrinleriyle ünlü Red Light Sokağı'ndaki bir hostel odasında, iki genç adam ve bir geceliğine kiralanmış güzel bir kadın.Amerikalı yazar Adam Rapp'ın kaleminden, yönetmen Edip Tepeli.

Kader Can / Bam
İlk oyunu *Sen İstanbul'dan Daha Güzelsin* ile geniş bir seyirci kitlesine ulaşan ve Afife Jale, Sadri Alışık ve Tiyatro Eleştirmenleri Birliği ödülleri alan Bam İstanbul'un ikinci oyunu *Kader Can* seyircisiyle buluşuyor. Yazan ve yöneten Murat Mahmutyazıcıoğlu.

Tırnak İçinde Hizmetçiler / Tiyatro Hemhâl
Hakan Emre Ünal'ın yazdığı oyunun merkezinde bir evdeki iki hizmetçi var.

KOMA SAHNESİ

Sahnesi olmayan tiyatrolara ev sahipliği yapmasının yanında iç yapımlara da "sahne" olacak. Pazartesiler modern dans ve performansla ayrılmış; mekân, tiyatro dışında film gösterimleri, konserler, atölyeler ve söyleşilere de ev sahipliği yapıyor.

Unutulan / Yersiz Kumpanya
Elif Ongan Tekçe'nin metni; eskiden çalıştıkları kumpanyada kantocu ve oyuncu olan iki Ermeni kadının bir turne sırasında otel parasını ödeyemeyince rehin bırakılmaları üzerine. Tiyatro ve para problemleri, yok canım!

Anbean
Konsept, koreografi ve performansı Dilan Yoğun'a ait olan *Anbean*, ilki "Döngünün Diyalektiği" ikincisi "Sözüm Haritadan İçeri" adlı bir düetten oluşan bir çağdaş dans gösterisi. Çeviri Nil Delahaye, seslendirme Mathilde Dumaine'e ait.

Bahane / Mehmet Bilal Dede
Osmanlı'da Bir Vampir: Bela ve serinin ikincisi *İstanbul'da Bir Vampir: Günah* adlı vampir romanlarıyla tanıdığımız Mehmet Bilal Dede'nin ilk oyununu Burcu Salihoğlu yönetti, Merve Engin ve Onur Dikmen oynuyorlar.

Altar / Berika
Can Bora'nın metni, kendini kurtarmak isteyen bir bireyin bilinçaltı labirentine açılan yolculuğunun öyküsü. Sahne ve hareket tasarımı özgün, etkileyici ve cesur bir iş.

Bir Yıldız Batıyor / 3Kulak Yapım
Nazmi Sinan Mıhçı, taşrada büyüyüp İstanbul'da oyuncu olan Gökhan'ın büyük mücadeleler sonunda üne ve paraya ulaşmasıyla eksik şeyleri fark etmesini anlatan metni kuklasıyla birlikte aktarıyor.

DreamBazaar / Berika
Can Bora'nın yazıp tasarladığı ve oynadığı bu yeni metni oldukça fantastik: elindeki fidesiyle X (Âdem), başka bir gezegenden Dünya'daki çölleşmiş bir alana geri döner.

Acqua Minerale / Merve Engin
Bir Marinaresca komedisi *Kıyıya Oturmanın Böylesi*'yle İtalyan *Commedia dell'arte* türünü çağdaş bir yorumla sahneye taşıyan Engin bu kez bir trajediyle, bir *Tragedia dell'arte*'yle karşımızda.

Trio F5
Konsept ve performansı Şima Uyar ve Ezgi Türker'e ait *Trio F5*, sanatçıların sadelik ve minimalizm üzerine bir araştırma yapma arzusundan doğmuş.

Personas Quartet / Uyumsuz Tiyatro
DeneySEL ve absürt türündeki oyun, İlknur Güneş'in yazıp yönettiği ilki *Sesler* oyunu olan üçlemenin ikinci oyunu.

Iphigenia
2015'te UK Theatre Awards'da en iyi yeni oyun ödülünü almış olan *Iphigenia (Iphigenia in Splott)* İngiliz oyun yazarı Gary Owen tarafından kaleme alınmış. Tek kişilik oyunda kurumsal hayattan hayali olan tiyatro için ayrılan Esra Bağışgil oynuyor.

Macbeth Mutfakta / Kadro Pa
Bu tek kişilik deneySEL oyun Shakespeare'in ünlü Macbeth'inden "obje tiyatrosu" olarak uyarlanmış. Bir mutfakta geçiyor ve mutfak masasında ki her obje bir karakteri temsil ediyor. Simge Günsan'ın pişirmeye çalıştığı şeyse "Macbeth usulü kanlı menemen".

Bir Delinin Güncesi
Aslı Erdoğan'ın metnine Ayşe Lebriz Berkem hayat veriyor. Ömrünün önemli bir bölümünü akıl hastanesinde geçiren kadın, beklenmedik bir anda salıverilir...

Alanlar, Mesafeler, Aşklar ve Kediler
Dicle Doğan'ın yönettiği ve sahnede müzisyen İdil Meşe ile yer aldığı dans performansı.

Biz İyi İnsanlarız / Fafa Tiyatro
Philip Ridley'in metni "iyi ve mutlu" insanlar Ollie ile Jill'in hikâyesine odaklanıyor. "Hepimiz mutlu bir yuva kurmak için çabalıyoruz mu?"

Bernarda / Proje No2
Lorca'nın kaleme aldığı *Bernarda Alba'nın Evi*, dinin yükselen değerleri, faşizm ve ulusalcılık akımlarına karşı tutum sergiler. *Bernarda Alba'nın Evi*, 1936 İspanya İç Savaşı (Franco) öncesi toplumda yaşanan kaostan ev içine yansımalarıdır. Özge Arslan'ın çarpıcı oyunculuğu ile beş kadını aynı anda sahnede görüyoruz.

Bugün, Hiçbir Şey... / İlyas Odman
Modern dansın en yaratıcı isimlerinden İlyas Odman'ın projesi.

Kassandra / Krops Tiyatro
Meşhur Alman yazar Christa Wolf, *Kassandra* anlatısıyla mitolojik bir figürü gömülü yerinden çıkarıp ona kendi yorumunu da katarak bize geçmiş ve gelecek arasında bir köprü kuruyor.

Benimle Gelir Misin? / B Planı & Toy İstanbul
Ebru Nihan Celkan'ın oyunu iki kadının aşkını anlatıyor. İki kadın, iki şehir, iki ülke gerçekleri. Umudun ve Janina, 2013'te İstanbul'da tanışır ve birbirlerine âşık olurlar...

KADIKÖY THEATRON

Hem kendi projelerini üreten hem de konuk tiyatrolara sahne olan Theatron da 2020'ye hızlı giriş yapıyor. Yeni yılın ilk aylarında altı oyunu var.

Dansöz
Şâmil Yılmaz'ın oyunundan tiyatro çevrelerinde övgüyle bahsedilmeye başlandı bile. Sezen Keser'in can verdiği *Dansöz* hiç kimsenin, annesinin bile dönüp bakmadığı kayıp bir kız çocuğunun; Meryem'in hikâyesini anlatıyor.

Parrhesia / KaST
Ekip, performansı şöyle tanımlıyor: "KaST ekibi olarak 21. oyunumuzun çığır noktası Foucault'un *Parrhesia-Gerçeği Söylemek* kitabı oldu."

Altın Elma
Sonsuz güzelliğin üç tanrıçası Afrodit, Athena ve Hera ortak yazgılarının biricik sorusunu sormadan duramıyor: "En güzel olan kim?"

Stupid Fking Bird**
Bu uyarılama, Çehov'un *Martı*'sını sevenlere ve ondan sonsuz bıkanlara gelsin.

Thom Pain / Tiyatro4
Will Eno'nun yazdığı 2005 Pulitzer Ödülleri Drama Finalisti olan *Thom Pain* oyunu dün, çocukluk, bugün, gösterinin doğası ve doğanın gösterisi; erkeğin, kadının kalbi, tabiat, korku, nefret vesaire üzerine.

Yolluk / İlyas Odman
En yaratıcı modern dansçılarımızdan İlyas Odman'ın bir diğer projesi *Yolluk*, Odman'ın Yezidilerin kutsal metni Avesta'yı dolaşarak onu insanlarla paylaşan Mecusilerden ilhamla üretmeye başladığı bir oyun.

BeReZe GÖSTERİ EVİ

Tiyatro BeReZe'nin artık bir mekânı var, hem de Beyoğlu'nda, Lüleci Hendek Caddesi'nde! Web sitelerini de çok güzel yapmışlar: www.tiyatrobereze.com. 2020'in

An-Sızı-N
Elif Temuçin'in yazıp oynadığı oyun, İKSV'nin verdiği Gülriiz Sururi-Engin Cezzar Tiyatro Teşvik Ödülü desteği ile üretilmiş.

Macbeth / İki Kişilik Kâbus
Erkan Uyanıksoy ve Elif Temuçin'den bir başka Macbeth uyarlaması.

Dünyadaki En Güzel Şey / Assitej Genç Sahne (Konuk Tiyatro)
3-7 yaş arası için tasarlanan oyun, iki anlatıcının dünyadaki en güzel şeyin ne olduğu sorusuna cevap aramalarını anlatıyor.

Yazar Nereye Sığıdır?

Yazarlar için tek sığınak “edebiyat” mı? “Yazarın sığınağı olur mu?” sorularından yola çıkarak Gaye Boraliođlu, Melike Uzun, Yekta Kopan ve Sibel K. Türker’e sorular yönelttik. İşte 6 soruda bir “sığınak” olarak edebiyat...

Tolga Yüksel

Hazırladığımız soruların ilhamını, Ahmet Altan’ın 2015 yılında İskoçya’nın başkenti Edinburgh’ta düzenlenen Edinburgh Edebiyat Festivali’nde yapmış olduğu konuşmasından aldık. Yazar Ahmet Altan, konuşmasına “Böyle bir sığınak bilmiyordum... Böyle bir sığınakla ilgili düşünmemiştim...” diye başlayıp kendisi gibi ünlü bir yazar olan babasından da böyle bir söz duymadığını söyleyerek devam ediyordu; “Uzun uzun düşündüm, nedir bu sığınak diye... Sanırım öyle bir sığınak yok. Bir yazar bir yere sığınmaz...” diye devam edip yazarın sığınağının sadece “yazı” olduğunu söylüyordu...

Sahiden de nedir sığınmak? Yazarlar, soyut ya da somut olarak maruz kaldıklarına karşı bir yere sığınıyor mu? Birtakım maruz kalışlar, yıldırma biçimleri, küsme, kırılma, engeller, onları bir kenara mı itiyor yoksa sığınmak içinde başka bir sığınağı mı çekiliyorlar? Kendi gerçeklerini ve kendilerinden gizlediklerini yazıya döküyorlar mı?

GAYE BORALIOĐLU

“Yazdığım zamanlarda ruhumu yalayan özgürlük hissiyatıyla avunuyorum ve belki kendini aldatmak ama yazdıkça bir tür intikam alıyormuşum hissine kapılıyorum.”

Edebiyatınızın gerçeğini anlatır mısınız?
“Gerçek” sözcüğü insanı biraz bocalatıyor, çünkü belli bir objektiflik, kısmen de olsa ölçülebilir bir değerlendirme talep ediyor. İnsanın kendine ya da edebiyatına ne oranda bu şekilde yaklaşabileceğini bilemiyorum, sanki dışarıdan bir gözün daha iyi yapabileceği bir şey. Bu şerhi koyarak söyleyebileceğlerimi şöyle özetleyebilirim: Gerçeği dile getirmek derdinde değilim, daha çok hakikatin peşindeyim. Yani ölçülebilir dünyanın sınırlarını aşan, görünenin ötesine geçen ve şahsi anlatılara daha yatkınım. Zihinsel süreçlerim bir yandan çocukluğumda vurgun olduğum maddelerden bir yandan da üniversiteden itibaren meraklı olduğum felsefe okumalarından beslenir. Gerçek olandan dışarı doğru adım attığımda bana bu alanlar yardımcı olur.

Edebiyatın dilden ziyade bir zihin işi olduğunu düşünüyorum. Yazarın zihni neye açıksa dil orada kuruluyor. Yazar yalnızca dile iş göremez, dil bir imkân gibi görünse de aslında kısıttır. Zihnin alanı dilden daha geniştir, orada dillerlendirilemeyen de vardır ki edebiyat tam da bu müphem alanda vücut bulur. Zihin oralara doğru uzanırsa dilin imkânları da genişler.

Benim zihnim kendimden ziyade başkalarına, hatta kendim gibi olmayanlara, ötekine açık. Aynı zamanda da zihnimi başkalarının kılıfına bürünecek kadar esnetebiliyorum. Mağdurun açısından bakmayı, onun dünyasını kurmayı, dilini oluşturmayı bir tür boyun borcu gibi görüyorum. Son zamanlarda ise daha çok failin aklında, dilinde dolaşıyorum, *Dünyadan Aşağı*’da olduğu gibi. Edebiyat insana bir sorumluluk yükler, ağır gelse de bu yükü taşımaya gönnüllü biriyim.

Kendinizden gizlediğiniz, sakladığınız düşünce ve duygularınız satırlarınıza karışır mı?

Belki de hemen hemen sadece onlardan mülahemdir. Şüphesiz ki bir roman ya da öykü yazarın bir karakter yaratıyoruz, bir kurgu oluşturuyoruz; bunlar teknik ve üsluba dair konular. Benim için çok önemli, üzerinde titizlikle çalıştığım unsurlar o ayrı, ama edebiyat bundan ibaret değildir. Asıl olarak tam da insanın kendinden gizlediği, sakladığı şeylerin, dolayısıyla toplumsal alanda pek de görünemeyen başka düşünme disiplinlerinin, sosyolojinin, psikolojinin, felsefenin ulaşamayacağı kuytularda anlamını bulur. İsterseniz içgüdüsel diyerek basitleştirelim,

isterseniz zaman ve mekândan azade ruh deneyip karmaşıklıklaştıralım. Bana kalırsa yazarın asıl işi gizli saklı düşünceler, duygular dediğimiz atmosfer tabakası ile kontrolü bizde olan dil dünyası arasında bir denge oluşturmaktır.

Kendinizi kuşatılmış hissediyor musunuz?
Hepimiz kötülükle kuşatıldık, küçük hücrelerimize hapsedildik. Kötülük çok hızla yayılır. Bir düşünün, iyilik insana hiçbir yarar sağlamıyor günümüz dünyasında. Bir başkasına iyilik yaparak başarı, ün, şan, şöhret, para elde edemezsiniz oysa ne kadar çok kötülük yaparsanız zamanımızın bu gözde değerlerine o kadar kolay ulaşırsınız. Bu korkunç bir şey ve şu yaşadığımız dünyanın hakikati. Yine de tuhaf bir inat, edebiyata duyduğum, atfettiğim belki de abartılı inanç beni ayakta tutuyor. Yazdığım zamanlarda ruhumu yalayan özgürlük hissiyatıyla avunuyorum ve belki kendini aldatmak ama yazdıkça bir tür intikam alıyormuşum hissine kapılıyorum.

Zihinsel bir sürgün yaşadınız mı?
Sürgün değil de ben yazma sürecimi bir tür göç olarak tanımlarım. Ruhum başkalarının bakışlarına, bedenlerine göç eder ve onların gördüğü dünyanın içinde bir yapı kurarım. Ama sürgün deyince bir başkası tarafından zorunlu olarak gönderilme hâlini anlıyoruz değil mi? Hayır böyle bir şeyden söz edemem. Genel olarak mümkün müdür onu da bilemiyorum.

Edebiyat sizin için sığınak mıdır? Yoksa edebiyat için sığındığınız somut ya da soyut bir alanınız var mı?

Evet edebiyatın benim için bir sığınak olduğunu, hatta sığınaktan da öte bir ev olduğunu söyleyebilirim. Benim dilim, evimdir. Öte yandan edebiyat için bir yere sığınmak durumunda değilim, her yerde okurum, yazarım, yeter ki yazacağım bir şey olsun. *Dünyadan Aşağı*’yı üç ülke, beş şehirde yazdım, bütün o süre boyunca paralel evrende, “*Dünyadan Aşağı* evinde” yaşadım. Asıl olan ne yazdığım, nerede ve hangi koşulda olduğumun hiçbir önemi yok. Bunun da bana bahşedilmiş çok değerli bir ayrıcalık olduğunu düşünüyorum.

Sığındığınız yazarlar/başka yazarların kaleminden çıkan kitaplar var mıdır?

Çok var. Çocukluğumdan beri kitap okurken bir tür dokunulmazlık edindiğim hissine kapıldım. İyi bir kitabın içinde kaybolmak kadar dünyada bana keyif veren pek az şey oldu, hâlâ da öyle. İlla isim vermem gerekirse çocukken Jules Verne, Vasconcelos, Cevat Şakir okuyordum, ilk gençliğimde Herman Hesse’yle, Jack London’la, Sait Faik’le, Tanpınar’la, Ahmet Rasim’le tanıştım ve bütün kitaplarını yuttum. Sonra Dostoyevski, Kafka, Marquez, Mishima, Nabokov, Oğuz Atay, Sevim Burak gibi yazarlar geldi. Türk ve dünya edebiyatı klasiklerini büyük oranda okudum, burada saydıklarım sadece örnektir. Hâlâ klasikleri dönüp dönüp yeniden okurum.

MELİKE UZUN

“Zihinsel sürgünün içine doğuyoruz, her insan için, bütün coğrafyalar için böyledir bu, sonrası zorlu bir uyum süreci.”

Edebiyatınızın gerçeğini anlatır mısınız?

Tek bir meseleden, gerçeklikten söz etmek zor, ancak temel mesele nedir diyecek olursanız şiddet, diyebilirim. Şiddetin tezahürleri, örtülü ya da açık, bireysel ya da sınıfsal, fiziki ya da sözlü... Yazdıklarım sonradan dönüp baktığımda her birinde ortak olan meselenin şiddet olduğunu fark ediyorum.

Kendinizden gizlediğiniz, sakladığınız düşünce ve duygularınız satırlarınıza karışır mı?

Evet, yazarken kendimle yüzleşirim. Bazen, hallettiğimi sandığım bir sorun, kapandığımı düşündüğüm bir hesap tekrar su yüzüne çıkarır. Beni şaşırtır bu. Bana dair olmayana anlatırken kendimle karşılaşmak şaşırtıcı ve sarsıcıdır. Ama, bunun üzerinde çok da durmayıp yazdığım la boğuşmaya devam ederim. Kendimle hesaplaşmayı ertelediğimden değil, şimdye kadar çokça kendimle yüzleştiğim için yazmayı erteledim, ertelemek zorunda kaldım. Artık yazma zamanı.

Kendinizi kuşatılmış hissediyor musunuz?

Evet. Neden böyle hissettiğimi sıkça sordum kendime. Yeni miydi bu, yoksa hep mi vardı? Sonra hep böyle hissettiğime karar verdim. Mekânlar değişiyor, insanlar değişiyor, ama aynı kalan, değişmeyen bir öz var. Beni bunaltan bu öz. Gökyüzünde zorba bir varlık bağdaş kurmuş, nereye gitsem ensemden tutup beni kapatacakmış gibi bir his, kâbus gibi, bağırarak istiyorsun, sesin çıkmıyor. Madem bağırarak istediğimde sesim çıkmıyor, ben de güliyorum artık.

Zihinsel bir sürgün yaşadınız mı?

Zihinsel sürgünün içine doğuyoruz, her insan için, bütün coğrafyalar için böyledir bu, sonrası zorlu bir uyum süreci. Evet, abartmıyorum, hep çirkin ördük yavrusu gibiydim, farklı. Artık böyle hissetmiyorum, edebiyat aracılığı ile, yazdıklarımın dolay, benim gibi düşünen ve hisseden çok insanla tanıştım.

Böyle bir soruyla karşılaşınca insanın aklına hemen politik ve ideolojik yalnızlık geliyor. Bu yalnızlığı fazlasıyla büyütmenin narsist bir yanı olduğunu düşünüyorum. Muktedirin tahakkümü altında -bu bir aygıt, cinsiyet, ırk olabilir- ezilen binlerce insandan sadece biriyiz, bu noktada yalnızlığı vurgulamamız anlaşılır ve ahlaki yanı yok. İnsan her ortamda dayanışma kurabilir; bu, günümüzün iletişim olanaklarıyla elli yıl öncesine göre daha mümkün. Şu an kendimi böyle bir sürgün içinde hissetmiyorum. Bu, genel eğilimlerle uyum içinde olduğumdan değil, uyumu reddedenlerle bir arada olabilmemden kaynaklanıyor.

Edebiyat sizin için sığınak mıdır? Yoksa edebiyat için sığındığınız somut ya da soyut bir alanınız var mı?

Uzunca bir süre edebiyat sığınaktı, evet. Yeni yetmelik yıllarımdan otuzlu yaşlarıma kadar. Artık daha çok, işe dönüştü. Para kazanmak anlamında değil. Hayatın parçası hâline gelmesi anlamında. Yine de belli bir korunaklılık sağlıyor tabii. Şu anda sığınaktan ziyade kaçış diyebilirim ama öyle ki kaçtığımız yer yakalandığımız yere dönüşebiliyor bazen.

Edebiyat için sığındığım somut yer, çalışma odam; karanlık ve kitaplarla çevrili, orada kendime kapanabiliyorum.

Sığındığınız yazarlar/başka yazarların kaleminden çıkan kitaplar var mıdır?

Daha çok felsefe kitaplarına sığınırım, bazen şiire, bazen filmlere. Yazar adı vermem zor. Biraz önce kütüphanemi öylesine karıştırırken yirmi yıl önce basılmış *Ormanda Ölüm Yokmuş* geçti elim, yeni bir hisle okumaya başladım ki tabii, şimdi düşününce neden olmasın, sığınabilirim *Ormanda Ölüm Yokmuş*’a. *Dorian Gray*’in *Portresi* defalarca okuduğum kitaplardandır. Sevgili arkadaşım Şâmil Yılmaz’ın yazdığı ve yönettiği oyunları defalarca izlerim.

YEKTA KOPAN

“Okurluk ve yazarlık yolculuğum, yaşamak eylemimle iç içe ilerliyor. Hayatta meselem neyse, yazılarımda da meselem odur.”

Edebiyatınızın gerçeğini anlatır mısınız?

Edebiyatı tek bir gerçeklikten, sabitlenmiş bir meseleden oluşan yazar var mıdır, bilemem. Belki geniş bir çerçeve çizerek “meselem insandır” gibi genelleme yapanlar olabilir. Ya da “edebiyatım-la gerçeğin sınırlarını aşmak istiyorum” gibi muğlak cevaplar verener... Açıkçası bütün bunlar bana fazlasıyla kibirli ya da şekerli geliyor. Okurluk ve yazarlık yolculuğum, yaşamak eylemimle iç içe ilerliyor. Hayatta meselem neyse, yazılarımda da meselem odur.

Kendinizden gizlediğiniz, sakladığınız düşünce ve duygularınız satırlarınıza karışır mı?

Cevaplamakta zorlanacağım bir soru. Çünkü insan duygularını-düşüncelerini kendisinden nasıl gizler, daha da önemlisi niye gizler bilemedim. Ya da ters-ten sorayım; kendisinden gizlediği düşünceleri olan birine güvenebilir miyiz? Böyle bir kişinin yazdıklarında içtenlik, dürüstlük ve derinlik arayabilir miyiz? Yazmak denilen eylem öyle hülyalı, bulutların üstünde, ilham perileriyle çay içerek falan yaptığınız bir eylem değil. Canla başla, kendinizi kanatarak yaptığınız bir çalışma. Bu duygum gizli kalmış, şu düşüncem derine kaçmış gibi cümleler kurulacak bir yanı yok yani. Lafı ağzımda eveyyip gevelemeden cevap vereyim: Kendimden gizlediğim bir düşüncem yok. Bütün duygu ve düşüncelerimi kendimle paylaşıyorum. Kendi kendime oturup... Neyse, satırlarıma gizli kapaklı şeyler sızıyor deyip cevabı burada keseyim, çünkü iyice şizofrenik bir evrene sürüklenmeye başladık.

Kendinizi kuşatılmış hissediyor musunuz?

Kimi zaman böyle hissettiğim oluyor. Hem duygusal hem de fiziksel olarak. Yaşam alanımın, düşünce alanımın daraldığımı, daraltıldığımı hissettiğim ve bu duyguyla iyice içime kapandığım zamanlar oluyor. Ama buna sadece “bir his” diyemeyiz. Kimi zaman gerçek anlamda kuşatmalar da yaşıyoruz. Bir coğrafyada ya da bir zaman diliminde sıklıkla “İfa-de özgürlüğü” kavramından söz ediliyorsa bu başlı başına gerçek bir kuşatılma hâlidir. Gerçekten ifade özgürlüğü olan bir yerde, neden sıklıkla bundan söz edilsin ki? Elbette bu gerçek -ya da his- karanlık bir yere çekiyor insanı. Ama hemen tersinden de bakalım; o karanlıktan çıkma arzusu yeni yöntemler, yeni mücadeleler ve yeni meseleler öğretiyor insana. Yeniden alan bulma çabası, yeni cümleler kurmanızı sağlayabiliyor. Bu yorucu mu dersenez, evet, çok yorucu. Ama ben “yoruldum” demeyi sevme-yenlerdenim.

Zihinsel bir sürgün yaşadınız mı?

Yarım yüzyıldır bu dünyadayım. Çok sayıda zihinsel sürgün yaşamak için yeterli bir süre. Okuyan, ya-

zan, düşünen, dert edinen ve mücadele veren herkes yaşamının çeşitli dönemlerinde zihinsel sürgünler, yalnızlıklar, terk edilmeler yaşamıştır. Bu kimi zaman bir dış gücün etkisiyle kimi zaman da iç hesaplaşmanın sonucunda olabilir. Bence önemli olan o süreçten daha güçlü, yeni cümleler kurabilmiş, yeni bakış açıları ve yeni çalışma dinamikleri geliştirmiş olarak çıkabilmek. En azından ben hep buna uğraştım. Bu uğraşımda başarılı olamadığım ve böyle bir süreçten yıpranmış, eskimiş olarak çıktığım da olmuştur elbette. Ne yaparsınız, hayat böyle işte!

Edebiyat sizin için sığınak mıdır?

Yoksa edebiyat için sığındığınız somut ya da soyut bir alanınız var mı?

Aşlında burada ilk sorunuza dönmem lazım. Hani şu “edebiyatınızın gerçeği ne” sorusuna. Orada edebiyatın hayatın içinde, hayatın bir parçası olduğunu anlatmaya çalışmıştım. Meselesi olmayan insan yaşayabilir mi? Hayır! Meselesi olmayan yazar da yazamaz. Ve o mesele de tek kelimeye indirgenemez. Hayat bu yahu, kimin gücü yeter tek kelimeye indirgemeye. Şimdi bu sığınak konusu da böyle... Edebiyata kutsal anlamlar yüklemek çabası gibi geliyor bunlar bana. Anlam edebiyat bir sığınak olsun da şu mahvettiğimiz dünyadan korusun beni... Aman edebiyat sığınagında, gerçeklerden uzak bir kaçış alanı yaratayım kendime... Aman şu, aman bu... Yok öyle yağma... Edebiyat, hayatın içindedir. Sorunun ikinci bölümüne gelirsek, sığınak demeyelim ama yazarken kendimi daha rahat hissettiğim yerler var elbette. Zaman içinde değişebiliyor bu mekânlar. Günün sonunda, elimde yazı malzemesi olan her yerde yazabilirim. Bir sığınak ihtiyacı duymadan...

Sığındığınız yazarlar/başka yazarların kaleminden çıkan kitaplar var mıdır?

Siz mutlaka benim bir yerlere sığınmamı istiyorsunuz sanırım. Yine döndük dolaştık sığınmaya geldik. Şaka bir yana, yine hayatımın çeşitli dönemlerinde değişen, okudukça zihnimin açıldığını hissettiğim yazarlar ve kitaplar olmuştur. Ama dedim ya, bu isimler sabit kalmaz bende. Örnek olsun diye söylüyorum; bir dönem Paul Auster okurdum dönüp dolaşıp, yıllar var ki kitaplarına uğramaz oldum. Ama tam tersi de var; lise yıllarımdan sonra elime almam dediğim Ernest Hemingway romanlarını, daha yakınlarda tekrar okudum. Hatırladığımdan çok farklı geldi. Zaman zaman bir şaire takılır, devamlı onu okurum. Tavsiye ederim, çok iyi gelir insana. Vazgeçemediklerim, sürekli yeniden okuduklarım da var elbette. Borges, Dostoyevski, Yusuf Atılgan, Oğuz Atay... Hep tekrar ettiğim isimler işte. Geçen yaz Turgenyev ile geçti örneğin, bu kış Ian McEwan ile geçiyor. Son olarak şunu da söyleyeyim, beni etkileyen, düşündüren, zihnimi açan bütün yazarlar ve kitapları, yazdıklarımda doğrudan okurla paylaşıyorum zaten. İşin paylaşma kısmı da ayrıca hoşuma gidiyor.

SİBEL K. TÜRKER

“Edebiyat elbette bir sığınak. Aksini düşünemem. Mağaramın kapısına da koca bir taş ittirip kapatmışım. Fakat bu sığınakta kalıp yaşayabilmem için de kendime, içimin derinliğine sığınmam lazım.”

Edebiyatınızın gerçeğini anlatır mısınız?

Çok zor bir soru bu. Şunu anlatıyorum diye tanımlayabilmek çok zor. Edebiyatımın gerçeği gerçek olmayacak kadar -güzel diyemiyorum- nahif bir öz, yetişkinlik içindeki çocuksuluk, yüzün ardındaki bambaşka bir yüz, ışığın ulaşmadığı karanlık yollar, umulmayacak olan her şey, insanın şaşkınlığı, bulmak ve yitirmek, tanrıya karşı koyamamak, neşeli bir şarkının sözlerini unutmak, melankolinin soluk mavirengi... Manevi bir ıstırap alanı. Bunu geçenlerde izlediğim bir filmde duydum. Orta karar o filmden beklenmeyecek kadar güzel bir *blues* tanımıydı. Ben de edebiyatım için bu tanıımı kullanabilirim.

Kendinizden gizlediğiniz, sakladığınız düşünce ve duygularınız satırlarınıza karışır mı?

Mutlaka karışıyordur. Yazdıklarımı tekrar tekrar okumam ama okuduğumda şaşırdığım oluyor. Bunları ben mi yazdım, bu duygu ve düşünceler nereden çıktı diye düşünüyorum. Kelimelerin üzerinde çok da kontrol sağlayamıyorsunuz. Karanlık bir alandan gelir gibiler çoğu kez. Akli bağlantılara karşı koyuyor, özgürlüklerini ilan ediyorlar. Sanırım yazımın büyüüsü de bu.

Okura değil yazarına tokat gibi oluyor bazı metinler. Sanki başka birisi size karşı, size rağmen sesini yükseltiyor. Sizin için de olabilir. Mutlak hakikatleri var gibi görünüyor bazen. Bazen de alaycı ve aldatıcılar. Tek bildiğim metinlere ecinni taifesi karışıp ortallığı toz duman edebiliyorlar.

Kendinizi kuşatılmış hissediyor musunuz?

Kuşatılmış ve dolayısıyla sıkışmış hissediyorum çoğu kez. Özgürlük duygusu geçicidir, hiçbir yazar tam anlamıyla özgür de olamaz. Yerçekimi yasaları kanatlı ruhlar için de geçerlidir. Zaten yazı uçabilme olanlığının farkında olanlar için söz konusudur. Neyle mi kuşatılmışım? Yerküreyle, yerkürenin tehdidiyle, anlaşılmaz olan hayata mahkûm bir anlaşılmaz olanım. Buna sıkışmışlık yetmez mi?

Anbean insanın zorbalığı ve hoyratlığına dayanmaya çalışan cam bir nesneyim. Kalabalığın içindeki kimsesizliğe ancak ağlayabilirim ve yine de soluk almaya çalışırım. Kalabalık da bir nesnedir ve nesnenin yasalarına tabidir. Dolayısıyla kuvvet onundur. Ancak kurtuluşu umabilirim.

Zihinsel bir sürgün yaşadınız mı?

Buna zihinsel ve ruhsal sürgün yaşadım, yaşıyorum diye cevap verebilirim. Yazarlar arasında böyle düşünmeyen, duyumsamayan şanslılarımız vardır el-

bette ama sayıları azdır sanırım. Bir de başka başka yaşanır bu. Hiçbir sürgünlük hâli diğerine benzemez, ortak noktaları olsa da. Kimininki somut coğrafi bir sürgün ve bundan doğan hasrettir; kimininki gönüllü sürgündür bir şekilde gidilmiştir ama geri dönmek öyle zor, hatta imkânsızdır ki.

Çok küçük yaşlarımdan beri kendimi ayrıksı hissediyordum. Ergenlik dönemimde bu his ayyuka çıktı bende. “Rüya Kaçakçıları” adlı öykümde olabildiğince anlatmaya çalıştım bunu. Gerçeküstü bir biçimde kaçırıldığma, bir süre bambaşka bir diyarda kalıp oranın dilini çözdüğüme, sonra salıverilip geri döndüğüme ama eski dünyanın insanlarına uyum sağlayamadığıma inanıyordum. Uyumsuzluk süreci uzadıkça cezalı olduğumu düşünür oldum. Yani ceza bitmemişti. İnsanlar içinde bir insandım kabuğumda ama içim bambaşkaydı işte. Kurtuluş gününü bekler gibiydim. O gün gelmedi, ne zaman geleceği belli değil. Uyumsuzluk derinden akan güçsüz bir yeraltı suyu, üzerinde çok başka katmanlar var artık. Biliyorum mistik şeylerden söz ettiğimi. Ama sorunuz da bu yönde zaten. Sözüm özü bir yabancılık duygusuyla geziniyorum hayatta ve zamanda. Fakat bunu ilk gençlik yıllarımdaki gibi merkeze koymayı öğrendim. Bana kalan gözlemlemek ve anlamaya çalışmak. İnsanoğlunun en derin sırları da başka başka, milyonlarca yeraltı suyunda akmakta. Bazen kesilebilir ve birlikte yol alabilirler... Zaten edebiyat hem yabancılıktan hem de ayrılıktan türeyen bir şey.

Edebiyat sizin için sığınak mıdır?

Yoksa edebiyat için sığındığınız somut ya da soyut bir alanınız var mı?

Edebiyat elbette bir sığınak. Aksini düşünemem. Mağaramın kapısına da koca bir taş ittirip kapatmışım. Fakat bu sığınakta kalıp yaşayabilmem için de kendime, içimin derinliğine sığınmam lazım. Bir mum da olsa orada bir ışık yanmaktadır. Kat kat örtüler altında bir yazar imgesi peygamberleri çağırıyor değil mi? Mağaraya kaçan, sözün şiddeti geldiğinde örtülmek istenen Hz. Muhammed mesela. Ama yazarlarda kâhin örüntüsünü görürüm ben. Kaçış, yalnızlaşma, sessizleşme, ses ve sonra gerçek hayatın çileleri. Bu şekilde devre tamamlanır, sonra her şey yeniden başlar. Bu da yazgımızdır.

Sığındığınız yazarlar/başka yazarların kaleminden çıkan kitaplar var mıdır?

Ben kitapları öncelikle kendimi bulmak için okurum. Kendi yansımamı az çok bulabildiğim kahramanları severim. Kimini yalnızlığı, kimini çaresizliği, kimini uzaklığı, kimini aşığılandığı, kimini de sevilmediği için severim. Zaten kendi kitaplarıma sığınmam ki. Onlarla dışarı taşmış, aşkınlaşmış, zahir olmuşum. Dolayısıyla yukarıda andığım gibi her yazarın anlattığı herkes olamam, bazıları gibi olabilir, duyumsayabilirim. O zaman o kitapları da o yazarları da çok severim. Bana bu bütünleşme ve kendini görebilme duygusunu en fazla yaşatan yazar Dostoyevski olduğu için en çok da onu severim.

Şimdiki Zamanın Hikâyesi

Nazlı Berivan AK

Yeni yıl yeni kitaplarla geldi. Geleceğin öyküleri, binlerce yıl önceden bugüne seslenen bir hiciv ustası, modern zamanın en özel kadın yazarının yeni baskıları, okumaya ve yazmaya adanmış bir hayattan anlatılar, öyküler ve iddiası edebiyatında gizli Man Booker finalisti yazardan yeni bir roman. İyi bir yıl, iyi edebiyattan geçiyor, şimdiki zamanın hikâyesini onlar anlatıyor.

Bir Sabah Aklında 108 Kehanetle Uyanırsan...

Charles Soule, *New York Times* çoksatanlar listesine girmiş, Brooklynli çizgi roman yazarı, müzisyen ve avukat. Daredevil, She-Hulk, Wolverine'in Ölümü ve Marvel Comics'ten çıkan birçok Star Wars serisinin yazarlığını yaptı. Ayrıca Image Comics'ten çıkan Curse Words ve Oni Press'ten çıkan ödüllü politik bilim kurgu destanı Letter 44'un yaratıcısı. Ve ilk romanı *Kehanet Yılı* ile Türkçede. Soru basit: Bir sabah aklınızda 108 kehanetle uykunuzdan uyanırsanız ne olurdu? Devlet başkanlarından çok uluslu şirketlere, din adamlarından istihbarat örgütlerine herkes peşinize düşseydi peki? İyi çalışılmış karakterleri, güçlü kurgusuyla *Kehanet Yılı* özellikle macera okurlarının okuma listesine girmeye aday.

Yine, Yeni, Yeniden: Harper Lee

Onu *Bülbülü Öldürmek* romanıyla tanıyoruz. Tüm dünyada milyonlarca okura ulaştı, modern dünyanın kült yazarlarından sayıldı, sayılıyor. Alabama doğumlu yazar Harper Lee (1926-2016), Huntington Koleji ve Alabama Üniversitesi'nde okudu. Bir süre Alabama'nın Oxford kentinde eğitim gördükten sonra birkaç kısa hikâye kaleme alan Harper Lee, 1960 yılında ünlü *Bülbülü Öldürmek* adlı romanını yazdı. İkinci romanı *Tespih Ağacının Gölgesinde*, 14 Temmuz 2015 tarihinde yayımlandı. 1961 yılında Pulitzer Edebiyat Ödülü'nü kazanan *Bülbülü Öldürmek*, bir yıl sonra Gregory Peck'in başrolünü oynadığı bir filmle beyazperdeye aktarıldığıdaysa Oscar aldı. Yazar, 19 Şubat 2016 tarihinde yaşamını yitirdi. 2020'nin ilk yarısından itibaren Harper Lee romanları yeni tasarımları ve yeni yayıneviyle Türkçe okurlarıyla buluşacak. Lee'yi bir kez daha keşfetmenin tam zamanı.

Serbest Kürsü'den Sesleniyor

“Edebiyatta sadece üç, dört, bilemedin beş konu olduğu söyleniyor ama belki de tek bir konu vardır: Ait olmak. Tüm kitaplar ait olma arzusu yahut bu arzuyu reddetme üzerinden okunabilir. Bize konu serbest dendiğinde bunun hakkında yazıyoruz; aşk, ölüm, seyahat, sinekler, telgraflar ya da döner tekerlekli bavullar hakkında yazdığımızı zannederken de yine bunun hakkında yazıyoruz. İster şaka yolu ister ciddiyetle, ister şiir ister düzyazı biçiminde hep bundan bahsediyoruz: Ait olmak.”

Dilin sesine kulak veren, takıntılarla ve çelişkilerle hemhâl olmaya korkmayan yaklaşımıyla Alejandro Zambra samimiyet dolu bir anlatı dünyası kuruyor; kaleminde okumak, yazmak, çeviri, dil ve edebiyat dünyası ekseninde dönen eleştirel ve mizahi bakışı türlü türlü odaktan geçiyor: öğretmenlik, eleştirmenlik, şiir ve müzik, depremler, Santiago, New York ve Meksiko'da yaşamının farklı deneyimleri, çocukluk, aile hayatı, ebeveynlik... Zambra okurları için *Serbest Kürsü* yılın en güzel haberlerinden.

Edebiyatın Ali G.'si: Tibor Fischer'den Dünyaya Nasıl Hükmedersin

Pissing Guard, Banksy

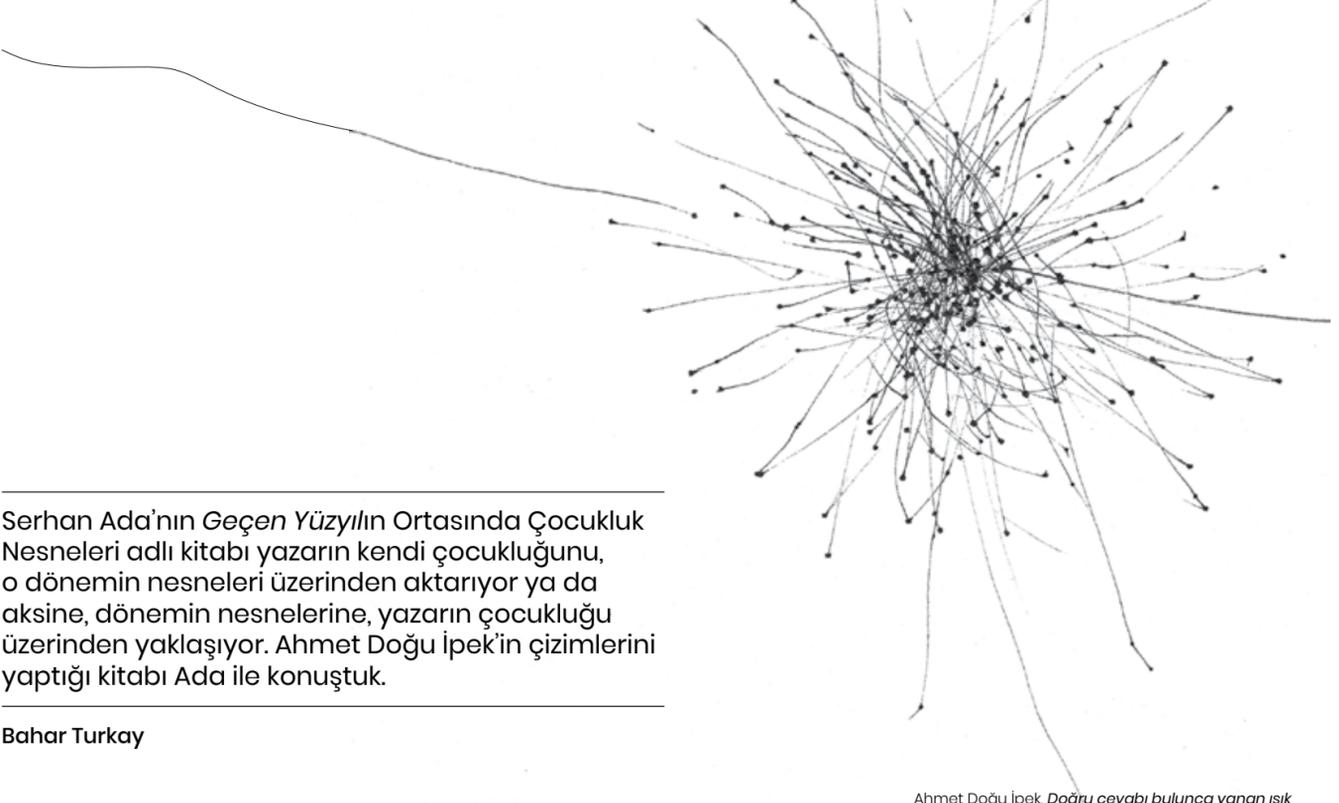
Man Booker Finalisti Tibor Fischer'i *Tanrı Olmak Güzel ve Düşünce Çetesi* adlı romanlarından tanıyoruz. İddialı, güçlü, cazibeli bir yazar Fischer. Yeni romanıyla çıtayı bir kez daha yükseltiyor. “Londra'ya hoş geldiniz. Bu şehirde İ.Ö. 50'den beri hırsızlık yapılır ve adam indirilir. Bu aralar sektör krizde. Aslında hayatın kendisi krizde. Yapımcı ve televizyoncu Baxter Stone krizi fırsata çevirmenin peşinde. Tepesine kadar borç içinde; bu arada yolunu bir Lamborghini kapatmış durumda, M16 ise telefon görüşmelerini dinliyor. Baxter'ın şahane bir yırtma planı var. Öyle bir belgesel çekecek ki bütün parsayı toplayacak. Kim bilir, belki de dünyaya nasıl hükmedeceğini bulmuştur!” *Dünyaya Nasıl Hükmedersin* Baxter'ın Göbeklitepe'den Orta Çağ Avrupası'na, Cennet Bahçesi'nden kıyamete kaçışının hikâyesi. Belli ki Tibor Fischer paranın ve gücün krallarıyla bir kez daha dalga geçiyor, dünyaya kara komedisiyle hükmetmeye girişiyor.

Hiciv Onunla Başladı: Lukianos

“Bakalım Hermes; dikkat edelim de alçalarda bir yer olmasın, sonra insanlar yardımına koşar, ne de olsa onun elinden çıktılar. Zirveye yakın bir yer de olmamalı, o zaman aşağıdan kolay görülmez. Bence ortada bir yer olsun, koşağın kenarı iyi olur, kollarını bir kayadan öbürüne uzatır, zincirlerini çıkarız.”

Kaleme alındıkları günden bu yana neredeyse tüm Batı yazını etkileyen, zekâyla, ironiyle, iğneyle dolu unutulmaz *Lukianos diyalogları: Prometheus Kafkaslar'da* yayımlandı. Eğlenceli, apaydınlık bir okuma; çağı, zamanı aşan kalem ustası Lukianos'tan.

Bisküvi Banılmış Portakal Suyu

Ahmet Doğu İpek, *Doğru cevabı bulunca yanan ışık*

Serhan Ada'nın *Geçen Yüzyılın Ortasında Çocukluk* Nesnelere adlı kitabı yazarın kendi çocukluğunu, o dönemin nesnelere üzerinden aktarıyor ya da aksine, dönemin nesnelere, yazarın çocukluğu üzerinden yaklaşıyor. Ahmet Doğu İpek'in çizimlerini yaptığı kitabı Ada ile konuştuk.

Bahar Turkay

İnsan ve nesne arasında nasıl bir ilişki var?

Nesneler bence düşüncenin taşıyıcısı. Düşünceler gökten gelen ihsan değil, düşünceler bize leylekler tarafından getirilmiyor. O nedenle de nesnelere üzerinden -eğer sırtlarına binip gitmeyi biliyorsak- düşünmüyoruz. Nesnelere bu açıdan önemli. Aynı zamanda, hayatla ve insanlarla bağımızı kuruyorlar.

Bu kitabı yazma hikâyesini kitabın girişinde anlatıyorsun gerçi ama henüz eline almayanlar için bir kez de buradan aktarmak iyi olur. Şiir kitapların var ancak bu senin düzyazı formatındaki ilk kitabın. Bu kitabı yazma fikri nasıl ortaya çıktı ve gelişti? Umberto Eco'nun sağda solda sıkça tekrarladığım bir alıntısı vardır, “Bu kitapta ne yazdınız?” diye soran bir söyleşiye verdiği cevaptan yola çıkarak... “Ne” ve “niçin” sorularıyla dalgasını geçtikten sonra sonunda, “nasıl” sorusunun cevabını şöyle verir: “Oğlumun karısı bebek beklerken vaktim vardı; ben de oturdum romanı yazdım.” Ben onun gibi yapmayı nasıl yazdığımı söyleyeceğim. Almanya'daydım. Berlin'e ders vermek üzere gitmiştim ve orada bir ay geçirecektim. Şehirle ilgili öyle sıradan bir roman veya bir şehir rehberi de okumak istemiyordum. O yüzden Walter Benjamin'in *Bin Dokuz Yüzerin Başında Berlin'de Çocukluk* adlı kitabını aldım. Kitabın varlığından habermim vardı ancak içeriğini bilmiyordum doğrusu. Benjamin'in yazdıkları, diğer yazıları gibi, bir sürü farklı açıdan ele alınabilir ya da öylesine düpedüz bir anlatı olarak okunabilir. O nedenle de onu Adorno gibi isimlerden ve o dönem içinde farklı bir yerde tutmak gerekiyor.

Okurken başıma ilk kez gelen bir şey oldu ve bir giriş yazdım. Kitapta o giriş var. Sanıyorum çocukluğumla, psikanalitik anlamda değil ama öz yaşam öyküsü olarak hesaplaşabilecek yaşa gelmiştim. Oturdum ve daha kitabı bitirmeden bir giriş yazdım. Yazdığım bu girişte kendimi sorguladım. Giriş metninde nasıl ve nereye yazdığının hikâyesi de var. Kitapta teşekkür ettiğim arkadaşım Christine Merkel, kalacağım eve bez ciltli bir defter yollamıştı. Giriş yazısını oraya yazdım. Aynı anda da kendi çocukluğumdan aklıma gelen nesnelere, broşür gibi bir şeyin yanına not almaya başladım. Kendi çocukluğumu yazacak olsam aklıma neler gelirdi diye düşünüp aklımda belirleri oraya sıraladım.

Bu kitabın odağında nesnelere mi, çocukluğun kendisi mi yoksak belirgin bir dönem mi var? Burada nesne çocukluk, özne nesne. Yani nesnelere tanımlayan çocukluk dönemi arka planında yer alıyor bana göre. Onun için de nesnelere olanca fiziki halleriyle ve neye benzedikleri üzerinden, aklımda kaldığı kadariyle yazmaya çalıştım. Benim gibi kısa yazaran birinden beklenmeyecek şekilde ayrıntılara girmekten kaçınmayarak yazıya döktüm. Nesnenin yazıdaki hâli neye benziyor diye görmek gibi bir niyetim vardı doğrusu.

Yakın kuşaktan olan veya zaman, mekân olarak benzer dünyaları paylaşmış kişiler için bir hayli tanıdık öğeler var kitabın içinde; frijider kolu, dergi içinden çıkan

patron, mavi floresan gibi. Peki ya bu kitabı okuyan 20 yaşında birinin gözünde neler canlanır sence? Ya da yazarken anlattığın nesnenin okuyanın gözünde olduğu gibi canlanması ile ilgili bir kaygın oldu mu?

Zaten yazdığım nesnelere bir kısmı, “Beyaz Önden Cepli Şifalı Su Önlüğü”, “Meşinden Askılı Bel Çuvalı” gibi, artık yok. Varsa da yazıda var. Artık böyle nesnelere ancak metinde bir karşılığı var. Yazan açıdan, daha doğrusu benim için, kitabın kapağı takılmış, içindeki metin basılmış hâlde olan görünümü kendi başına bir nesne. Dolayısıyla da yazdıklarımın nasıl bir karşılığı oluyor düşüncesiyle bundan sonraki hikâyesini ve hakkındaki yorumları, ben de merakla ve ilgiyle anlamaya çalışıyorum. Bu noktada artık kitap nesnesine uzaktan bakan biriyim. 20 yaşındaki birinin gözünde neler canlanabileceğini doğrusu ben de merak ediyordum. Geçtiğimiz günlerde birisi sosyal medya üzerinden, “bu kitaba yakışır” diye belirterek kapak önerilerinde bulunmuş örneğin.

Kitabın girişinde, nostalji kapanından, geriye dönüşün açısından bahsediyorsun. Ayrıca geçmişe gidip oraya ait bir hikâye anlatmanın birkaç aşamalı zorluğundan bahsediyorsun. Bu zorluklar nasıl kendisini gösteriyor? Proust'un itiraf ettiği üzere bahsettiğimiz yitik bir zaman. Kitapta da bahsettiğim gibi, ben bunu yakalamaya çalışmanın kaybedilmiş bir iddia olduğu kanısındayım hâlâ. Onun ancak peşinden koşabiliriz ama yakalayamayız. Sen ne kadar hızlı koşarsan o da o kadar hızla kaçır. Geriye dönmenin acısının, yani *nostos* (geri dönüş) *al-gos* (acı) dediğimiz şeyin, uzakta kalmış zamanın, yazıda insanın karşına çıkması, kişinin yaşayabileceği en tuhaf hislerden biri. Ve bununla yüzleşmeyi de göze almak gerekiyor.

Hâlâ bu şekilde bakabileceğimiz gündelik hayat nesnelere var mı etrafımızda? Yoksa onları tasarlayanlar her şeyi işlevine göre fazlaca mı tasarlamaya başladılar? Geçmişe nazaran çok belirgin ve tanımlı bir nesnelere dünyasında mıyız? Ki bu şekilde bize de onlara başka türlü bakma şansı kalmadı... “Di Pietro Apartmanı'nın Nemli Kuytusı” benzeri nesnelere burada yazılı olan hâliyle olmasa da hâlâ var olduğuna kuşum yok. Yani, nesnelere hâlen var ama daha ziyade o nesnelere bu gözle bakıyor muz sorusu önemli. Hayal kuracak, kendimize dair sorularla birlikte meraklı hayaller kuracak vaktimiz ve nakdimiz var mı acaba? Kitabın sonunda ben Vilem Flusser'ın “gayrı şeyler”inden bahsediyordum. Televizyon ekranındaki elektronik imgeler, bilgisayarlarda stoklanmış veriler ve hologramlar şeklinde örnekleyerek açıklıyor bu ibareyi. Bu gayrı şeyler acaba diğerlerinin üzerini örtüyor ve onları görünmez mi kılıyor? Nesnelere tabii ki var ama onlarla ilişkimiz, bu gayrı şeyler üzerinden tanımlayınca farklılaşıyor mu? Bunu tam olarak bilemiyorum.

Kitabı bittikten sonra ilk kim okudu? Yazdıklarımı hep okuyan, çok sevgili üç arkadaşım var, isimlerini vermeyeceğim. Okuyabilecekleri hâle geldiğinde yazdığımı

hep onlarla paylaşırım. Bu eski bir alışkanlık. Yayınlanma sürecine girdiğinde de Çiğdem Uğurlu, Enis Batur ve Everest'in sevgili yayım yönetmeni Cem İleri okudular. Borçluyum.

Ahmet Doğu İpek'in karalamaları kitapla nasıl buluştu?

Nesneden bahsettiğim için bunun görsel karşılığında ne olduğumu merak ediyordum. Bu nesnelere pek çoğu fiziksel form olarak yok. Yalnızca harita metod defteri ve deniz kabuğu belirin olarak bugün elimde duran bir forma sahip. Dolayısıyla ben bunların görsel karşılığı nasıl olur diye merak ediyordum zaten. Ancak illüstrasyonla da ifade edilsin istemiyordum, illüstrasyon bir şekilde tarif etmeye çalışmak olacaktı. Bu da okuyacak olanların hayallerinin önüne geçmek olurmuş gibi geldi bana.

Ahmet okuyup “ben bunu yaparım” dedikten sonra, uzun bir süre nasıl yapılabileceğine dair fikrin etrafında dolaştık. Sanırım o da farklı biçimler ve hâller üzerinde kafa yordu. En sonunda ben sesimi kaydettim ve o benim sesimden dinleyerek bunları yaptı. Tıpkı bir çocuğun yaptığı gibi, kalemini kâğıttan kaldırmadan kitapta yer alan karalamaları ortaya çıkardı.

Bu çok kıymetli... İş üreten iki insanın birer ucundan tutarak yaptığı şeylerin sayısı artsa keşke, demekten kendimi alamıyorum. Bu çok sık gerçekleşen bir durum değil zaten, ama gitgide de azalıyor. Önce yapanlar, sonra da -umarım- bakanlar, okuyanlar, dinleyenler açısından zevkli bir durum yaratabilir.

ÇOCUKLUK NESNELERİ

- Deniz Banyosu Demiri
- Berber Perdesi Boncuğu
- Bisküvi Banılmış Portakal Suyu
- Ucu Yumurta Kabuklu Çiçek Çıtası
- Gece Lüferinin Lüks Lambası
- Üst Kattaki Kara Kitaplık
- Boş Arsanın Betonyeri
- Palmye Meyvesinden Mermi
- Sokağa Bakan Ayran Barı
- Bisiklet Tamircisinin Nikelajı
- Pirinç Oval Doktor Tabelası
- Gri, Kaba Karton Ayakkabı Kutusu
- Bir File İçinde İki Çeyrek Kalıp Buz
- Ucu Topuzlu Frijider Kolu
- Ortası Yaldızlı Radyo Düğmesi
- Di Pietro Apartmanının Nemli Kuytususu
- Gece Yanarak Uçan Leylek Kanadı
- İpek Böceğinin Merseziye Yumak Kutusu
- Meşinden, Askılı Bel Çuvalı
- Merdiven Altında Bir Çift Kara Çizme
- Kuşe Kağıtlı Dergi İçinden Çıkan Patron
- Kırık Kapaklı Pembe Pudriyer
- Hayit Çatalından Sapan
- Beyaz Önden Cepli Şifalı Su Önlüğü
- Dört Ortalı, Kareli Harita Metot Temiz Defteri
- Doğru Cevabı Bulunca Yanan Işık
- Hava Durumunu Haber Veren Dağ Çatalı
- Gazoz Büfesi Üzerinde Yanan Mavi Floresan
- İçinde Deniz Kızı Süzülen Bayram Çadırı
- İncileri Çıkarılmış Parlak Deniz Kabuğu

Galata'nın Muhteşem Cemaatinin Yok Olan Surları

İlk Çağ'ın sonlarından itibaren incir ağaçları ile anılan, zamanla kulesi ve sürekli genişleyen surları inşa edilen, 1453 yılında işgal edildiğinde âdeta bağımsız bir devlet konumunda olan ve modern şehirleşmenin ilk başladığı merkez Galata'nın hikâyesi...

Saro DADYAN

KANDIRMACA SURLAR

Gregoras'a göre imparatorun Galata'daki imtiyaz alanlarının sınırları hakkında bir ferman alan Cenevizliler tayin edilen bu sınırların etrafını hendekle çevirdiler ve hendeklerin içlerini de deniz suyu ile doldurdular. İmparator, Galata'da istenilen yükseklikte taş ev inşa edilmesine de müsaade ettiği için Cenevizliler bir kurnazlıkla hendeklerin etrafına taştan cesim malikâneler inşa etmeye başladılar. Esasında bunlar birer konut değil, ileride tüm Galata'yı saracak olan surların burçlarıydı. Daha sonra hendeklerin etrafındaki malikânelerin kalın ve güçlü duvarlar ile birbirlerine bağlanmasıyla Galata surları inşa edilmiş oluyordu.

MİNİK GALATA "ÜLKESİ"

1304 yılında Cenova Cumhuriyeti, Pera'daki koloniyeye 277 maddelik bir kanun göndererek Galata'nın özerk bir şekilde yönetilmesini kabul ediyordu. Statutu di Pera adı verilen bu özerklik hakkını kazanan Galata'nın idarecileri ve önde gelen aileleri Galata surlarına kendi aile amblemlerini yerleştirdiler. Bunun yanı sıra surlara sembolik bağlılıklarını göstermek için Cenova Cumhuriyeti'nin amblemlerini ve Bizans İmparatoru'nun, açılımı "Basileus Basileon Basileouon Basileousi" yani "Hükümdarlara Hükümdarı" anlamına gelen amblemini de yerleştirdiler.

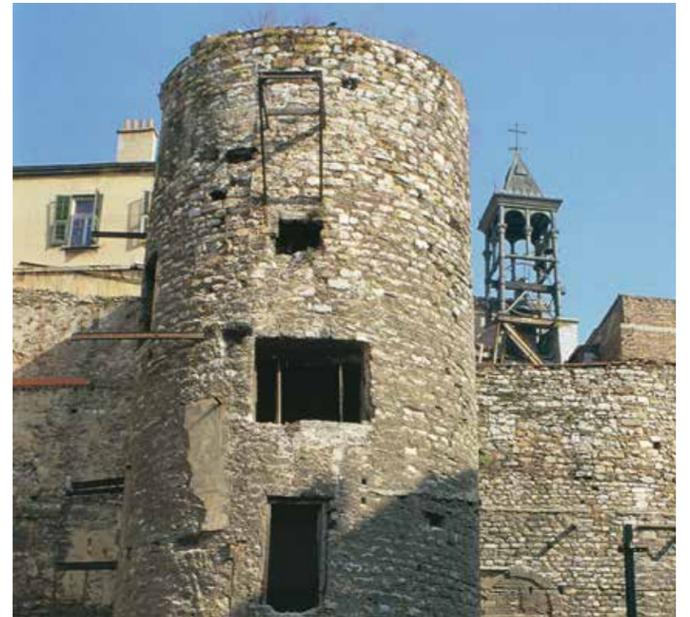
VE KULE...

Cenova'nın Sakız ve Midilli adalarını fetmesi gibi Bizans'a karşı kazanılan zaferlerden Galata'daki koloni de fazlasıyla yararlanmıştı. Sürdürdüğü deniz ticareti ve aldığı gümrük vergileri sayesinde her geçen gün daha da zenginleşen Galata'daki Cenovalılar, Bizans'ın zafiyetlerinden yararlanarak kendilerine verilen imtiyaz alanlarını genişletip yeni surlar inşa ettiler. Yeni surlar ve tamiratı yapılan surlar, her defasında eklenen armalar ve kitabeler sayesinde takip edilebiliyordu. 1349 yılında Galata kolonisinin imtiyaz alanı yine genişletilerek tüm surların bağlandığı en tepedeki noktaya Bizans kaynaklarında, "Megolas Purgos" yani Büyük Burç, Ceneviz kaynaklarında ise "Christea Turris" yani İsa Kulesi olarak geçen bugünkü Galata Kulesi inşa edildi. Bugünkü Lüleci Hendeği Caddesi'nin köşesindeki Saint Nicholas Burcu'nun üzerinde bulunan bir levhada Cenova ve Bizans armalarının yanında 1349 tarihinin görülmesi, kule ile birlikte inşa edildiğini göstermektedir. Yine aynı yıl surları çevreleyen hendekler de tekrar kazılarak genişletilmiştir.

Galata'nın Ceneviz Kolonisi, Haziran

Azapkapı civarındaki Horozlu Kapı

Galata surlarından geriye kalan son burç ve Saint Pierre Manastırı

1912'de Galata Kulesi ve çevresi

Galata, İlk Çağ'ın sonlarından itibaren "Sykai" yani "İncirlik" ya da "İncir Ağacı" anlamına gelen "Sykodes" adıyla bilinen bir yerleşim merkeziydi. 325-330 yıllarında İmparator Konstantin Konstantinopolis inşa ettirilirken bu bölge de surlarla çevrilerek tahkim edildi. Daha önce burada bulunan Amphiarao ve Artemis gibi pagan tapınakları da yıkıldı. Yine burada bulunan Afrodit Tapınağı'nın yerinde ise bugünkü Arap Camii'nin arazisi üzerinde yükselen Hagia Irene Kilisesi inşa edildi.

"KARŞIDAKİ İNCİRLİK"

408-450 yılları arasında hüküm süren İmparator II. Theodosius'un saltanat döneminde ise Sykai, XIII. Regio, yani şehrin 13. bölgesi olarak başkente dahil oldu. O sırada kilisesi, forumu, hamamları, tiyatrosu ve limanı bulunan şehrin bu bölgesinde 431 büyük malikâne bulunuyordu. Sur içi İstanbul'unda yaşayan halk buradan bahsederken "Karşıdaki İncirlik" anlamında "Peran en Sykais" derlerdi ki "Pera" adı sonrasında, 19. yüzyıl sonlarına kadar kullanılan bir isim oldu.

HALİÇ'TEN GELEN ZİNCİRİN UCU

528 yılında İmparator Jüstinyen, başkentin birçok bölgesi gibi bu semti de yeniden imar ettirerek teşkilatlandırdı, bölgeyi yeni surlarla çevirdi ve burada kendisi için de bir imparatorluk sarayı inşa ettirdi. Bu nedenle semt Justinianai ya da Justinianopolis isimleriyle de anılmaya başlandı. Galata adının menşei konusunda ise Rumca süt anlamına gelen "Galaktos"tan, Eski İtalyanca'da merdiven iskele anlamına gelen "Calata"dan, Türkçe'deki "Kala"dan ve burada oturan bir Galatia'lıdan geldiğine dair birçok rivayet ve tez öne sürülmekle beraber hangisinin doğru olduğu hâlâ bilinmemektedir. Bizans idaresi sırasında Galata'da şehir tarihi, hayatı ve güvenliği için birbirinden önemli yapılar bulunuyordu. Örneğin şehrin deniz güvenliğini sağlamak için Halic'e gerilen meşhur zincirin bir ucu buradaydı. İmparator II. Tiberios, bu zincirin bağlanması için Kastelion ton Galatun isimli bir kule inşa ettirmişti ki bu kulenin bakiyesinde bugün Yeraltı Camii bulunmaktadır.

GALATA KERHEN CENEVİZLİLERE

1204 yılında, başlarını Venedik'in çektiği Haçlı Ordusu Konstantinopolis'i işgal etti. Latin işgali Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkentini İznik'e taşımaya neden olduğu gibi Venedik'in ezeli düşmanı Cenova'nın da şehir içerisindeki ticaret kolonisini kaybetmesine sebep oldu. Her ikisi de Latin işgalinin mağduru olan Bizans İmparatorluğu ve Cenova bu işgale karşı ittifak kurarak 1260-1261 yılları arasında Nymphaion Anlaşması'nı imzaladılar. Bu anlaşmaya göre Cenevizliler, şehrin geri alınması için Bizans'a maddi ve askeri yardımlarda bulunacaklar, bunun karşılığında Bizans da şehri geri aldığı anda Cenevizlilere bir takım ticari imtiyazlar verecek, bir ticaret

kolonisi kurmaları için şehrin bir bölgesini onlara tahsis edecekti. Hakikaten 1261 yılında Bizans başkentini geri aldı ve 1267 yılında hiç istemese de Galata'yı bir ticaret kolonisi kurulması için Cenevizlilere tahsis etti.

Semtın esas değişimi ve gelişimi ise Cenova'nın burayı bir ticaret kolonisi olarak teşkilatlandırmasıyla başladı. Bundan sonra Galata'yı Cenova'dan tayin edilecek "Podesta" olarak anılan bir vali yönetecek, bu vali sembolik olarak imparatorun huzuruna da çıkarak bağlılığını beyan edecekti. Latin işgalindeki acı deneyimin ardından yeni tehlikelerden çekinen Bizans, Cenevizlilere de güveniyordu. Bu nedenle Galata Cenova'ya teslim edilirken kadim surları yıkılmıyordu. Her ihtimale karşı Halic'e gerilen zincirin bağlı olduğu kulenin etrafına da bir Bizans garnizonu yerleştirildi ve Cenevizlilerin bu kulenin etrafında ev inşa etmelerine müsaade verilmedi. Galata surlarının yıkılması ise, bölgeyi saldırılara açık ve korunaksız bir hâle getirdi. Bu tehlikenin farkında olan Cenevizliler yeni surlar inşa ettirmek için birçok girişimde bulunsalar da her defasında ret cevabı aldılar.

BAĞIŞLANAN ARAZİ

Neticede her geçen gün zenginleşen bu Ceneviz kolonisinin güvenlik zafiyetinden Venedik de faydalanmak istedi. 22 Temmuz 1296'da Galata'ya ani bir baskın veren Venedik donanması Halic'te kurulu bu Ceneviz kolonisini ateşe verdi. Cenevizliler de bu saldırıya misilleme olarak Venedik'in "Balyoz" olarak bilinen başkentteki temsilcisini linç ettikleri gibi şehirdeki bir çok Venedikliyi de katlettiler. Sonrasında da Galata'ya surlar inşa edebilmek için imparator nezdindeki ısrarlarını arttırdılar. Cenevizlilerin ısrarına karşı İmparator Andronikos Palaeologos onlara imparatorluk tarafından Galata'da bağışlanan arazinin sınırlarını çizen bir ferman verdi. Bu fermana göre Cenevizlilere bağışlanan arazi eski cephanelikten, yani bugünkü Unkapı Köprüsü'nün bulunduğu bölgeden başlayarak Saint George Kilisesi'ne kadar yani bugünkü Avusturya Hastanesi'nin bulunduğu alana değin uzanıyordu. Sınırları kesin olarak çizilen bu imtiyaz alanının etrafı boş alan olarak bırakılmış ve Cenevizlilerin bu alanda koruma amacıyla hendek kazmalarına müsaade edilmişti.

İLLA DA SUR

Mart 1304'de, Guido Embriaco ve Acursio Ferrari tarafından kabul edilen anlaşmaya göre Galata etrafına sur inşa edilmeyecekti. Fakat imtiyaz alanı içerisine depo, ticarethane, hamam, kilise gibi yapılar inşa edilebilecek, Galata içerisinde bulunan üç Rum kilisesi de İstanbul Patrikliği'ne olan bağlılıklarını devam ettirecekti. İmzalanan bu anlaşmaya rağmen, tam inşa tarihi bilinmemekle beraber 1316 dolaylarında Galata surlarının inşasına başlandığı anlaşılmaktadır. Bizanslı filozof Nicephorus Gregoras, kalem aldığı tarihinde Galata surlarının inşasıyla ilgili ilginç bir anekdot kaydeder.

1387'de Osmanlı Beyliği ile de bir ticaret anlaşması imzaladı. Galata, yakın doğudaki rakiplerine karşı Türklerle iyi geçinmeyi çabalarına uygun görmüş, hatta 1446 yılında bir kulenin, muhtemelen bugünkü Galata Kulesi'nin yükseltilmesi için II. Murad'dan malzeme ve borç para istemişlerdir. Bunun karşılığında Ceneviz Kolonisi yükseltilecek kulenin uygun bir yerine Sultan Murad adına da bir kitabe koymayı vadedmiştir. Fakat bu girişim Cenova tarafından öğrenilip Galata Podesta'sına şiddetli bir mektup gönderilince akim kalmıştır.

BAHŞİŞ VEREN KAPIYI AÇTIRIR

Galata'nın imtiyaz bölgesi devamlı genişlediği için, surlar da devamlı genişlemiş ve yayılmış, bu da Galata içerisinde de surların kalmasına neden olmuştur. Fakat Cenovalılar yerleşim alanları içerisinde kalan surları yıkmamışlar, aksine bu iç surların olası saldırılarda surlar aşılabilir içeride de savunmaya imkân vereceğini düşünmüşlerdi. Galata, bu iç surlarda ve dış surlarda bulunanlarla birlikte toplam 25 kapıya sahipti. Kara surlarının etrafını ayrıca bahsedildiği gibi hendekler çeviriyordu ve hendeklerin içleri de deniz suyu ile doluydu. Bu hendekler ise kapılara bağlı ahşap köprüler ile geçiliyordu. Galata'nın bu yaşantısını 1850'lere kadar sürdürdüğü şahitliklerden anlaşılmaktadır. 1840'lı ve 1850'li yıllarda İstanbul'a gelen seyyahlar Galata kapıları geceleri kapatıldığından ve gece dışarı çıkmak için bir dizi bürokratik işlemden geçmek ve ruşvetler vermek gerektiğinden bahsetmektedirler. Edwin Grosvenor, kapıların kilitlenmesinin 1857 yılına kadar devam ettiğini ve iyi bir bahşış vermeden geceleri bir kapıyı açtırmanın mümkün olmadığını söylemektedir.

1453 GALATA BAĞIMSIZ BİR DEVLET

1453'te İstanbul kuşatıldığında, Galata bağımsız bir devlet tavrı takınarak mümkün olduğunca tarafsız kalıp el altından iki tarafa da yakın durdu. İstanbul'un Osmanlılar tarafından fethi kesinleşince de Galata da savaşmaksızın kendisi Osmanlı hâkimiyetini kabul etti. Grosvenor'a göre Sultan Mehmed, Ayasofya'ya girerken Galata Podesta'sı da gülmüş bir kutunun içerisine konulan Galata'nın 20 dış kapısının anahtarlarını sultana takdim etti. Cenova, Osmanlı döneminde de Bizans'ta olduğu gibi kendilerine çeşitli imtiyazların sağlanacağını ve Galata'nın yine kendilerine bırakılacağını zannediyordu. 1454'te Cenova Doç'u İstanbul'a Luciano Spinola ve Baldassare Maruffo'yu göndererek Galata surlarının tamir edilmesi ve Galata'nın yönetiminin tekrar kendilerine bırakılması için ricacı oldu. Fakat Galata bir daha hiçbir zaman Ceneviz idaresine terk edilmedi.

Bunun üzerine Galata'daki Latinler "Magnifica Comunita di Pera" yani Pera'nın Muhteşem Cemaati ismini verdikleri yeni bir teşkilatlanma ile kendi işlerini idare etmeye devam ettiler.

DEPREMLER, SEFERLER

Galata'nın Osmanlı hâkimiyetine geçişinin ardından fetih alameti olarak surların bazı bölümlerinin ve Galata Kulesi'nin bir kısmının yıkıldığı zannedilmektedir. Bazı kaynaklar bu yıkımın ardından Galata Kulesi'nin Zağanos Paşa tarafından tamir ettirildiğini kaydetmektedir. 1509'daki büyük depremin ardından ve 1638'deki Revan Seferi sırasında olduğu gibi Osmanlı döneminde de Galata surlarının tamir ve tahkim edildiği çeşitli kaynaklarda geçmektedir.

MODERNLEŞMENİN İLK MERKEZİ

İstanbul'da modern şehirleşmenin başladığı ilk yer de Galata olmuş, sokak isimleri ilk defa Galata'da düzene oturtulmuş, sokakların havagazi ile aydınlatılması da yine bu semtte gerçekleşmiştir. Bununla birlikte Galata bu modernleşmenin bedelini surlarını kaybederek ödedi. İstanbul'un ilk modern belediyesi 1864'te kurulan Altıncı Daire yani Beyoğlu Belediyesi oldu. Belediye'nin ilk faaliyeti ise şehirleşmeye engel olduğu, hastalıkların yayılmasına olanak tanıdığı gerekçeleriyle ve hem belediye gelir sağlamak hem de yeni inşa edilecek apartmanlara yer açmak için Galata surlarının yıkılması oldu. 1864 yılında büyük oranda yıkılan sur ve burçlar yer yer daha kalınlaşmakla beraber genel olarak 2 metre kalınlığında ve 2800 metre uzunluğundaydı ve 37 hektarlık bir sahayı kaplıyordu. Surlar yıkılmadan önce bölgenin kadastro haritaları çıkarılmış, surların üzerinde yer alan amblem ve kitabeler sınıflandırılarak Galata Kulesi'ne taşınmıştır. Zira yıkımlar yapılırken kulenin de bir müzeye dönüştürülmesi planlanıyordu fakat bu gerçekleşmeyince surlardan çıkarılan levhalar ve daha sonra bulunan yine Cenevizlilere ait mezar taşları Arkeoloji Müzesi'ne taşındı. 1864'te yıkılan surların bazı kalıntıları da 1950'lerdeki yol yapım çalışmaları sırasında yok oldu. Bugün Galata sularının burçlarından geriye sadece Saint Pierre Dominiken Kilisesi'nin iki yanında yer alan iki burç kalmıştır ki bunlar da manastıra bağlı oldukları için yerlerinde bırakılmıştır. Onun dışında yeni inşa edilen metro köprüsünün altında kalan bir kapı ve biraz sur duvarı, Azapkapı'da bulunan bir kalıntı, Galata Kulesi'nin etrafında bulunan kısa bir sur duvarı ve Arkeoloji Müzesi'ne taşınan Galata surlarının bazı amblem ve kitabelerinden başka geriye bir şey kalmamıştır.

Autoban

“Unique Content is King”

—
Sefer Çağlar

—
The Galata Istanbul Hotel
M Gallery by Sofitel